

**FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
İÇ MİMARLIK ANABİLİM DALI
İÇ MİMARLIK PROGRAMI**

**OKUL ÖNCESİ EĞİTİM KURUMLARININ İÇ
MİMARLIK TEMELİNDE MEKÂN ÖLÇÜTLERİ:
DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI 4-6 YAŞ EĞİTİM
MERKEZLERİ ÖRNEKLERİ ÜZERİNDEN BİR
MODEL ÖNERİSİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

NURCAN UZUT

İSTANBUL, 2020

**FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
İÇ MİMARLIK ANABİLİM DALI
İÇ MİMARLIK PROGRAMI**

**OKUL ÖNCESİ EĞİTİM KURUMLARININ İÇ
MİMARLIK TEMELİNDE MEKÂN ÖLÇÜTLERİ:
DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI 4-6 YAŞ EĞİTİM
MERKEZLERİ ÖRNEKLERİ ÜZERİNDEN BİR
MODEL ÖNERİSİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**NURCAN UZUT
(180251004)**

**Danışman
Prof. Dr. SEÇİL ŞATIR**

İSTANBUL, 2020

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İç Mimarlık Anabilim Dalı İç Mimarlık Tezli Yüksek Lisans Programı'nda **180251004** numaralı **NURCAN UZUT**'un hazırladığı “**Diyanet İşleri Başkanlığı 4/6 Yaş Eğitim Kurumları'nın İç Mimarlık Temelinde Mekan Kriterleri: Bir Model Önerisi**” konulu **Yüksek Lisans Tezi** ile ilgili **TEZ SAVUNMA SINAVI**, [08/07/2020] Çarşamba günü saat 14:00'da Çevrimiçi Video Görüşmesi ile yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin **[KABULÜNE/+/*] [OYBİRLİĞİ/]** ile karar verilmiştir.

Düzeltilme verilmesi halinde:

Adı geçen öğrencinin Tez Savunma Sınavı | / | /20 tarihinde, saat da yapılacaktır.

Tez adı değişikliği yapılması halinde:

Tez adının **[OKUL ÖNCESİ EĞİTİM KURUMLARININ İÇ MİMARLIK TEMELİNDE MEKÂN ÖLÇÜTLERİ: DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI 4-6 YAŞ EĞİTİM MERKEZLERİ ÖRNEKLERİ ÜZERİNDEN BİR MODEL ÖNERİSİ]**, şeklinde değiştirilmesi uygundur.

JÜRİ ÜYESİ	KANAATİ (*)	İMZA
Prof. Dr. Seçil ŞATIR	BAŞARILI	
Dr. Öğretim Üyesi SALİH SALBACAK	BAŞARILI	
Prof. Dr. FÜSUN SEÇER KARİPTAŞ	BAŞARILI	

BEYAN

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bağılı olduğum üniversite veya bir başka üniversitedeki başka bir çalışma olarak sunulmadığını beyan ederim.

NURCAN UZUT

TEŐEKKÜR

Tez çalıőmamda yapıcı eleőtiri ve değerlendirmeleriyle çalışmalarına yön veren, bu süreç boyunca destek, hoşgörü ve ilgisini esirgemeyen çok değerli ve bilgili hocam Sayın Prof. Dr. Seçil ŞATIR'a; maddi ve manevi desteğini hiçbir zaman esirgemeyen sevgili eőim Hüseyin UZUT'a; koşulsuz sevgileriyle her zaman için destekçim olan sevgili annem Fatma SEVİNÇ ve sevgili babam Cemil SEVİNÇ'e; yüksek lisans eğitimi boyunca desteklerini esirgemeyen sevgili ablam ve eőine; yabancı dil desteklerinden ötürü de değerli kuzenim Fatih BOZKURT'a teőekkürlerimi bir borç bilir, tezimi biricik aileme ithaf ederim.

NURCAN UZUT

OKUL ÖNCESİ EĞİTİM KURUMLARININ İÇ MİMARLIK TEMELİNDE MEKÂN ÖLÇÜTLERİ: DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI 4-6 YAŞ EĞİTİM MERKEZLERİ ÖRNEKLERİ ÜZERİNDEN BİR MODEL ÖNERİSİ

Nurcan UZUT

ÖZET

Eğitim yapıları, çocukların deneyimlediği ilk kamusal yapılar ve toplumsal örgütlerdir. İlköğretim öncesi dönemlerde kreşler ve anaokulları, eğitici ve öğretici yönleriyle çocuğu toplumsal bir birey olmaya hazırlar. Yapılan birçok çalışma sonucunda çocuğun davranışlarının, zekâ ve kişilik özelliklerinin yanı sıra içinde bulunduğu mekânlar tarafından da belirlendiği kanıtlanmıştır. Bu nedenle de çocuğun toplumun bir bireyi olmasında ve sosyalleşerek gelişmesinde içinde olduğu fiziksel çevre büyük önem taşır.

Çocukların fiziksel çevresi, fiziksel, algısal, bilişsel ve toplumsal-sosyal ve duygusal gelişimine paralel olarak konut, konut yakın çevresi, okul, oyun alanları vb. mekânlar olarak çeşitlilik göstermektedir. Yapılan çalışmada yapıları fiziksel çevrelerden eğitim mekânı olarak 4-6 yaş eğitim mekânları seçilerek incelenmiştir. Yetişkinler tarafından belirlenen bir takım ölçütler doğrultusunda tasarlanan bazı eğitim mekânları, çocuk oyun alanları ve bahçeleri ihtiyaçlara, beklenti ve isteklere cevap verememekle birlikte güvenli ortamlar da sunamamaktadır. Bu sebeple de kamu ve özel kuruluşların yanı sıra Diyanet İşleri Başkanlığı'nın da hızla yayılan 4-6 Yaş Eğitim Kurumları, çocukların ve toplumun geleceği ile yaşam kalitesini iyileştirme açısından önemli bir misyona sahiptir.

Çocuk eğitim mekânları, rasyonel bir bilinçle programlandırılarak tasarlanması gereken yapılar ve ait olduğu kurumun kimliğini de barındırmalıdır. Bu yapı grupları, hiç kuşkusuz kurumsal kimliğin fiziksel çevrede anlamsal ve yapısal karakterini ortaya çıkaran en önemli alanlardan biridir. Mekânsal

düzenlemeler, dış mekân- iç mekân ilişkisi, dış mekân ve iç mekânda bulunan tüm donanımlar kurumsal kimliği etkileyen ve oluşturan temel elemanlardır. Bu çalışmada Diyanet İşleri Başkanlığı'na bağlı tüm 4-6 yaş eğitim merkezlerinin yeniden düzenlenmesi ve yeni açılacak olanlara da yol gösterici bir rehber olması hedeflenmiştir. Mevcut kurumların kimliğini, iç mekânlar ve donanımlar aracılığıyla vurgulamak, tüm 4-6 yaş eğitim merkezlerinde benzer tasarım dilinde ve donanım standartında mekânlar oluşturmak ve tasarım yoluyla şekillenmiş kurum kimliğini ön plana çıkarmak istenmektedir. Bu çalışma kapsamında 4-6 yaş eğitim merkezi binalarının iç mekân ve mobilyalarının mevcut durum analizleri gerçekleştirilmiş ve son olarak belirlenen mekânlar için öneri iç mekân ve mobilya önerileri sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Okul Öncesi Eğitim Merkezleri, Çocuk Gelişimi, İç Mekân Tasarımı, Koronavirüs (Covid-19)

**SPECIALIZATION CRITERIA OF PRESCHOOL EDUCATIONAL
INSTITUTIONS ON THE BASIC OF INTERIOR ARCHITECTURE: A MODEL
PROPOSAL ON THE EXAMPLES OF 4-6 YEARS EDUCATION CENTERS**

Nurcan UZUT

ABSTRACT

Educational institutions are the first public institutions and social organizations for children to interact. In pre-primary education, nurseries and kindergartens prepare the child to become a social individual with their educators and other staff. It has been proved by many studies that the behavior of the child is determined by the places in which he is located, as well as his intelligence and personality characteristics. For this reason, the physical environment in which the child interacts is of great importance for the child to become an individual of the society, to socialize and to develop.

The physical environment of children has a variety of places from houses, neighbourhood school, playgrounds etc. in line with their physical, cognitive, social and emotional development. In this study, 4-6 year age education centers are selected and examined among surrounding physical environment. Some of the educational spaces, children's playgrounds and gardens designed in accordance with a set of criteria determined by the adults are also unable to meet the needs, expectations and wishes of the children and cannot provide safe grounds for them. Improving the quality of the 4-6 year age Education Centers set up by the public and private institutions as well as the Presidency of Religious Affairs of Turkey, which are being spread quickly, in this regards, is of great importance from the point of view of the future of the children and the society and also of improving the quality of life.

Children's education spaces are structures that should be designed by programming with a rational consciousness and should include the identity of the institution to which they belong. These structure groups are undoubtedly one of the

most important areas that reveal the semantic and structural character of corporate identity in the physical environment. Spatial arrangements, outdoor-indoor relationship, outdoor and indoor equipment are the main elements that affect and create corporate identity. In this study, it is aimed to reorganize all 4-6 years old education centers under the Presidency of Religious Affairs of Turkey and to provide a guide for the new ones. It is desired to emphasize the identity of existing institutions through their interior premises and equipment, to create spaces in similar design language and to set up equipment standards in all 4-6 years of education centers. Within the scope of this study, the current physibility analysis of the interior and furniture of the 4-6 year old education center buildings are conducted and policy proposals with reference to interior and furniture sketches are presented for the designated spaces.

Key Words: Preschool Education Centers, Child Development, Interior Design, Coronavirüs(Covid-19)

ÖNSÖZ

Türkiye’de okul öncesi eğitim sistemi son yıllarda önemini arttırmış ve Türkiye genelindeki eğitim politikalarıyla büyükşehirlerden en ücra yerleşim bölgelerine kadar okul öncesi eğitim seferberliği başlatılmıştır. UNICEF, okul öncesi eğitim kurumları için ‘hayata başlamanın en iyi yeri’ diyerek, tüm çocuklara eşit imkânların sağlanması gerektiğini vurgulamaktadır. Okul öncesi eğitim Diyanet İşleri Başkanlığı’nca da önemsenmiş, çocuklar için 4-6 yaş eğitim kurumları açılmış ve bu kurumlar Türkiye’nin dört bir yanından ilgi görmüştür. Açılan eğitim merkezlerinin istenilen oranda verimli olabilmesi personele, programa bağlı olduğu kadar kurumların fiziksel koşulları ve donanımlarına da bağlıdır. Sağlıklı koşulların sağlanabilmesi için mimarlar, iç mimarlar ve eğitimcilerin iş birliği içerisinde çalışmaları gerekir. İyi tasarlanmış bir eğitim mekânı, eğitimin kalitesini yükseltecek; dolayısıyla iyi bir eğitim alan çocukların davranışlarında olumlu gelişmeler olacak, zihinsel, fiziksel ve sosyal gelişimleri ileri düzeyde olacaktır.

Bu çalışma ile okul öncesi eğitim kurumlarında eğitim ortamları ve donanımlarında bulunması gereken niteliklere değinilerek, özellikle Diyanet İşleri Başkanlığı (D.İ.B) 4-6 Yaş Eğitim kurumları üzerinde incelemeler yapılmış ve bu konuya dikkat çekilmesi amaçlanmıştır. Çalışmada çocuklar için tasarlanan alanlarda mekân-donanım ilişkisini ışık, doku, renk, malzeme ve form açısından incelemesi ve bu mekânların çocuk gelişimi ve algısı üzerindeki etkisinin değerlendirilmesi yapılarak, iç mekân tasarım ölçütleri belirtilmiştir. Belirlenen bu tasarım ölçütleri doğrultusunda da D.İ.B 4-6 Yaş Eğitim Kurumları için öneri donanım ve mekân çalışmaları yapılarak tez özgün hale getirilmiştir.

Çalışmamı hazırlamamda gerekli yönlendirmeleri yapan ve tezimin her bölümü bittiğinde onu okuma zahmetinde bulunarak değerli tenkitleri ve alan bilgisiyle bana yol gösteren danışmanım Prof. Dr. Seçil ŞATIR’a şükranlarımı arz ederim. Tez çalışmamı okuyarak faydalı eleştirileriyle çalışmanın tamamlanmasında emek veren tez savunma jürisindeki Dr. Öğr. Üyesi Salih SALBACAK ve Prof. Dr. Füsun SEÇER KARİPTAŞ hocalarıma şükran borcumu iletirim.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	v
ABSTRACT	vii
ÖNSÖZ.....	ix
ÇİZELGE LİSTESİ.....	xiii
ŞEKİL LİSTESİ.....	xiv
RESİM LİSTESİ.....	xvi
KISALTMALAR	xviii
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM.....	4
1. ÇOCUK KAVRAMI.....	4
1.1 ÇOCUK FİZYOLOJİSİ VE GENEL DAVRANIŞ ÖZELLİKLERİ.....	5
1.1.1. Bedensel Gelişim (2-6 Yaş: Okul Öncesi Dönem)	6
1.1.2. Motor Gelişim(Hareketle İlgili Gelişim)	8
1.1.3. Sosyal Gelişim	9
1.1.4. Bilişsel Gelişim(2-7 Yaş Arası: İşlem Öncesi Dönem)	9
1.2. ÇOCUK PSİKOLOJİSİ VE GELİŞİMİ.....	10
1.2.1. 4-6 Yaş Çocukların Düşünce Yapıları	12
1.3. 4-6 YAŞ ÇOCUKLARI İÇİN MEKÂN VE ERGONOMİ.....	14
1.3.1. Çocuk ve Mekân	15
1.3.2. Çocuk ve Ergonomi	19
1.4. 4-6 YAŞ ÇOCUKLARI İÇİN MOBİLYA KULLANIMI.....	24
1.4.1. Çocuk Antropometrisinin Tasarıma Etkileri.....	27
İKİNCİ BÖLÜM	31
2. ÇOCUK EĞİTİMİ VE MEKÂNLARI	31
2.1. ANAOKULLARI.....	32
2.2. BİR ÖĞRENME ARACI OLARAK: OYUN VE MATERYALLERİ	33

2.3. ÖĞRENME MEKÂNININ İLGİ KÖŞELERİ.....	39
2.3.1. Dramatik Oyun Köşesi.....	39
2.3.2. Blok Köşesi.....	40
2.3.3. Kitap Köşesi.....	41
2.3.4. Bilim ve Doğa Köşesi.....	42
2.3.5. Sanat Köşesi.....	43
2.3.6. Kukla Köşesi.....	43
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	46
3. 4-6 YAŞ EĞİTİM MEKÂNLARINDA İÇ MEKÂN TASARIMI / ANALİZİ	46
3.1. 4-6 YAŞ ÇOCUKLARI EĞİTİM KURUMLARININ STANDARTLARI ...	48
3.2. MEKÂN TASARIMI İLKELERİ VE ÇAĞDAŞ SÜRDÜRÜLEBİLİR ÖRNEKLERİ	50
3.2.1. Aydınlatma.....	54
3.2.2. Havalandırma.....	57
3.2.3. Isıtma ve Soğutma Yöntemleri	59
3.2.4. Gri suyun Kullanımı.....	62
3.2.5. Malzeme Seçimi.....	63
3.3. RENK ALGISI	71
3.3.1. Okul Öncesi Çocukların Renk Tercihleri.....	74
3.4. BİÇİM ANALİZİ	78
3.5. İÇ MEKÂNIN GÖRSEL VE FİZİKSEL SINIRLARINI KONTROL EDEN DÜZLEMLER: DÖŞEMELER- DUVARLAR-TAVANLAR.....	80
3.6. İÇ MEKÂN TASARIM ÖLÇÜTLERİ	83
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	91
4. OKUL ÖNCESİ EĞİTİM KURUMLARINDA FİZİKSEL ORTAMLAR ...	91
4.1. BİNANIN KONUMU	92
4.2. GENEL PLANLAMA.....	93
4.3. BİNANIN MEKÂN LARI VE ÖZELLİKLERİ	94
4.3.1. Giriş.....	94
4.3.2. İdare	95
4.3.3. Oyun Odası	95
4.3.4. Derslikler (Sınıflar).....	95

4.3.5. Uyku Odaları.....	96
4.3.6. Mutfak ve Yemekhane	97
4.3.7. Etkinlik Odaları.....	97
4.3.8. Tuvalet ve Lavabolar	97
4.3.9. Doktor odası.....	97
4.3.10. Depo.....	98
4.4. DIŞ MEKÂN (BAHÇE).....	98
BEŞİNCİ BÖLÜM	106
5. 4-6 YAŞ EĞİTİM KURUMLARI İÇİN KURUMSAL İMAJ KAVRAMI ..	106
5.1. KURUM KİMLİĞİ VE UNSURLARI	107
5.2. KURUMSAL TASARIM (DİZAYN).....	108
5.3. D.İ.B 4-6 YAŞ EĞİTİM KURUMLARINDA KURUMSAL İMAJ OLUŞUMU	108
ALTINCI BÖLÜM	110
6. DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI 4-6 YAŞ EĞİTİM MEKÂN LARI ÜZERİNE BİRKAÇ İNCELEME.....	110
6.1. DİYANET ÇOCUK 4-6 YAŞ EĞİTİM MERKEZİ	110
6.2. ZEYNEP SALEH ALP 4-6 YAŞ EĞİTİM MERKEZİ, ÇANKAYA, ANKARA	118
6.3. HACI DERVİŞ 4-6 YAŞ EĞİTİM MERKEZİ.....	124
YEDİNCİ BÖLÜM	129
7. ÖRNEK MODEL KREŞ TASARIMI ve MOBİLYALARI	129
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	143
KAYNAKLAR	149
EKLER.....	156
EK A.	157
EK B.	161
ÖZGEÇMİŐ.....	164

ÇİZELGE LİSTESİ

Sayfa

Çizelge 1.1: Kız çocuklarında boy ve kilo cetveli (URL-18)	7
Çizelge 1.2: Erkek çocuklarında boy ve kilo cetveli (URL- 18).....	7
Çizelge 1.3: Çocuk ergonomisi bölümleri, Ertaş ve Özdemir, 2014	20
Çizelge 1.4: 4 yaşındaki çocuğun fiziksel ölçüleri (Bilgiç, 2015, sy. 14)	28
Çizelge1.5: 5-6 yaş kız çocuklarında büyüme aşamasında bazı boyutlar(Bilgiç, 2015, sy. 15).....	28
Çizelge 1.6:5-6 yaş erkek çocuklarında büyüme aşamasında bazı boyutlar (Bilgiç,2015,sy.15).....	28
Çizelge 1.7: Çocuklar İçin Antropometrik Verilere Göre Tasarım Uygulama Yolları (Lueder ve Rice, 2008, sy.50)	30
Çizelge 2.1: Oyun malzemesine ilişkin sınıflandırma (Yavuzer, 2016, sy.184).....	35
Çizelge 3.1: Yeniden işlevlendirme süreç şeması.....	51
Çizelge 3.2: Renklerin ruh hali üzerindeki etkilerine göre gruplandırılması.....	71
Çizelge 3.3: Renkler ve özellikleri.....	74
Çizelge 3.4: Cinsiyete göre çocukların renk tercihleri.....	75
Çizelge 3.5: Yaşa göre çocukların renk tercihleri.....	75
Çizelge 3.6: Araştırılmış ve uygulanmış iç mekân tasarım ölçütlerinin analizleri	87
Çizelge 4.1: Richard (1998)' den Uyarlanan Mesaj - Çevre İlişkisini Gösteren Tablo (Kıldan, 2007, sy. 507).....	104
Çizelge 5.1: Kurumsal imajın ilişkili olduğu unsurlar (Tuzla, 2018, sy124).....	106
Çizelge 6.1: Diyanet Çocuk 4-6 Yaş Eğitim Merkezi iç mekân tasarım ölçütlerinin analizleri.....	117
Çizelge 6.2: Zeynep Saleh Alp 4-6 Yaş Eğitim Merkezi iç mekân tasarım ölçütlerinin analizleri.....	123
Çizelge 6.3: Hacı Derviş 4-6 Yaş Eğitim Merkezi iç mekân tasarım ölçütlerinin analizleri.....	128
Çizelge 7.1:Maslow'un insan gereksinmelerine karşılık gelen psiko-sosyal ve kültürel kavramlar, (Gür, Zorlu, 2002, sy. 17).....	130
Çizelge 7.2: İnsan deneyiminin dört alanı ve bunlara karşılık gelen özellikler (Prakash ve Fielding, 2005, sy. 8).....	131
Çizelge7.3: Öğrenci sayısına göre en az ihtiyaç duyulan alanlar ve metrekareleri-1	141
Çizelge 7.4: Öğrenci sayısına göre en az ihtiyaç duyulan alanlar ve metrekareleri-2	142

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

Şekil 1.1: Duvar üzerinde yürüyen çocuk eskizi, Day, 2007, sy. 4	8
Şekil 1.2: Çocuk ve mekân oluşumu üzerine örnek görseller (Day,2007).....	16
Şekil 1.3: Mekânsal süreklilik-örtüşme-zıtlık (Ching, 2006, sy.15).....	16
Şekil 1.4: İç mekânın oluşumu örneği (Ching, 2006, sy.15).....	17
Şekil 1.5: Mekânsal sınırları renk, doku ve desen ile birleştirme.(Ching, 2006, sy.25)	18
Şekil 1.6: Okul öncesi eğitim mekânlarının yansıması(Aydın, 2018, sy. 29).....	19
Şekil 1.7: Orantılı ölçek eskizleri (Day, 2007, sy. 5).....	21
Şekil 1.8: İlk yıllarda çocuktaki fiziksel gelişme tespiti için gerekli ölçüm yerlerinin belirlenmesi (Bilgiç, 2015, sy. 14).....	27
Şekil 1.9: Ergonomi, hareket yeterlilikleri ve davranış şekilleri mobilya ilişkileri tespitleri için üretilen eskiz diyagramları (Surur, Bilgiç, 2016).....	29
Şekil 3.1: Binaların yeniden işlevlendirme yöntemine yönelik şematik tanım.....	52
Şekil 3.2: Görünür güneş ve gri su sistemleri (Day, 2007, sy. 257)	53
Şekil 3.3: Sürdürülebilirliğin üç alanı (University of Michigan Sustainability Assessment, 2002)	54
Şekil 3.4: Sınıf ve ideal ışık alımı için oranlar (Prakash ve Fielding, 2007'den aktararak)	55
Şekil 3.5: Güneş enerjisi, Day (2007, sy. 260).....	57
Şekil 3.6: Farklı yöntemler ve ideal oran sınırları (URL-6)	59
Şekil 3.7: Ön ısıtma ve soğutma sağlayan kanal sisteminin grafik anlatımı (Day,2007,sy.72).....	60
Şekil 3.8: Vanse Kindergarten'de kullanılan pasif sistemler (URL-7)	60
Şekil 3.9: Farklı ısıtma tipleri (Sırasıyla; zemin, tavan, radyatör, duvar sistemleri)(Day, 2007, sy.71).....	61
Şekil 3.10: Günlük Eysel Su Tüketim Oranları (Karahan, 2011)	62
Şekil 3.11: Suyun etkin kullanımına ilişkin bir grafik anlatım (Prakash ve Fielding, 2007)	63
Şekil 3.12: Yapı malzemelerinin yaşam döngüsüne ilişkin dönemleri (Sev, 2009, sy. 63)	65
Şekil 3.13: 4-6 yaş çocuklarda renk tercihleri dağılımı.	76
Şekil 3.14: Yaş ve cinsiyete göre çocukların renk tercihleri dağılımı.	76

Şekil 3.15: Farklı boyutlardaki kişilerin bakış açıları eskizleri (Day, 2007, sy. 5)	80
Şekil 3.16: Tavan yüksekliğini artırmak- azaltmak (Ching, 2006, sy.194)	82
Şekil 3.17: İstenmeyen görüntülerle baş etmenin yolları (Ching, 2006, sy.207)	86
Şekil 4.1: Erken çocukluk eğitim tesisinin “konsept” veya kavramsal organizasyon şeması, (Moore, Sugiyama, 2007, sy. 30)	92
Şekil 4.2: İç avlu etrafına yerleştirilmiş çocuk eğitim merkezi diyagramı (Day,2007)	100
Şekil 6.1: Diyanet Çocuk 4-6 Yaş Eğitim Merkezi zemin kat plan krokisi, Çankaya, ANKARA	111
Şekil 6.2: Diyanet Çocuk 4-6 Yaş Eğitim Merkezi 1. kat plan krokisi, Çankaya, ANKARA	112
Şekil 6.3: D.İ.B Zeynep Saleh ALP 4-6 Yaş Eğitim Merkezi plan krokisi, Çankaya, ANKARA	118
Şekil 6.4: Hacı Derviş 4-6 Yaş Eğitim Merkezi, plan krokisi Çankaya, ANKARA	124
Şekil 7.1: Öneri mobilya eskiz çalışması, Nurcan Uzut, 2019	133
Şekil 7.2: Öneri mobilya ölçüleri-1	134
Şekil 7.3: Öneri mobilya ölçüleri-2	135

RESİM LİSTESİ

Sayfa

Resim 1.1: Piaget' nin korunum görevi, kap deneyi (Santrock, 2014, sy. 219)	14
Resim 1.2: Çocuklar için alınabilecek çeşitli güvenlik önlemleri(URL-9).....	23
Resim 2.1: I-Cluedesign, Da-Bloom Mobilya Ünitesi (URL1)	37
Resim 2.2: Tasarımcı Yana Tzanov ve Stephanie Sauve, “Mod U Me” (URL 2).....	38
Resim 2.3: Tasarımcı Arianna ve Sara ‘ YaWood’ isimli tasarımı (URL-8)	38
Resim 2.4: Dramatik oyun köşesi örneği (pinterest.com).....	40
Resim 2.5: Blok köşesi örneği (pinterest.com)	41
Resim 3.6: Kitap köşesi örneği (pinterest.com)	42
Resim 2.7: Bilim ve doğa köşesi örneği (pinterest.com)	42
Resim 2.8: Sanat köşesi örneği (pinterest.com)	43
Resim 2.9: Kukla köşesi örneği (pinterest.com)	44
Resim 3.1: Tel Aviv'de Sarit Shani Hay Studio tarafından tasarlanan Inclusive School, (URL-16).....	47
Resim 3.2: Çağdaş sürdürülebilir örnek, Inclusive School in Tel Aviv (URL-16)....	70
Resim 3.3: Mi Casita Okul Öncesi ve Kültür Merkezi, Brooklyn (URL-17)	73
Resim 3.4: Mekân ve renk örneği (URL-15)	78
Resim 3.5: Anaokulunda yapay pencere oluşumu ve istenmeyen manzara ile baş etme yolları(URL-11-12-13)	86
Resim 4.1: Çocukların dış mekân aktiviteleri (URL-10).....	99
Resim 4.2: Fuji Anaokulu bahçe tasarımı örneği, Takaharu Tezuka.....	102
Resim 4.3: Fuji Anaokulu bahçe kullanımına ait görseller, Takaharu Tezuka.....	102
Resim 5.1: Diyanet çocuk dergisi logosu / yazı karakteri örneği (diyanet.gov.tr)...	108
Resim 6.1: Ana giriş ve çocuk oyun parkı fotoğrafı	112
Resim 6.2: Giriş ve vestiyer alanı fotoğrafı	113
Resim 6.3: Koridordan görüntüler	113
Resim 6.4: Farklı sınıf fotoğrafları.....	114
Resim 6.5: Yemekhane, masal odası ve uyku odasına ait görseller.....	115
Resim 6.6: Erkek wc ve çok amaçlı salon (sahne, spor alanı) fotoğrafı	116
Resim 6.7: Bahçe, ana giriş ve rüzgarlık fotoğrafları	119
Resim 6.8: Giriş holü ve koridor fotoğrafları	119
Resim 6.9: Tuvalet, depo ve koridor fotoğrafları.....	120

Resim 6.10: Masalı oyun odası, koridor ve oyun odası fotoğrafları.....	121
Resim 6.11: 6 yaş öğrenme mekânından görüntüler.....	122
Resim 6.12: 4 ve 5 yaş öğrenme mekânları ile koridordan görüntüler.....	122
Resim 6.13: Oyun parkı, bahçe, giriş, bekleme alanları fotoğrafları.....	125
Resim 6.14:Oyun salonu ve koridor fotoğrafları.....	125
Resim 6.15: Yemekhane, sınıf, erkek wc fotoğrafları.....	126
Resim 7.1: Öneri kreş yerleşim planı-1 (oval 10 kişilik masa düzeni).....	136
Resim 7.2: Öneri kreş yerleşim planı-2 (yuvarlak ve kare 10 kişilik masa düzeni).....	136
Resim 7.3:Öneri kreş yerleşim planı-3 (yuvarlak 10 kişilik masa düzeni).....	137
Resim 7.4: Derslik genel görünüm 1.....	137
Resim 7.5: Derslik genel görünüm 2.....	138
Resim 7.6: Derslik genel görünüm 3.....	138
Resim 7.7: Derslik genel görünüm 4.....	139
Resim 7.8:Çocuklar için tasarlanmış oturma birimi örneği, Nurcan Uzut, 2019.....	140

KISALTMALAR

UNICEF	: United Nations International Children's Emergency Fund
URL	: Uniform Resource Loade
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
LED	: Light Emitting Diodes
AB	: Avrupa Birliği
CE	: Conformité Européene
TV	: Televizyon
WC	: Water Closet
D.İ.B	: Diyanet İşleri Başkanlığı
SPSS	: Statistical Package for the Social Sciences
Ark.	: Arkadaşları
Bkz.	: Bakınız
Yy	: Yüzyıl
sy.	: Sayfa
min	: Minimum
vb.	: ve benzeri
dB	: Desibel
m	: Metre
cm	: Santimetre
mm	: Milimetre
°C	: Santigrat derece
m ²	: Metrekare

GİRİŞ

Erken çocukluk dönemi, yani okul öncesi dönem çocukta öğrenmenin en yoğun olduğu dönemdir. Çevresini tanımaya çalıştığı ve deneyimlerini uygulama yoluyla edindiği bu dönemde çocuklar için beceri ve davranışlarını etkileyecek birtakım önemli temeller atılır. Çocuklar bu dönemde çevrenin olumlu-olumsuz etmenlerinden etkilenebilmektedirler. Dolayısıyla çocuğun gelişiminde fiziksel çevrenin etkisi büyük öneme sahiptir. Okul öncesi dönemde, eğitim-öğretim ortamlarının çocuğun fiziksel, zihinsel, duygusal ve sosyal gelişimini en üst düzeyde sağlayan mekânlar olması gerekmektedir.

Bu konuda bazı araştırmalar yapılarak fiziksel ve sosyal çevrenin çocuklar üzerindeki etkileri ortaya konmuştur. Bunların en dikkate değer olanı Amerika'da gerçekleştirilmiştir. Masrafları Birleşmiş Milletler Çocuk Bürosu tarafından karşılanan ve "Pasifik Oaks Fakültesi"(Kıldan, 2007:501) tarafından yapılan bir araştırmada çocukların ve çalışanların fiziksel alanla olan ilişkileri çok önemli sonuçları ortaya koymuştur. Araştırma bulgularına göre; fiziksel alanların kalitesi ne kadar yüksek olursa, öğretmenlerin çocuklara karşı duyarlılığı ve arkadaşça davranmaları artmaktadır. Yine fiziksel alanın kalitesine göre çocukların kendi kendilerine yapacakları aktivitelere daha çok katıldıkları görülürken, diğer insanlara karşı da daha iyi davrandıkları ortaya çıkmıştır. Fiziksel alanın kalitesi düşük olduğunda ise çocuklar, daha az ilgili ve daha az katılımcı olmuşlar, ayrıca öğretmenler de nötr ya da duyarlı olmayan davranışlar sergilemişlerdir. Alanın büyüklüğü, ortamda bulunan renkler, ortamın güneş ışıklarını alması vb. gibi birçok etken fiziksel alanın kalitesinin bir göstergesidir. Öğrenme ortamının tasarımında bu etkenler unutulmamalıdır.

Bunlara ek olarak UNICEF (2000), kaliteli eğitimin beş temel boyutunun olduğunu bildirmiştir. Bunlar; öğrenenler, fiziksel çevre, eğitim öğretim programı, öğrenme-öğretme süreci ve öğrenme kazanımlarıdır. Bütün bu değişkenler öğrenci-

öğretmen ve öğrenci- öğrenci ilişkisi, çocuğun okula karşı tutumu, öğretim programının uygulanışı, çocuğun başarısı ve eğitim kalitesi üzerinde etkindir. Çünkü eğitim ortamı çocukların gelişimsel ihtiyaçlarını karşılayan, en uygun öğrenmenin gerçekleşmesini sağlayan fiziksel, sosyal ve psikolojik etkenlerin tümünü kapsayan genel bir kavramdır.

Çalışmanın Amacı ve Kapsamı

Çalışmanın amacı, eğitimin ve eğitilmiş insan modelinin son derece önem kazandığı 21. yy'da, sağlıklı ve çağın gerekliliklerini yakalayabilecek yeni kuşakların eğitiminde, okul öncesinden başlayarak oluşan kimlik ve kişilik becerilerine katkı sağlayacak okul öncesi eğitim kurumlarının fiziksel koşullarında iç mimari düzenlemesine katkı sağlayacak bir el kitabı oluşturmaktır. Çalışmada Diyanet İşleri Başkanlığı 4-6 yaş eğitim kurumlarında belli standardın getirilmesi ve kurumsal kimlik oluşumuna katkı sağlanması hedeflenmiştir.

Araştırma ve Çalışma Yöntemi

Çalışmada araştırma yöntemi olarak, sosyal bilimlerin ana araştırma yöntemlerinden nitel araştırma yönteminden yararlanılmıştır. Bu yöntemle nesnelere anlamları, tanımları, özellikleri, sembol ve kimlikleri araştırılmıştır. Çalışmada Diyanet İşleri Başkanlığı 4-6 yaş eğitim merkezlerinin var olan kimliğini iç mekân ve donanımlar aracılığıyla vurgulamak, tüm 4-6 yaş eğitim merkezlerinde benzer tasarım dilinde ve donanım standartında mekânlar oluşturabilmek için araştırma içerisinde farklı yöntemler kullanılmıştır. Bu yöntem bağlamında 4-6 yaş çocukları için yapılan iç mekân araştırması bir matris içinde analiz edilerek yorumlanmıştır.

Öncelikle, çalışma kapsamında mevcut durumu incelemek üzere Ankara / Çankaya İlçesi'ne bağlı üç farklı 4-6 yaş eğitim merkezi seçilmiştir. Seçilen eğitim merkezleri öncelikle yapısal olarak incelenmiştir. Yapısal analiz, mekânsal boyutlar, dolaşım ve işlev alanları ilişkileri, doğal ve yapay aydınlatma, havalandırma, renk ve mekân içindeki yerleşimler ile gerçekleştirilmiştir.

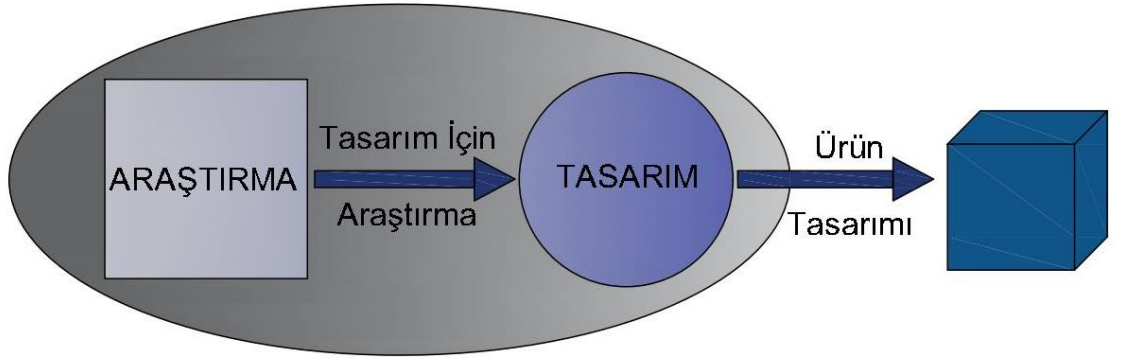
Merriam ve Tisdell 2015'e göre; nitel araştırmanın genel amacı insanların hayatlarından çıkardığı anlamları kavramaya yönelik bir süreç sunmaktır. Bu süreçte asıl kaygı araştırmacının değil, katılımcıların bakış açısını ortaya çıkarmaktır. Bu

çerçeve içerisinde incelenen birimin yöneticisi ve örnek alınan mekânları kullanan personel ile karşılıklı görüşmeler yapılmıştır. Bu görüşmeler kişilerin istek ve görüşlerini aktarmalarını sağlayan yüz yüze görüşme şeklinde gerçekleşmiştir. Görüşmelerden elde edilen bulgular ile mekânsal olarak geliştirilebilir bulgulara ulaşmak amaçlanmıştır.

Mevcut durum analizi sonrasında, mekânsal ve işlevsel gereksinimlere paralel donanım elemanları tasarımı için yeni bir araştırma yöntemine başvurulmuştur. Bu aşamadaki yöntem Frayling(1993)'in bahsettiği “tasarım yoluyla araştırma” (research through design) sürecini içermektedir. Tasarım yolu ile araştırmada hedef, sürece ilişkin bir araştırma yöntemi üzerinden bir tasarıma ulaşmaktır. Tüm donanımların oluşturulmasında ortaya konan en önemli tasarım ölçütü mevcut yapı analizinde ortaya çıkan sonuç doğrultusunda “modülerlik” olarak belirlenmiştir. Bir birim sistemi üzerinden türeyebilecek mobilyaların, farklı işlevlere ve çeşitli kullanıcılara seslenebileceği düşünülmüştür.

Tasarım Yoluyla Araştırma:

Araştırma yapmanın bir parçası olarak tasarım yapmak.

Şekil: Araştırma ve çalışma yönteminin şematik anlatımı

BİRİNCİ BÖLÜM

1. ÇOCUK KAVRAMI

Jean Piaget (1962)'in çocuk oyunlarının sınıflandırılmasına yönelik araştırmasına göre çocuk kendine özgü düşünme, algılama ve yorumlama biçimine sahiptir. Somut düşünür ve somut düşünceden soyut düşünceye yani, sembolik düşünmeye geçişi zaman almaktadır. Çocuk çevresine her zaman kendi açısından bakmaktadır ve ilkel insan gibi büyüsel düşünce yapısındadır. Deneme – yanılma yoluyla kavramlar geliştirmekte ve kazandığı her yeni deneyim ile çevresine uyum sağlamaktadır. Sürekli somut düşündükleri için soyut kavramları anlayamaz. Oyun oynamaya başladıklarında canlı-cansız kavramı onlar için söz konusu değildir. Oyuncakları ve çevredeki tüm nesnelere canlıdır. Onlarla arkadaşları ile konuşuyormuş gibi konuşur ve tüm duygularını yansıtır (Bilgiç, 2015, sy. 4).

Yavuzer' e göre (2016, sy.187) ise, “Çocuk, ‘eksik bir yetişkin’ değil, fakat zihinsel, bedensel, duyuşsal ve sosyal gereksinimlerini tamamlamak isteyen, kelimenin tam anlamıyla bir ‘kişi’ dir” (sy. 187).

Çocuk kavramını daha iyi anlayabilmek adına fizyolojik, sosyolojik ve psikolojik özelliklerinden de bahsetmek gerekir. İç mimarlık fizyolojik- anatomik özelliklerle daha yakından ilgili bir dal gibi dursa da aslında mekânları tasarlarlarken sosyal konum ve psikolojik unsurlar da çok önemlidir. Bir mekânı tasarlarlarken kimin için, niçin ve nasıl tasarlanacağını bilmesi gerekir. Bunun için de öncelik kullanıcı özelliklerini bilmekten geçer. Aşağıda konuyla alakalı 4-6 yaş aralığındaki çocukların, öncelikle fizyolojik yani bedensel gelişimlerine sonrasında ise sosyolojik ve psikolojik özelliklerine değinilmiştir.

1.1 ÇOCUK FİZYOLOJİSİ VE GENEL DAVRANIŞ ÖZELLİKLERİ

Türk Dil Kurumu Sözlüğü'nde (1992) Fizyoloji; canlıların hücre, doku ve organlarının görevlerini ve bu görevlerin nasıl yerine geldiklerini inceleyen bilim dalıdır. İnsan bir bütündür ve fizyolojisinde oluşan herhangi bir değişim davranışlarını da etkiler. Türk Dil Kurumu Sözlüğü'nde (1992) davranış; dıştan gözlemlenebilecek tepkilerin toplamı, organizmanın uyaranlar karşısındaki tepkilerinin tümü" olarak tanımlanmaktadır. Gür ve Zorlu (2002)'ye göre; insan bir algı, biliş ve davranış mekanizmasıdır. Algı duyular yoluyla çevreden bilgi edinme eylemi; biliş, yorumlama, belleğe gönderme yapma, duyumsama eylemi; davranış, amaç ve güdüler doğrultusunda algılara verilen tepkilerdir. Davranış, insan ve çevresi arasındaki etkileşimlerin tümüdür. Davranışın tümü devinimsel bir tepki olarak gözlenmez. Yerinden hiç kıpırdamadan sayı saymak, birini ne kadar sevdiğini düşünmek bir davranıştır (Bayazitoğlu, 2009, sy.61).

Çocukluk döneminde değişen fizyoloji, ömür boyu kalıcı izler bırakabilmektedir. Araştırmalara göre yetişkinlerin çoğunda görülen bel ve sırt ağrıları erken çocukluk dönemlerinde yanlış şekilde oturma, oyun oynama, ders çalışma pozisyonlarından kaynaklanmaktadır. Bu sorun çocukların ergonomi bilgisinin olmamasından çok onlar için tasarlanan araç ve gereçlerin kendi fizyolojilerine uygun olmamasının bir sonucudur(Ertaş ve Özdemir, 2014, sy. 48).

Buradan da anlaşıldığı üzere çocuk fizyolojine uygun mobilyalar tasarlanmadığı sürece kalıcı etkiler ömür boyu sürmekte ve davranış şekilleri üzerinde de rol almaktadır. Çocuklardaki gelişim dönemsel olarak değişmekte, bazı dönemlerde daha hızlı olurken bazı dönemlerde yavaşlamaktadır. Gelişim ve değişimlerde yaş, cinsiyet, genetik faktörler, çevre ve iklim gibi faktörlerin etkili olduğu söylenebilir. Aşağıda, çocuklardaki gelişimin dönemsel özelliklerinden bahsedilip, sonrasında 4-6 yaş kız ve erkek çocuklarında boy-kilo değişim tablosuna (çizelge 2.1-2.2) yer verilmiştir.

Özetle bu dönemin davranışsal özellikleri(Öztürk,2001,sy. 89):

1. Çocuğun devinim ve ruhsal yetilerinde hızlı gelişme, bu yetilerin bilinçli amaçlar için kullanılabilir olması. Örneğin, yürüme artık yürümek için değil, bir yerden bir yere ulaşmak içindir,
2. Çocuğun her türlü yaşantısına oyun, devinme ve öğrenme tutkusunun egemen oluşu,
3. Ben-merkezcil varoluştan toplumsal ilişkilere dönük davranışlara geçiş,
4. Cinsel ayrılıkların bilincine varılması, cinsel ilgiler ve düşlemlerin başlaması,
5. Oedipal bağlanma* ve çatışma, içdişlik korkuları**,¹
6. Devingenlik, öğrenme ve cinsel meraklara karşı toplumsal yasaklarla karşılaşma,
7. Özdeşim yaparak büyüme ilgisinin gelişmesi, büyüklük özentileri, çocuksu girişimler.

1.1.1. Bedensel Gelişim (2-6 Yaş: Okul Öncesi Dönem)

Çocukların bedensel büyümesi şu tür değişimleri içerir: Boy uzaması, kilo artışı, dişlerin çıkması ve değişmesi, bedensel orantıdaki değişimler, kemiklerin gelişmesi, kas gelişimi, sinir sistemi gelişimi ve duyu organları gelişimi. Ancak beden bir bütün olarak aynı anda ve hızda büyümez. Değişik beden kısımları ve organları değişik hızda gelişme ve artış gösterir. Her çocuk aynı hızda gelişme ve büyüme göstermez. Ancak gelişim herkeste aynı sırasal görünüm içindedir. Baştan ayağa, merkezden çevreye doğru sürekli ve düzenlidir. Örneğin önce baş, sonra üst gövde ve kollar, daha sonra ise alt gövde ve bacaklar büyüme gösterir(Yılmaz, 1994, sy. 13).

Erken çocukluk döneminde bir çocuğun boyu ortalama olarak 6,5 cm ve kilosu da 2-3 kg kadar artmaktadır. Okul öncesi çocuğun daha da büyüdüğü düşünülürse, bu dönemde boy ve kilodaki artışın yüzdesi her bir yılda azalmaktadır. Kız çocuklar bu dönemde erkek çocuklara göre daha kısa ve hafiftirler. Okul öncesi

¹ * Oedipal bağlanma: Erkek çocuğun annesine özel bir sevgiyle yaklaşip babayla yarış haline girmesi olarak tanımlanır(Topan,2019,sy.38)

**İçdişlik korkusu: Fallik dönemde erkek çocuk için penis, çocuğun bütün benliği, varlığı ile eşdeğer bir anlam ve önem kazanır. Toplumsal tutumların da desteği ile erkek çocuğu kız çocuktan ayıran bu değerli, üstün organla ilgili olarak çocuk zihninde bir takım korkular gelişir. Kız çocukta penis olmadığını fark edince, bunun kendisinde de yok edileceği kaygısı doğar(Soysal, Bodur,2005,sy.4).

dönemde kız çocukların da erkek çocukların da gövdeleri uzadığı için, her ikisi de zayıflar. Baş büyüklükleri hala bedenlerine göre büyük olsa da okul öncesi dönemin sonlarına doğru çoğu çocuk bu dengesiz görünümünden kurtulur. Bunun yanında vücut yağı da yavaş ve kararlı bir şekilde düşüş gösterir. Kızlar erkeklere göre daha yağlı bir yapıdayken, erkekler daha kaslı bir yapıya sahiptir(Santroek, 2014, sy. 210).

Çizelge 1.1: Kız çocuklarında boy ve kilo cetveli (URL-18)

KIZ ÇOCUKLARINDA BOY KİLO CETVELİ						
KİLO			YAŞ	BOY		
Alt Sınır	Ort.	Üst Sınır		Alt Sınır	Ort.	Üst Sınır
11.6	16.0	20.6	4 yaş	92.0	102.0	108
12.0	17.1	22.0	4 yaş 6 ay	94.7	105.0	111.5
12.6	18.2	23.8	5 yaş	97.5	108.0	114.5
13.2	19.2	25.2	5 yaş 6 ay	100.5	111.0	116.5
13.7	20.2	26.5	6 yaş	103.0	114.0	121
14.4	21.3	28.3	6 yaş 6 ay	105.5	117.0	124

Çizelge 1.2: Erkek çocuklarında boy ve kilo cetveli (URL- 18)

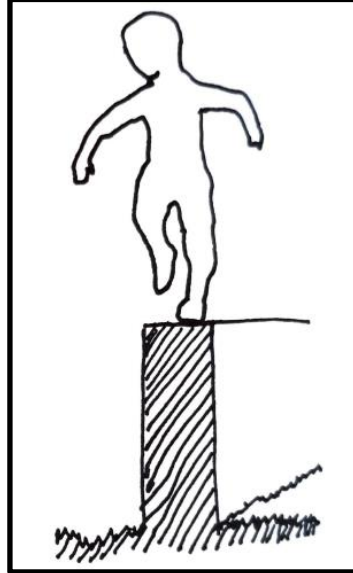
ERKEK ÇOCUKLARINDA BOY KİLO CETVELİ						
KİLO			YAŞ	BOY		
Alt Sınır	Ort.	Üst Sınır		Alt Sınır	Ort.	Üst Sınır
12.3	16.7	21.2	4 yaş	92.5	102.5	114.0
12.7	17.7	22.6	4 yaş 6 ay	92.5	106.4	118.0
13.4	18.7	24.0	5 yaş	98.0	109.5	121.5
14.1	19.7	25.6	5 yaş 6 ay	101.3	113.0	125.0
14.8	20.0	26.8	6 yaş	104.0	116.0	127.5
15.6	22.0	28.4	6 yaş 6 ay	106.7	119.0	130.5

1.1.2. Motor Gelişim(Hareketle İlgili Gelişim)

Hareket gelişimi iki ana süreç sonucu oluşur: Olgunlaşma ve öğrenme. Olgunlaşma organizmanın zaman ya da yaş ilerlemesi sonucu içten ve kendiliğinden oluşan doğal büyümesidir. Öğrenme ise, genellikle deneyim sonucu ve çevresel uyarılarla edinilen bilgiler sonucu davranışta yer alan değişimlerdir.

Çocukların büyüme ve hareketi ile ilgili gelişimlerinin bilinmesi, onlar için oluşturulacak çevre özelliklerinin ve donanımların belirlenmesinde önemli katkılarda bulunacaktır(Yılmaz, 1994, sy. 14).

Enerjik olan 4 yaş çocuğu tırmanma, sıçrama, atlama, bisikletinin pedallarını hızla çevirme ve takla atma gibi tüm bedensel etkinlikleri sever. 4-5 yaş arası çocuğa ayağını birleştirerek zıplama, bir ayağından ötekine hoplayarak(sıçrayarak) geçme, ip atlama, duruş değiştirme(ayakta durma, oturma, çömelme vb.), düz yürüme, içi suyla dolu bir kabı taşıma ve top atıp tutma öğretilir. 5-6 yaş arasında hareketlerin koordinasyonu düzgündür. Çocuk daha çok, duvar ya da tahta üzerinde yürümek, iki tekerlekli bisiklete binmek gibi denge etkinlikleriyle ilgilidir (Yavuzer,2016, sy. 87).

Şekil 1.1:Duvar üzerinde yürüyen çocuk eskizi, Day, 2007, sy. 4

1.1.3. Sosyal Gelişim

Çocukta kişilik gelişimi sosyal bir olgu olup sosyal bir çevre içinde olur. Çocuğun ilk sosyal ilişkisi anne ile ve verdiği doyum ölçüsü sonraki ilişkiler için temel olur. Anneden sonra yakın çevre ile ilişki kurar(Yılmaz, 1994, sy. 19).

2-6 yaş arasındaki ilk çocukluk evresinde çocuk, sosyal ilişkinin nasıl kurulduğunu, ev dışındaki insanlarla özellikle kendi yaşlılarıyla nasıl beraber olunacağını öğrenmeye başlar; uyum ve iş birliği gelişir.

İlk çocukluk döneminde, çocuğun diğer kimselerle olan çok sayıdaki ilişkisi, onun sosyal gelişimini artırır. Bu nedenle, anaokuluna giden çocuklar, arkadaşlarıyla çok sayıda ilişki kuracaklarından, sosyal faaliyetleri aile ve komşu düzeyinde sınırlı olan çocuklara oranla daha iyi bir toplumsal uyum gösterirler.

Okul öncesi kurumlarının en önemli yararlarından biri, bu kurumların çocuklara uzman elemanlar rehberliğinde, sosyal deneyim fırsatları hazırlamaları ve çocukların sorunlarını çeşitli tekniklerle ortaya koyarak, bunlara çözüm aramalarıdır (Yavuzer,2016, sy. 102).

Çocuklar büyüdükçe akranlarıyla olan ilişkilerinde de artış gözlenir. Yaşlıları veya aynı olgunlukta diğer çocuklarla vakit geçirmek hoşlarına gider. Akranlar güçlü sosyalleşme araçlarıdır. Akranlarıyla oynayan çocuk kendisini dış dünya ile kıyas imkânı bulur. Yeteneklerine dair geri bildirim en iyi akranlarından almaktadır. Kendilerini diğerlerine göre iyi, onlar gibi ya da kötü olması açısından değerlendirirler. Bunun için de en iyi ortam anaokullarıdır. Çünkü ev ortamında bu pek mümkün değildir. Kardeşler ya büyüktür ya da daha küçüktür. İyi akran ilişkileri sosyal gelişmeler için de gereklidir.

1.1.4. Bilişsel Gelişim(2-7 Yaş Arası: İşlem Öncesi Dönem)

İsviçreli psikolog Jean Piaget(1962)'in bilişsel gelişimle ilgili görüşleri güncelliğini hâlâ korumaktadır. Piaget ve arkadaşları, çocuğun doğumdan ergenliğe kadar olan bilişsel (bilgi, dünyayı öğrenmeyi ve anlamayı içeren zihinsel faaliyetlerdir ve algılama, bellek, muhakeme, düşünme, kavrama süreçlerini kapsamaktadır) gelişimini incelemişler ve bazı kavramlarla algıların doğuştan

itibaren kazanıldığını belirlemişlerdir. Çocuklukta sağlıklı gelişecek bir bilişsel yaşam bütün bir ömrü etkiler.

Bu evrede çocukların büyük bir bölümü, ayrıntıları dikkate almadan genel olarak algılar ve ilişkisiz obje ve kavramları bütünleştirirler. Buna ‘syncretism’ (bütünleştirme) denir. Syncretism, birbiriyle ilişkisiz objeler ve fikirler arasında bağıntı kurabilme yeteneğidir. Çocuk, her şey arasında her türlü ilişkiyi kurabilir. Yine bu dönemde çocuk parçayla bütünü aynı zamanda düşünmemektedir.

İşlem öncesi evrede çocuk, nesnelere başka şeylerin simgesi gibi kullanmaya başlar. Örneğin, bir değneğe binip at diye dolaşabilir. Çocuğun sayı, zaman ve büyüklük kavramları ilkeldir (Yavuzer,2016, sy. 84-86).

1.2. ÇOCUK PSİKOLOJİSİ VE GELİŞİMİ

Çocuk psikolojisi, bireyin doğum öncesi döneminden başlayarak ergenlik evresine kadar süregelen gelişimi ele alır. Bir bilim dalı olarak da çocuk psikolojisi, büyüme ve olgunluk aşamalarını çevresel faktörlerin, bireyin gelişim biçimlerine olan etkisini, çocukla toplumun diğer üyeleri arasındaki duygusal ve sosyal etkileşimi konu edinir (Yavuzer,1998, s. 17).

Bebeklik döneminin bittiği çocukluk döneminin başladığı ve 6 yaşına kadar süren okul öncesi evresinin başlıca gelişimsel görevi, çocukların kendi yeterliliklerini sergilemekte ısrar ederek kendi üstünlüklerini elde etme çabalarıdır. Bu yaş dönemi çocuğu, artık anne babanın beklentileri doğrultusunda davranmak yerine, evin patronu olup istediklerini anne babaya kabul ettirmek çabasıdadır (www.ekipnormarazon.com).

Okul öncesi dönem çocuğu, kendine ait işleri başarma konusunda yol almıştır; yeterliliklerinin ve becerilerinin gelişimiyle meşguldür. Benmerkezci düşünce hâkimdir. Her şeyin kendine yönelik, kendisi için tatmin edici olmasını bekler; önce kendi ihtiyaçlarının ve beklentilerinin karşılanması önemlidir. İstedigine, istediği yerde ve anda sahip olmak ister. Bu yaş çocuklarının engellenmeye dayanma gücü yetersizdir. Arkadaş ilişkileri ve sosyal beceriler giderek artan bir düzeyde önem kazanır. Arkadaşlarının giydikleri ve onların yaptıkları şeylerle yakından ilgilenmeye başlar, onlar tarafından beğenilmeye önem

verir(www.ekipnormarazon.com). Okul öncesi eğitimin amacı; çocukların bedensel, zihinsel, duygusal gelişimini ve iyi arkadaşlıklar kazanmasını, onların ilköğretime hazırlanmasını sağlamaktadır (Baran, Yılmaz, Yıldırım, 2007, sy. 27-44).

Çocukların psikolojik gelişimi onların diğer gelişim alanları ile birlikte gelişir ve etkileşim içindedir. Çocuğun bedensel gelişimi, zekâ gelişimi, sosyal sürütüşmeleri onun psikolojik gelişimini şartlara göre olumlu yönde ya da olumsuz yönde etkiler. Ayrıca her çocuğun kendine göre bir gelişme hızı vardır. Çocuğun psikolojik olarak gelişmesi, kişilik gelişimi, duygusal gelişimi, benlik kavramı, sevgi, güven, yeterlilik, ahlak gelişimi gibi konuları kapsar (Yılmaz, 1994, sy. 16).

Çocuk doğumundan itibaren bir takım yapıllı çevrelerde yaşamını sürdürür. Bu çevreleri ev, okul ve bunların yakın çevreleri, oyun alanı, park gibi yerler oluşturmaktadır. Bu mekânlar, çocuğu psikolojik yönden etkileyen niteliklere sahiptir. Çocuk gelişiminde bilişsel ve toplumsal gelişme evreleri için çevre faktörü, önemli rol oynamaktadır. Etkileşim halinde oldukları mekânlar, çocukların bir takım gereksinimlerine cevap vermekte, ayrıca gelişim ve öğrenme süreçlerine katkı sağlamaktadır(Kurt, 2016, sy. 11).

Çocuklar için tasarım yapıldığında çocukların gelişimi ve olgunlaşma aşamaları, fiziksel özellikleri vücut kısımları, kas yapıları ve duyusal gelişim gibi temelinde organizmanın yapısından kaynaklı gelişmelerin dışında kavrama yeteneği ve psiko-sosyal gelişimleri de önemlidir(Ertaş ve Özdemir, 2014, sy. 48).

Gelişim döneminin bir basamağı olan girişimciliğe karşı suçluluk 3-6 yaş döneminde ortaya çıkar, çocuk bu dönemde merakla sorular sorar. Çocuğun sorduğu bu sorulara basit ve sade şekilde, mutlaka cevap verilmelidir. Eğer çocuğun soru sorması engellenirse ileride hiçbir şeyi merak etmez. Çocuğun ileri ki dönemdeki akademik başarısı buna bağlıdır. Ayrıca bu dönem çocukta sorumluluk, merhamet, acıma duygusunun oluştuğu dönemdir. Empatinin ilk tohumları atılır. Girişimleri engellenen, eleştirilen ve cezalandırılan çocuk yanlış bir şey yaptığına inanarak suçluluk duygusu edinir.

1.2.1. 4-6 Yaş Çocukların Düşünce Yapıları

Üçüncü yaştan altı yaşına dek olan oyun çağında çocuk, devinim dizgesi (motor sistem) üzerinde egemenlik kurmuş olup, artan devingenliği ile çevresinin çapını genişletmektedir. Konuşabilmesi, insanlar arası ilişkilerin daha anlamlı biçimde genişlemesinde büyük yer almaktadır. Piaget(1962)'in dediği gibi çocuk, 'ben-merkezci'(egosantrik) bir durumdan 'toplum merkezci' (sosyosantrik) bir duruma doğru hızla ilerlemektedir. Çevreden ve başka insanlardan ayrı bir kişi olduğunu kavramış olan çocuk, artık 'nasıl bir kişi' olacağını araştırmaktadır. Bu amaçla kendi bedenine, cinsel ayrılıklara ve genellikle çevrede olagelen her şeye karşı derin, bitmez bilmez bir soruşturma ve öğrenme eğilimi gösterir. Bunun için bu döneme öğrenme tutkusu (curiosity-tecessüs) dönemi de denir. Beşinci yaşta çocukta motor dengenin, düşüncenin, kişisel toplumsal ilişkilerin, benlik kavramının, evde, okulda ve toplum içinde uyumun daha belirgin olduğu görülür. Bu yaşın çocuğu artık 'küçük bir adam' olmuştur. Çocuk cinsel yasakları ve değerleri hızla öğrenir. Cinsel ilgiler ve cinsel rollerin benimsenmesi çocukların oyuncaklarında çok belirgin olur(Öztürk,2001,sy.84).

Okul öncesi çocuklarda cinsiyete dayalı özelliklerini ve ilgi alanlarını sosyal öğrenme teorisine göre, kendi cinsiyetinden bireyleri gözlemleyerek ve taklit ederek öğrenirler. Örneğin, erkekler ve kızlar için hangi oyuncakların, aktivitelerin ve davranışların olduğunu etraflarındaki çeşitli modellere (öğretmen, anne, baba, kardeş, akranları vb.) bakarak ve taklit ederek öğreneceklerdir (Shaffer, Kipp, 2010, sy. 550-551).

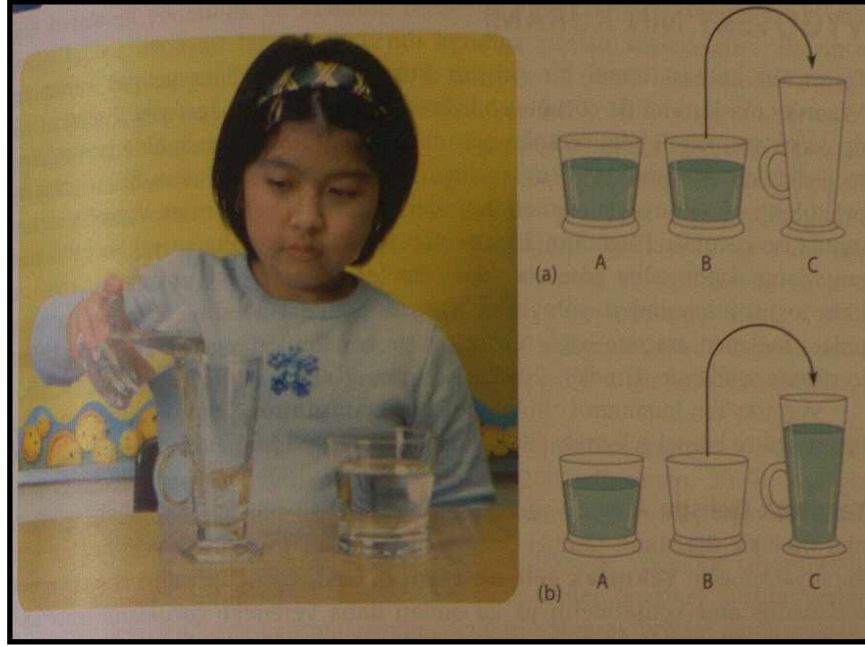
Çocuk 3-4 yaşlarında beden ve kişilik bakımından hızla büyümektedir. Artık, sanki bir yetişkin gibi daha sevecen ve rahat, düşünmesinde daha parlak, hareketlerinde daha canlı ve etkindir. Bu dönemde çocuğun motor gelişmesi hızla olgunlaşırken, cinsel organlara ilgileri de artmıştır. Erkek çocukların davranışlarında atılgan (phallic- intrusive) davranış özellikleri ağırlık kazanır. Kız çocuklarında ise ele geçirme ya da çekici oluş gibi davranış biçimleri gelişir. Çocuğun devinimsel, zihinsel güçlerinin artışına bağlı olarak, eylem alanı, istek ve emelleri de genişlemektedir. Bu evrede çocuk, düşüncede ve eylemde cinsel konulara, bilinmeyen şeyleri öğrenmeye, çevresinin çapını genişletmeye yönelmiştir. Cinsel

ayrılıkları tanınması, bu ayrılıklarla ilgili bilmediği birçok şeyleri de öğrenmek isteğini kamçılar. Bu dönemin üstesinden gelmek için çocukluk cinselliği artık bırakılmalı; yavaş yavaş ana ya da baba olma sürecine girilmelidir. Ana ya da baba ile özdeşim yaparak çocuk benliği gelişir, üst benlik oluşmaya başlar. Çocuk, içinde bulunduğu toplumun rollerine, işlevlerine, kurallarına göre davranmaya; o toplum için gerekli araç gereci bulmaya, silahı kullanmaya ve kendisinden küçük çocuklara bakım vermeye yönelir. Çocukta giderek bir törel sorumluluk duygusu gelişmektedir.

İşte çocuğun psikososyal gelişiminin bu evresinde, cinsel konulara dalması, bitmek bilmez bir öğrenme tutkusunun ortaya çıkması, anne ya da baba yerine geçmeye özenmesi ve bu doğrultuda emeller beslemesi girişim duygusunun öncüleridir. Girişim her eylemin zorunlu bir parçasıdır. İnsanoğlunun her öğrenmesinde, her eyleminde en önemli başlatıcı öğedir. Bu evrede, oluşan temel toplumsal işlev-örüntü ‘becermedir’(making). İngilizce’ de ‘making’ deyimini çok yerinde ve güçlü bulan Erikson, bu sözcükte saldırma ve elde etmenin sağladığı bir doyumun olduğunu yazar(Öztürk,2001,sy.101).

Ayrıca, 4-6 yaş işlem öncesi evrenin sınırlılıklarından biri olan odaklanma, dikkatin sadece bir noktada toplanıp diğerlerini göz ardı etmesidir. Odaklanma, çocukların çoğunlukla bir nesne ya da durumun temel özelliklerini değiştirmeyeceğinin bilincinde olunması anlamına gelen korunum kavramının olmamasına eşlik eder.

Korunumu çalışmak için Piaget’nin kurduğu ünlü bir deney düzeneği vardır(Santrock, 2014, sy.219). Burada çocuklara içi aynı miktarda sıvıyla doldurulmuş iki eşit kap gösterilmiştir (bkz. resim 2.1). Çocuklara bu kapların aynı miktarda sıvı içerip içermediği sorulduğunda genellikle ‘evet’ yanıtını vermişlerdir. Daha sonra kaplardan birindeki sıvı daha uzun ve ince olan üçüncü bir kaba boşaltılmıştır. Sonra çocuklardan uzun, ince kaptaki sıvı miktarının eşit olan kaplardan birinde kalan miktarla eşit olup olmadığı sorulmuştur. 7 ya da 8 yaşından küçük çocuklar genellikle hayır demiştir ve kapların uzunluk ve genişliğini karşılaştırarak yanıtlarını açıklamışlardır(Santrock, 2014, sy. 218).

Resim1.1: Piaget' nin korunum görevi, kap deneyi (Santrock, 2014, sy. 219)

Bu deneye göre, 4-6 yaş çocuklarında ortaya çıkmış ve bu çocukların düşüncelerini bir noktaya teksif edip başka şeyleri göz ardı eden odaklanma kavramı, onlar için o yaşlarda, nesnelere ya da durumların temel özelliklerini değiştirmeyeceğinin bilincini verir. 4-6 yaş çocukları için mekân tasarımı çocukların odaklanmalarını iyi değerlendirmelidir.

1.3. 4-6 YAŞ ÇOCUKLARI İÇİN MEKÂN VE ERGONOMİ

Mekân, insanla birlikte anlam kazanır. Çevremizdeki dünyayı gözlerimizle görür, bedenimizde algılarız. "Mimarlık çok özel bir işlevsel sanattır; boşluğu sınırlandırarak içinde yaşamamızı sağlar, yaşamımızı çerçeve içine alır. Mimar bir tür teatral yapımcıdır, yaşamımıza ilişkin sahne ve dekorları tasarlar." Mimarlar ve mimari yapıtlar, kişisel ve sosyal mekânlarda bize nasıl yaşayacağımızın ve nasıl davranacağımızın ipuçlarını verir. Bu ipuçları belirlenirken de insanın fiziksel ve ruhsal ihtiyaçlarından yola çıkılmalıdır çünkü mimari yapıtlar insan bedenini ve hareketlerini barındırması gereken üçboyutlu yapıtlardır(Taşçıoğlu, 2013, sy.31).

Çocukta mekân algısı süreci ise yaklaşık 1 yaşlarında, çocuğun etrafındaki nesnelere ona görünmese dahi var olmaya devam ettiğini anlamasıyla birlikte başlar. Çocuğun davranışları üzerinde etken olan en önemli unsurların başında çevre

gelmektedir. Çocuğun davranışlarını fiziksel çevre ve içinde bulunduğu mekânlar, çocuğun kişiliği ve zekâsı gibi özelliklerinden daha çok etkilediği bilinmektedir. Toplumun bir bireyi olma yönünde ilerleyen çocuklar için etkileşimde olduğu ve fiziksel çevresini oluşturan konut gibi aileye özgü, okul, çocuk oyun alanı gibi kentsel mekânlar büyük öneme sahiptir. Çocuğun sosyalleşmesi ve gelişimindeki önemi doğrultusunda fiziksel çevrenin daha yaşanılır hale getirilmesi önem kazanmıştır.

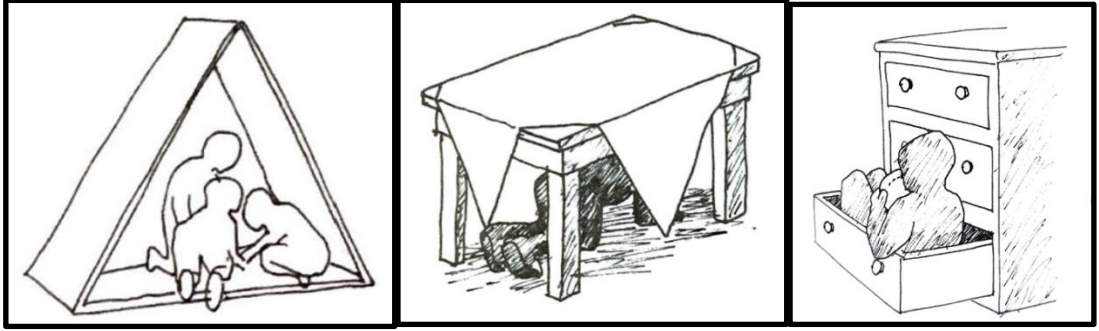
Belki mekânların çocuğun olumsuz evrimini düzelterek gücü kanıtlanamamıştır, ama kötü tasarlanmış bina ve bina bölümlerinin çocuğun olumsuz yönde gelişme riskini artırdığı bilinmektedir. Buna karşın iyi, doğru ve güzel tasarlanmış mekânların çocuğun bedensel ve ruhsal açıdan olumlu gelişmesini desteklediğinden, algısal ve bilişsel gelişmesini hızlandırdığından; öğretici ve eğitici roller oynayarak olumlu davranışlarını pekiştirdiğinden ve kaza riskini azaltarak yaşamsal bir rol oynadığından söz edebiliriz. Barker(1968), Bechtel(1977), Wicker(1979)'a göre; çocuk davranışlarının, kişilik, zekâ gibi kişisel özelliklerden çok, çocuğun içinde bulunduğu psiko-sosyal ortam ve mekân tarafından belirlendiği kanıtlanmıştır (Gür, Zorlu, 2002)

Çocukta mekân algısının gelişimi hem yaşa bağlı olarak hem de mekânsal imgelerin zenginliğinin bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla çocukların yaşadıkları, eğitim aldıkları, oyun oynadıkları mekânların onların bilişsel gelişim dönemlerine uygun olarak tasarlanması gerekmektedir. Bu mekânlar tasarlanırken elbette ki ergonomik unsurlar göz önünde tutulmalıdır. Çocukların algısal süreçlerini etkileyecek mekân unsurlarının (ışık, renk, doku, malzeme, ölçek vb.) amacına uygun olarak donatılmış olması gerekmektedir. Bu doğrultuda aşağıda 'çocuk ve mekân' ve 'çocuk ve ergonomi' konusu iki ayrı başlık altında ele alınmıştır.

1.3.1. Çocuk ve Mekân

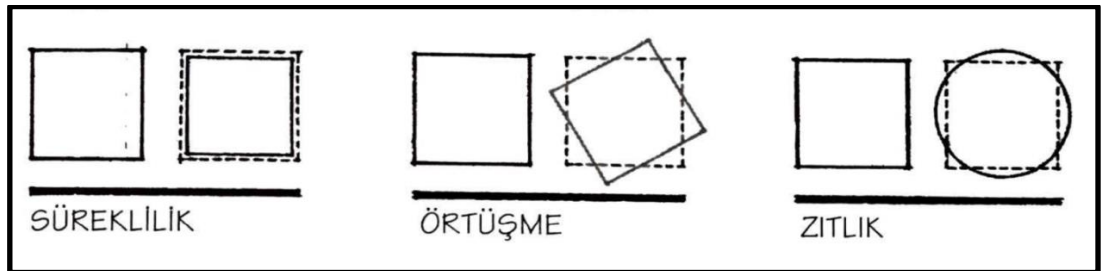
Hasol (2005, sy.313)'a göre mekân; 'İnsanı çevreden belli bir ölçüde ayıran ve içinde eylemlerini sürdürmesine elverişli olan boşluk' tur.

Yılmaz (2004) ve Paktaş (2015, sy.24)'a göre ise mekân algılanmasını sağlayan birçok etken vardır. Tasarımcının, mekân için kullanıcı psikolojisini bilinçli bir şekilde etkileyebilmesi, mekân kurgusunu oluşturan renk, doku, biçim, ölçü-oran, gibi fiziksel özelliklerle ısı, ışık, ses, koku gibi diğer etkenleri bilmesi ve tüm bu tasarım öğelerinin kullanıcı üzerindeki psikolojik etkilerini anlayabilmesi gerekmektedir.

Şekil 1.2: Çocuk ve mekân oluşumu üzerine örnek görseller (Day,2007)

İç mekân tasarımı, elbette ki mekânın mimari açıdan tanımlanmasının ötesine geçer. İç mekânın düzenlenmesini, tefrişini ve görsel açıdan zenginleşmesini sağlamak için iç mimarın mekânın mimari karakterini mutlaka çok iyi tanıyor ve aynı zamanda da mekânın değişiklik ve gelişme ihtimallerini de biliyor olması gerekmektedir. Bu sebeple iç mekân tasarımının ilk adımı, iç mekânın, binanın yapım sistemi içindeki yerinin ve oluşturulma şeklinin iyi anlaşılmasıdır(Ching, 2006, sy.15).

Şekil 1.3: Mekânsal süreklilik-örtüşme-zıtlık (Ching, 2006, sy.15)

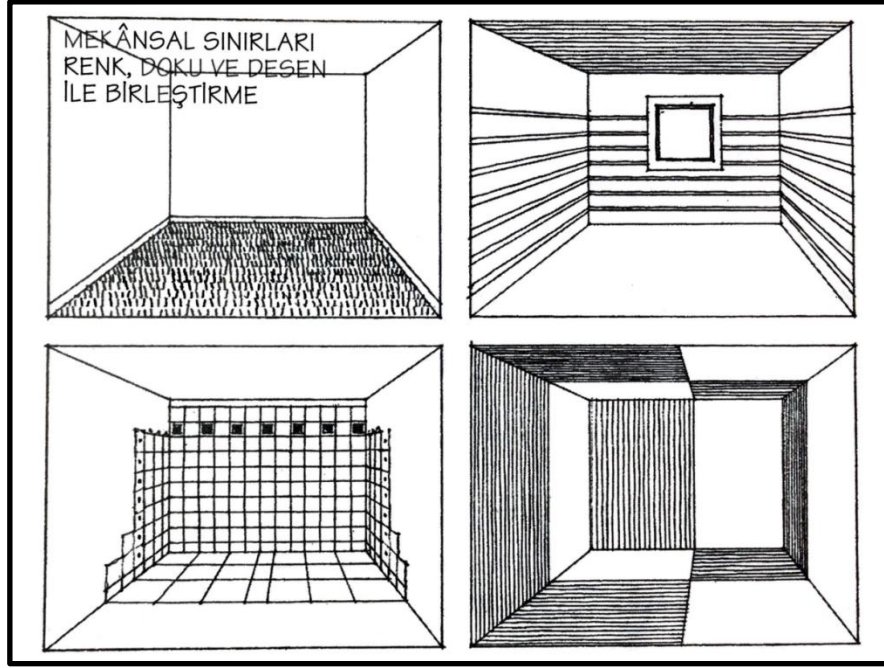

Şekil 1.4: İç mekânın oluşumu örneği (Ching, 2006, sy.15)

Duvarlara, döşemeye ve tavan düzlemlerine uygulanan yüzey işlemleri iç mekânın sınırlarını oluşturur. Kullanılan renkler, dokuları ve desenleri, söz konusu öğelerin mekân içinde görece konumlarını, dolayısıyla da mekânın boyutlarını, ölçeğini ve oranlarını algılamamızda etkilidir.

Odanın duvar yüzeylerinin akustik yapısı bile mekânın gözle görünür sınırlarını etkileyebilir. Yumuşak, emici yüzeyler sesi boğar ve mekânın akustik sınırlarını genişletir. Sert yüzeyler odanın içindeki sesi yansıtır ve mekânın fiziksel sınırlarını daha da belirginleştirir. Sonuç olarak onu kullanma şeklimize göre yapılırlar. Eylemlerimizin doğası ve bunları uygulama şeklimiz iç mekânı planlamamızı, kurmamızı ve düzenlememizi sağlar(Ching, 2006, sy.25).

Mekânın algılanmasında önemli bir yere sahip olan iç mimari öğelerden zemin, duvar ve tavan çocuklar için de oldukça önemlidir. Zemindeki desenler, tavanın yüksekliği veya duvarın rengi çocukta güven hissi, hareket özgürlüğü, dikkat çekme veya hayal kurma gibi etkilere sahip olabilmektedir. Bu yüzden iç mekân kurgusu yapılırken ilk önce dikkat edilmesi gereken öğeler olarak karşımıza çıkmaktadır. Örneğin; aşırı yüksek tavanlar, çocukta kaygı oluşturacağından okul öncesi kurumlarda tavan yüksekliğinin belli bir boyutu aşmaması önemlidir. İlerleyen bölümlerde döşeme, duvar ve tavan konusu daha detaylı bir şekilde aktarılmıştır.

Şekil 1.5: Mekânsal sınırları renk, doku ve desen ile birleştirme.(Ching, 2006, sy.25)

Çocuklar tüm gelişmelerini doğal veya insan yapısı çevrelerde; geleneksel veya çağdaş ortamlarda; kırsal veya kentsel konumlarda; açık veya kapalı çeşitli mekânlarda geçirirler ve bu mekânlarla ilişki içine girerler (Gür, Zorlu, 2002, sy. 27).

Çocuğun çevre ile ilişkisi, çevreyi algılayış biçimi, çevreden beklenti ve gereksinimleri çocuk gelişimine etki etmektedir. Bunun yanında okul öncesi eğitim mekânlarında, kavramsal ilişkilerin oluşması için yine çocuğun mekânsal gereksinimlerini anlamak ve göz önünde tutmak gereklidir. Çocuk-çevre ilişkisi; kültür, konum ve eğitim gibi pek çok kavramsal ilişkiyi oluşturan unsurlarla etkileşim halindedir.

Örneğin; sosyal yakınlık faktörü ülkemizde önemli bir yere sahipken, yurt dışında daha önemsiz bir konu olabilir. Ailesinde sıcak ilişkiler içerisinde büyüyen bir çocuk, okul öncesi eğitim mekânlarında benzer durumu yaşamak isteyebilir. Bu nedenlerle, çocuk-çevre ilişkisi ve çocuğun gelişim özellikleri, kavramsal ilişkileri oluşturan tüm faktörlerle bir bütün halinde düşünülmeli ve fiziksel mekândaki yansımaları tasarım ölçütleri konusu olarak değerlendirilmelidir.

Aşağıdaki şekilde de görüldüğü gibi kültür, çocuk ilişkilerini etkiler. Okul öncesi eğitim mekânında oluşan beklenti ve gereksinim de bu ilişkilerden etkilenir. Yine bu ilişkiler, fiziksel tasarım ölçütlerini de etkilemektedir.

Şekil 1.6: Okul öncesi eğitim mekânlarının yansıması(Aydın, 2018, sy. 29)

Okul öncesi eğitim kurumlarında, mekân kalitesinin sağlanması açısından iç mekânda aktivite alanının büyük olması önemli bir belirleyicidir. Yapılan araştırmalarda; mekânın büyüklüğü ile çocukların davranış meyilleri arasındaki ilişki ortaya konmuştur. Ortaya konan sonuçlara göre; çocuk başına 3.9 metrekareden az alan düştüğünde çocuklarda saldırgan hareketlerin ortaya çıktığı, 4.7 metrekareden fazla alan düştüğünde ise amaçsız hiperaktif hareketlerin oluştuğu görülmüştür(Aydın, 2018, sy. 29-30).

1.3.2. Çocuk ve Ergonomi

Ergonomi; yunanca iş anlamına gelen ‘Ergon’ ile prensipler, kanunlar anlamına gelen ‘Nomos’ adlı iki kelimenin birleşiminden oluşmuştur ve iş bilimi anlamına gelmektedir (Ertaş ve Özdemir, 2014, sy. 37).

Ergonomi uyum, uygunluk anlamına gelir. Amaç kişilerin yaptıkları iş, kullandıkları şeyler, çalıştıkları, yolculuk yaptıkları, oynadıkları ortamlar arasında uygunluk oluşturmaktır. Eğer bu uygunluk sağlanırsa kişilerin üzerindeki stres kalkar. Burada sadece fiziksel uygunluktan söz edilmemektedir aynı zamanda psikolojik ve diğer bakımlardan da uygunluk kastedilmektedir. Bu nedenle ergonomiye ‘insan faktörleri’ denmesi de doğrudur (Güler, 2001).

Doğumdan erken yetişkin dönemine kadar geçen sürede, boyutu hem büyüklük hem de oransal olarak en büyük değişikliğe uğrayan canlılardan birisi

insandır. Çocuk ergonomisi çalışmada iki bölümde ele alınmaktadır. Bunlar aşağıdaki gibi sınıflandırılabilir (Ertaş ve Özdemir, 2014, sy.47-64).

Çizelge 1.3: Çocuk ergonomisi bölümleri, Ertaş ve Özdemir, 2014

FİZYOLOJİK YAPISI		GÜVENLİK
Çocuk Gelişimi		Duyarlı Eylem İyileştirmeci Eylem Koruyucu Çevre Eylemi
Çocuk Antropometrisi	Statik Antropometri	
	Dinamik Antropometri	
Sağlık	Görsel Ergonomi	
	İşitsel Ergonomi	

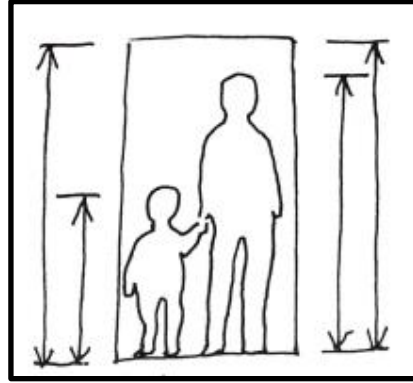
FİZYOLOJİK YAPISI

Her çocuğun büyüme ve gelişme evresi benzerlikler gösterse de çocukların yaşam deneyimleri ve kültür yapıları birbirinden farklıdır. Ancak yine de bir takım benzerlikler belirlenerek bazı standartlar ortaya konmuştur. Bu standartları, çocukların gelişim aşamasında, fiziksel, sosyal, duygusal, bilişsel ve dil boyutlarına dayalı eylemleri ne zaman, nasıl ve neden yaptıkları ile fiziksel ve fizyolojik yapılarının sağlıklı gelişimleri oluşturmaktadır.

Çocuk Gelişimi: İnsan gelişimi çocukluk döneminde de genel olarak aynı gelişmeyi göstermektedir. Ancak, bazı çocuklar diğer yaşlarına göre daha hızlı gelişir. Gelişimin; bireysel farklılıkların etkisi altında, birbirini izleyen düzenli bir süreç olduğu hiçbir zaman unutulmamalıdır. Bedensel gelişim; çocuğun davranışlarını doğrudan ve dolaylı olarak etkiler.

Çocuk Antropometrisi: Antropometri insan vücudunun şekil ve boyutlarının ölçümlerini inceleyen bilim dalıdır. Antropometrinin ergonomik açıdan incelenmesi için iki method geliştirilmiştir. Bunlar;

- Statik antropometrik veriler; şerit metre ya da antropometre gibi aletler kullanılarak belirlenmiş, çocukların ya da yetişkinlerin standart pozisyonlardaki vücut ölçülerinden oluşmaktadır.
- Dinamik antropometrik veriler; farklı ebatlardaki insanların çeşitli yönlere uzanmasını, kol, bacak ve gövdesini değişik boyutlarda ve devamlı hareket ettirmesi gibi günlük yaşamlarında hareketlerinin sınırlarını tanımlar. Dünyada çocukların antropometrik özellikleri ayrı bir standarda sahiptir. Çocukların antropometrik özellikleri yaş, cinsiyet, yaşadığı coğrafya, kalıtım vb. gibi özelliklere göre farklılık göstermektedir

Şekil 1.7: Orantılı ölçek eskizleri (Day, 2007, sy. 5)

Çocuk Sağlığı: Çocuklar çevresiyle etkileşim içerisinde. Özellikle de fiziksel ve zihinsel gelişimlerinde çevresiyle kurduğu görsel ve işitsel iletişim büyük önem taşır.

- Görsel Ergonomi: çocukların görsel ergonomisi, görsel çevre içinde çocukların görsel gelişimiyle ilişkilidir. Hareket ve fiziksel çevre en önemli uyaranlardır. Görme ve hareket birbirini tetikler, çocuğun hem gelişim basamaklarını hızla ilerlemesini, hem de öğrenmesini, kavram gelişimini pekiştirirler.
- İşitsel Ergonomi: ses ergonomisinde önemli olan obje, sistem ve çevre tasarımında insanla ilgili bilimsel verilerin yaşam ve çalışma için etkin

olmasıdır. Ses düzeyinin uygun seviyede olması için mekân içerisinde gerekli düzenlemeler yapılmalıdır. Araştırmalara göre, 15 dB'den fazla olan işitme kaybı çocuğun konuşmayı algılama ve öğrenme ile ilgili becerilerinin gelişimini engellemektedir.

GÜVENLİK

Çocuk güvenliği, her türlü tasarım uygulamasında tüm riskleri ortadan kaldırarak, çocukların büyüme ve gelişmesi için gerekli olan sorunları çözmeye anlamına gelmektedir. Çocuklar için yapılan tasarımların güvenli oluşu yaralanmaları önleme amaçlıdır. Çocuk güvenliği için önlem almak, çocuğa daha fazla özgürlük ve rahatlık sağlayacaktır.

Çocuklar büyüdükçe çevreye karşı daha meraklı olurlar. Günlük yaşamda bir yetişkin için tehlikeli olmayan pek çok cisim ve davranış biçimi, çocuklar için son derece ciddi tehlikeler içerir. Tehlike olasılığı bulunan hallerde, çocuklar için olduğu kadar yetişkinlerin günlük yaşamlarını daha güvenli geçirmelerine yardımcı olacak bazı önlemleri almak gerekir(M.E.B).

Çocuklar için bir takım güvenlik önlemi alınması gerekli alanlar aşağıda verilmiştir:

- Pencere ve balkon güvenliği
- Çocuk güvenlik kilitleri
- Ocak bariyerleri
- Köşe-kenar koruyucuları
- Elektrikli ev aletlerinin güvenliği
- Kapı tutucuları
- Elektrik güvenliği
- Banyo güvenliği
- Suda çocuk güvenliği
- Deprem güvenliği
- Diğer

Resim 1.2: Çocuklar için alınabilecek çeşitli güvenlik önlemleri(URL-9)

Çocuklar için alınabilecek çeşitli güvenlik önlemleri (M.E.B, 2013, sy. 17-24);

- Pencere ve balkonlar, özellikle çocuklar için düşme olasılığı bulunan tehlikeli yerlerdir. Pervaz yüksekliği 150 cm'nin altında olan tüm pencerelere 10 cm'den fazla açılmasına izin vermeyecek, çocuğun açamayacağı şekilde, acil durumlarda ise yetişkinler tarafından kolayca çıkarılabilecek konumda kilitler monte edilmelidir. Birinci resimde pencerenin 10 cm aralanabileceği belirtilmektedir. Fakat bunun çok doğru olmadığı çünkü, evin yada kreşin herhangi bir yerinde cereyan yapabilecek bir yerin açık olması durumunda ani bir cereyan ile çocuğun kafası değil fakat eli, parmakları sıkışabilir.
- Pencere önüne herhangi bir mobilya veya eşya konulmamalıdır. Balkonların demir aralıkları ve yükseklikleri çocuklar için güvenli değilse balkon kapıları kilitli tutulmalıdır.
- Ellerini, parmaklarını sıkıştırmaması, merdiven gibi kullanıp üzerlerine tırmanmaması için çekmeceler ve dolaplar, özel çocuk güvenlik kilitleri ile güvenli hale getirilmelidir.
- Çocuk yataklarının her iki yanına da mutlaka düşmeyi önleyen özel çocuk güvenlik bariyeri konulmalıdır.
- Duvara monte edilen raflar, çocuğun üstüne düşmeyecek şekilde monte edilmelidir.

- Çocukların üzerine çıkabileceği, 90 cm yüksekliğin altındaki eşyaların köşe ve kenarları keskin olmamalı, yuvarlatılmış olmalı ve duvara sabitlenmelidir.
- Çocuk yataklarının her iki yanına da mutlaka düşmeyi önleyen özel çocuk güvenlik bariyeri konulmalıdır.
- Çocukları elektrik çarpmasından korumak için, elektrik çıkışlarına (prizler) plastik kapaklar takılmalıdır.
- Temizlik ürünleri ve dezenfektanlar, çocukların ulaşamayacağı bir dolapta kilitli olmalıdır.
- Oyuncaklar için güvenli saklama koşulları sağlanmalıdır.
- Oyuncaklar sık sık gözden geçirilip tehlike arz edecek şekilde kırılmış ya da bozulmuş olanlar atılmalıdır.
- CE (Ürünün AB teknik mevzuatına uygunluğunu belirten resmi işaret) işareti olmayan oyuncaklar satın alınmamalıdır.

1.4. 4-6 YAŞ ÇOCUKLARI İÇİN MOBİLYA KULLANIMI

Yaşa bağlı olarak mobilya hedef pazarları üç ana başlık altında toplanmaktadır. Bunlar; okul öncesi çocuk(bebe) mobilyası (0-6 yaş), genç odası (7+yaş) mobilyası ve ebeveyn mobilyası olarak sıralanmaktadır. Okul öncesi dönem, çocukların 3-6 yaş aralığını kapsamakta, erken çocukluk veya bebeklikten çocukluğa geçiş dönemi olarak tanımlanmaktadır. Bu dönemde çocuk “oyun çocuğu” olup, bedensel ve zihinsel gelişimi çevresinden, kendisine sağlanan imkânlardan ve yönlendirilmesinden büyük oranda etkilenmektedir.

Çocuğun bedensel ve zihinsel ilerlemesine bağlı olarak yaşadığı çevresini algılaması, mekân ve eşyaları tanınması ve kullanması 3-6 yaş döneminden başlayarak gelişme göstermektedir. Yaşadığı çevrenin düzeni çocuk üzerinde önemli etkiler bırakmakta olup, bu çevre içerisinde kendisine ait bir mekâna sahip olmasının ve bu mekânda çocuğun kullanabileceği mobilya ve donanım elemanlarının yapısı da çocuğun gelişimi üzerinde etkilidir.

Çocuğun ilk iki yılından itibaren anne-babalar, çocuklarının çevrelerinin organizasyonunda düzenleyici ve yol gösterici bir rol üstlenmektedir. 3-6 yaş arası çocukların yeteneklerinin en hızlı geliştiği bir dönem olup, doğru tasarlanan bir çevreden gelecek uyarılar doğrultusunda görmesine, tutmasına, dokunmasına olanak verildiğinde çocuğun zihinsel gelişimi hızlanmaktadır. Ayrıca bu fiziksel çevre çocuğun sosyalleşmesinde de önemli bir rol oynamaktadır (Burdurlu ve Ark., 2004, sy. 140)

4-6 yaş grubu çocukların bedensel ve zihinsel gelişmelerinde çevreleri ve bu çevrelerde bulunan mobilyalar ve donanım elemanları son derece önemlidir. Bu sebeple okul öncesi eğitim kurumları tasarlanırken, çocuğun yaratıcılığını harekete geçirecek, psikolojik ve zihinsel gelişimine yardımcı olacak, fonksiyonelliğin yanı sıra eğlendiriciliğin ön plana çıktığı mobilyalar kullanılmalıdır.

Çocuk mobilyalarına yönelik üretilen ürünlerin; çocuğun bedensel ve ruhsal açıdan olumlu gelişmesini desteklediğine, algısal ve bilişsel gelişmesini hızlandırdığına öğretici ve eğitici roller oynayarak olumlu davranışlarını pekiştirmesine yönelik faktörler ön planda olmalıdır (Gür, Zorlu, 2002, sy.15). Çocukların gelişim evreleri göz önünde bulundurularak davranış eğilimlerinin üzerinde durulması ve o evrelerdeki gereksinimlerini belirlemek, çocuklara yönelik tasarlanacak olan mekân ve mobilyaların anlam ve kavramlarını ortaya çıkarabilir. Ürün tasarımı üzerine yapılan araştırmalara dayanarak tasarım konusunda dikkat edilmesi gereken hususlar; işlevsellik, güvenilirlik, dayanıklılık, estetik, emniyet, kullanıcı ihtiyaçlarına cevap verebilme niteliği, üretimi kolaylaştırmak ve maliyeti düşürmek adına tasarıma yön verilmesi gibi kullanıcıya yarar sağlayan temel nitelikler olarak sıralanabilir (Burdurlu ve Ark, 2004, sy.19).

Çocuk mobilyalarında, çocukların yaralanma gibi sağlık problemleri olmak üzere karşı karşıya kalabilecekleri problemler ya da kazalar açısından kullanılan malzeme ve boyalar, çocukların sağlıkları için son derece önemlidir. Burdurlu ve arkadaşlarının yapmış oldukları araştırmaya (2004, sy.34) göre “Ebeveynler, okul öncesi dönemdeki çocukları için kullanacakları mobilya yüzeylerinde, diğer yüzey görünümlerine oranla (metal-plastik-lake boyalı vb.) ahşap yüzey görünümünü daha çok tercih etmektedirler” (Burdurlu ve Ark., 2004, sy.34).

Geri dönüşümlü, 70-80 °C gibi sıcaklıklarda yapısı bozulmayan, nispeten sert plastik türleri, kesme ve şekillendirme anında toz yapmayan kâğıt ve bez türleri, kıymık yapmayan ve kolay deforme olmayacak bir sertlik değerine sahip kurutulmuş ahşap malzemeler çocuk ürünleri yapımında kullanılabilir. Metallerde ise hafif olanlar tercih edilmeli, pas yapma ve radyoaktivite özellikli olanlar varsa direkt olarak kullanılmamalıdır. Kullanılan malzeme ne olursa olsun ürünün hatları mutlaka yuvarlatılmış olmalı, keskin kenarlı hatlara hiçbir şekilde yer verilmemelidir (Elibol, Kılıç, Burdurlu, 2006, sy.57).

Burdurlu ve arkadaşlarının, yapmış oldukları diğer bir araştırmada yeni ürün tasarım sürecinde çocuk mobilyaların da; % 80,2 oranla emniyet ölçütünün ilk sırada olması, % 70,6 oranla mobilyanın odayı toplamayı zevk haline getirebilecek nitelikte olması, % 65,9 oranla çocuğun depolama ihtiyacını kolaylıkla çözümleyebilecek nitelikte olması gerekmektedir. Ayrıca ürünlerin; % 58,8 oranla darbelere karşı dayanıklı olması, % 56,5 oranla çocuğun yaşının gerektirdiği özelliklere uygun olması ve % 47,1 oranla renk ve şekil bakımından da çocuğun ilgisini çekecek nitelikte olması gerekmektedir. Çocuk mobilya tasarımlarında önemli bir ölçüt olan depolama özelliği, tasarlanacak ürünlerin çocukların ilgisini çekecek ve çocuğu düzenli olarak depolama işlevini yaptırmaya yönlendirecek olmalıdır (Burdurlu ve Ark., 2004, sy. 145).

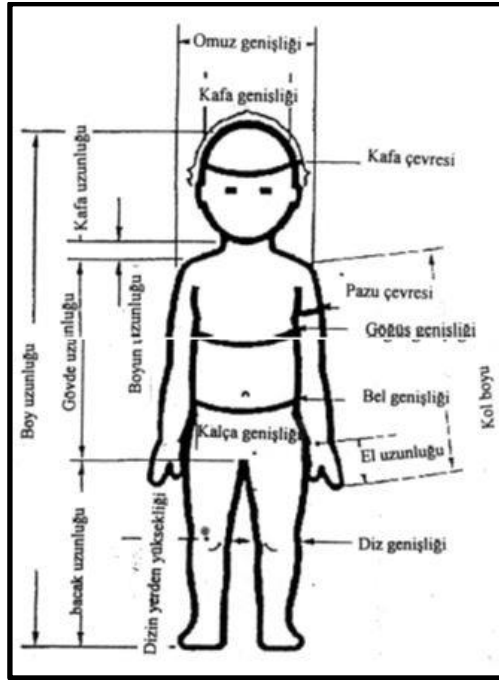
Ürünün kullanılabilirliğini sağlayan ergonomik ölçütler ürünün doğru kullanılmasında önemli bir rol üstlenir. Etkili bir araştırma alanı olan ergonomi, tasarımın yapılacağı alana yönelik kullanıcının niteliklerine ve kullanım amacına bağlı olarak geliştirilmelidir. Ortaya çıkan ürün farklı alanlarda faaliyet gösteren kişilerce de değerlendirilmelidir. Bir pedagoğ mobilyanın çocuk psikolojisi ile ilgili etkin niteliği konusunda çalışmalar gerçekleştirir. Bir ergonomist mobilya ölçütlerinin çocuğun fiziksel özelliklerine uygunluğunu değerlendirebilir. Bir antropolog ise ürünü kullanan bireyin vücut yapısının zaman içindeki değişimini incelemek amacıyla değerlendirir (Hastürk, 2006, sy.96).

1.4.1. Çocuk Antropometrisinin Tasarıma Etkileri

Çocuklarda antropometrik çalışmalar birçok açıdan önem taşımaktadır. Dünya Sağlık Örgütü geliştirmekte olan ülkeler için uluslararası tek bir büyüme standardı öneriyorsa da, ideal olan her toplumun çocuklarının kendi genetik özelliklerini yansıtan yerel ya da ulusal büyüme standartlarının hazırlanması, antropometrik çalışmaların bir diğer amacıdır (Ertaş ve Özdemir, 2014, sy. 56).

Tasarımcılar antropometrik verileri kullanarak;

- Ürün kullanımını kolaylaştırma(çocukların ele alması için oyuncakın küçük olması gibi),
- Erişimi kontrol edebilme(çocuğun bisiklet üzerinde frene erişebilmesi gibi),
- Yeterli hareketi sağlamak ve bölgelere erişimi vb. sorunlara çözüm bulabilmektedirler.

Şekil 1.8: İlk yıllarda çocuktaki fiziksel gelişme tespiti için gerekli ölçüm yerlerinin belirlenmesi (Bilgiç, 2015, sy. 14)

Çizelge 1.4: 4 yaşındaki çocuğun fiziksel ölçüleri (Bilgiç, 2015, sy. 14)

YAŞ	4 YAŞ
BOY UZUNLUĞU (cm.)	103.9
KAFA UZUN.	19.8
KAFA GENİŞLİĞİ	14.5
KAFA ÇEVRESİ	50.5
BOYUN UZUN.	3.3
GÖVDE UZUN.	38.1
OMUZ GEN.	24.6
GÖĞÜS ÇEVRESİ	52.8
KARIN GENİŞ.	51.6
KALÇA GENİŞ.	17.5
KOL UZUN.	42.4
PAZU ÇEVRESİ	16.8
EL UZUNLUĞU	12.4
BACAK UZUN.	43.7
DİZ GENİŞ.	6.9
DİZİN YERDEN YÜK.	28.7
OTURMA YÜK.	33
OTURMA DERİNLİĞİ	24
YAKLAŞIK AĞIRLIK	17.2 kg.

Çizelge1.5: 5-6 yaş kız çocuklarında büyüme aşamasında bazı boyutlar(Bilgiç, 2015, sy. 15)

YAŞ	KOL BOYU	BACAK BOYU	GÖĞÜS	BEL	KALÇA
5	444	483	533	795	559
6	470	508	533	508	572

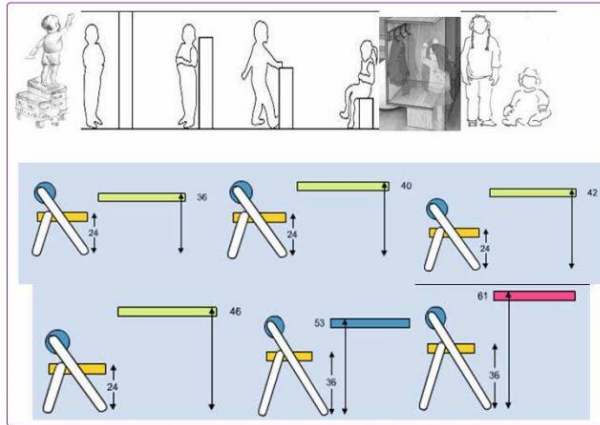
Çizelge 1.6:5-6 yaş erkek çocuklarında büyüme aşamasında bazı boyutlar (Bilgiç,2015,sy.15)

YAŞ	KOL BOYU	BACAK BOYU	GÖĞÜS	BEL	KALÇA
5	444	483	533	508	546
6	470	508	546	508	559

Çocukların kullandıkları ürün ve ürünün bulunduğu çevre de tasarım sürecinde düşünülmelidir. Konut, derslik, eğlence, spor ve ulaşım alanları ve bu alanlar içindeki ürünler tasarlanırken, çocuk ön planda olmalı, özellikle de güvenliğe çok önem verilmelidir. Merdiven, kapı ve pencere kolları, korumalar ve korkuluklar gibi mimari elemanların yanı sıra tüm elektrikli eşyaların tasarımında çocuk kullanıcılar da göz önünde tutulmalıdır. Çocuklar için antropometrik verilere göre bazı tasarım senaryoları geliştirilmiştir. Bunlar aşağıda belirtilmiştir.

- Uyum
- Erişim
- Doluluk-Boşluk Dengesi
- Güvenlik

Çocuğun yapılan tasarım ile uyumu özellikle çocukların kullandığı mekânlar ve ürünler için önemli bir ölçüttür. Bu nedenle çocukların standartlarına uygun tasarım yapılmalıdır. Kullanışlı ve ulaşılabilir tasarım, çocuk için önemli bir detaydır. Gerekli antropometrik verilere uygun ölçülendirilmiş tasarım, çocuğun erişimini kolaylaştırır. Doluluk-boşluk dengesi gerek mekânsal açıdan gerekse ürün için bir tasarım ölçütüdür. Gerekli denge sağlanmadığında güvensiz ortamlar ya da ürünler ortaya çıkabilir. Antropometrik verilere göre güvenli bir tasarım, çocuk ile uyumu yakalayarak kullanımı anlamasını ya da en azından kendisine zarar vermemesini sağlama anlamına gelir(Ertaş ve Özdemir, 2014, sy. 61).

Şekil 1.9: Ergonomi, hareket yeterlilikleri ve davranış şekilleri mobilya ilişkileri tespitleri için üretilen eskiz diyagramları (Surur, Bilgiç, 2016)

Çizelge 1.7: Çocuklar İçin Antropometrik Verilere Göre Tasarım Uygulama Yolları
(Lueder ve Rice, 2008, sy.50)

Çocuklar İçin Antropometrik Verilere Göre Tasarım Uygulama Yolları			
Tasarım Senaryosu	Amaç	Örnekler	Tasarıma Uyumu
Uyum	Kullanıcının ürünü uygun ve yeterli bir biçimde kullanması için tasarlanmalı	Çocuk bakımı ürünleri (yatak, yürüteç, puset, emzik) Oyuncaklar(oyun ekipmanları, bisiklet, çingirak) Güvenlik donanımları(merdiven kapıları, çocuk dayanıklı kilitler) Okul mobilyaları, spor aletleri	Nüfustaki azami çeşitlere uygun tasarım. Örneğin tasarımda güvenlik kavramı için nüfusun %5 ve %95 gibi iki uç oranı alınabilir.
Erişim	Yerleşimi uygun, kullanışlı ve ulaşılabilir olmalı	Merdiven korkulukları, kolları Basamak yüksekliği	Örneğin nüfusun küçük bir bölümünü karşılayan tasarım için güvenlik dikkate alınırsa nüfusun %5 i kullanılır.
Doluluk-Boşluk Dengesi	Yanlış mekânsal kurgulardan ve ürünlerin tasarımında çocuk için güvensiz erişimlerden kaçınılmalı	Masa ve koltuk arasındaki boşluk Parçaların hareketiyle tehlikeli bir ulaşım Kapaklara ulaşım	Örneğin nüfusun büyük bir bölümünü karşılayan tasarım için güvenlik dikkate alınırsa nüfusun %95 i kullanılabilir.
Tuzak (Güvenlik)	Vücudun tüm kısmının ya da bir kısmının istenmeden zarar görmesini engelleme	Bütün vücut: korkuluk, çamaşır makinesi, Kafa: karyola kenarları, açık merdiven, oyun ekipmanları vb. El ve parmaklar: kapı, dolap, katlanır tekerlekli sandalye vb.	Eğer güvenlik dikkate alınırsa iki en uç değerlerin güvenlik toleransları da eklenmelidir.
Sonuç	Çocukların kendilerine yönelik olmayan ürünleri kullanmamaları için ulaşılmazlık ve uygulanamazlığı sağlamak gerekir.	Parmaklık, korkuluk gibi engellerin yerleşimi ve tasarımı Soba gibi ürünlerin kontrolü Çocuk gücüne dayanıklı ambalaj	Nüfusun %5 i gibi az bir oran tasarımda güvenlik dikkate alındığında hariç tutulabilir.

İKİNCİ BÖLÜM

2. ÇOCUK EĞİTİMİ VE MEKÂNLARI

Günümüzde çocuklar artık zamanlarının büyük bölümünü okullarda geçirmektedir. Gelişimsel perspektiften bakıldığında, çocukluğun ilk yıllarının özel bir öneme sahip olduğu görülmektedir. 0-6 yaş dönemi, gelişimin temellerinin oluştuğu, ilerleyen yıllardaki temel kişilik özelliklerinin şekillendiği, öğrenmenin %60-70'nin kazanıldığı ve tüm gelişim alanlarında hızlı değişimlerin görüldüğü önemli bir süreçtir. Bu yüzden eğitim yapıları genelinde okul öncesi eğitim ortamları ayrı bir öneme sahiptir (Barbaroğlu, 2018, sy.1314).

Çocuğun doğumundan temel eğitime başladığı güne kadar geçen yılları kapsayan okul öncesi dönem, yaşamın ileriki dönemlerinde de önemli role sahip olması nedeniyle, uygun yaşantılarla ve iyi şartlarda geçirilmelidir. Çocuğun öğrenmeye en açık olduğu okul öncesi yıllarında, ona sunulan yüksek kaliteli ve gelişimine uygun okul öncesi eğitim, kısa ve uzun dönemde çocuğun dil, okuma-yazma, matematik, sosyal ve duygusal yeterlik ve bilişsel fonksiyonlar üzerinde olumlu etkiler bırakabilmektedir. Nitelikli okul öncesi eğitim, hem iyi planlanmış ve hazırlanmış bir eğitim programı, hem de iyi düzenlenmiş bir eğitim ortamı ile mümkündür. Bunun için çocuğa bu dönemde sistemli, geniş dönemli, planlı-programlı bir yardım yapılmalı ve gereken ihtiyaca daha bilinçli ve yerinde cevap vermek için okul öncesi eğitim kurumları en ideal şekliyle hazırlanmalıdır (Barbaroğlu, 2018, sy.1315).

Toplumların görevi olan kültürlerini sürdürmek ve geliştirmek, yetiştirmek olan kuşağın eğitim ve öğrenimiyle olur. Eğitim çocuk doğar doğmaz ailede başlar, okul içinde ve dışında yapılan eğitim ve öğretimle birlikte yaşam boyu sürer. Geniş anlamıyla eğitim ve öğretim bireye, aileden bütün insanlığa ve evrene doğru yayılıp

gelişen sevgi ve bilgiyi aktarır. Amaç, seven, sayan, güvenli, bilgili, başarılı, verimli ve doyurucu bir yaşam sürececek kişiler yetiştirmektir.

2.1. ANAOKULLARI

Anaokulları bazen kreşlerle birlikte, bazen de ilkokullarla birlikte ele alınan okullardır. Ender olarak da tek başlarına bulunabilirler. Anaokuluna kabul edilmenin kritik yaşı üçtür. Bunun nedeni bu yaştaki çocuğun artık kimsenin yardımı olmaksızın tuvalete gidebilmesi ve beslenebilmesidir. Anaokullarının amacı sadece çalışan annelere destek olmak değil, çocuğun uygun ortamlarda toplumsallaşmasını ve becerilerinin geliştirilmesini sağlamaktır. Çocuğu uygun eğitim ve yaklaşımla okullu olmaya hazırlayan bu okulların çocuk psikolojisi üzerinde umulan olumlu etkiyi sağlayabilmesi için idarecisi, personeli, beslenme ve gıda kalitesi kadar bina kalitesi de önemlidir. Henüz kendi sağlığı konusunda bilinçlenmemiş olan bu küçük yaş grubunun yürüdüğü, oturduğu, beslendiği vb. yerlerin ısı, nemi, rutubeti, hava akımı, temizliği sağlık koşullarına uygun; mekânları güvenli ve işlevsel bir biçimde donatılmış olmalıdır.

Alman eğitimci ve anaokullarının kurucusu Friedrich Wilhelm August Froebel (1782-1852), (URL-19)'in deyişiyle, “anaokulunun amacı, öğrenmeye merak uyandırmak” tır. Anaokulunda renk, sayı, kavramlar çocuğun düşüncesine uygun bir biçimde somuta indirgenerek verilir. Parmak boya ve resim faaliyeti, su oyunu, kum oyunu, ritmik jimnastik, bloklarla oynama önde gelen oyun dizileri arasında sayılabilir. Çocukların en hoşlandıkları dramatik oyun köşeleri, evcilik, doktorculuk, bebekçilik, bakkalcılık köşeleridir. Çocuk en iyi ve örgütlü oyun ortamını anaokulunda bulur.

Anaokulu, aynı zamanda kuralları en etkili bir biçimde öğretebilen kurumdur. Çocuk, yaşlılarıyla ilişkiye girerek, birlikte yaşamayı, yemek yemeyi, uyumayı ve oynamayı öğrenir. Böylece başkalarının özgürlüğünden haberdar olur, ‘ben’ ve ‘başkası’ kavramlarının bilincine vararak yardımlaşma ve işbirliği duygusunu geliştirir. Anaokulu çocuğu, kendi hakkını korurken, paylaşmayı ve başkalarının özgürlüğünü zedelememeyi de öğrenir.

Birlikte yaşama ve çalışmayı öğrenirken, çocuğun ayrıntılarıyla kopya edeceği, sağlıklı bir öğretmen modeline gereksinimi vardır. Bu nedenle, anaokulu öğretmenin olumlu bir model oluşturmasının yanında, yeterli düzeyde pedagojik formasyona sahip olması ve mesleğini sevmesi gerekir (Yavuzer,2016, sy. 152-153).

Bilimsel ve teknolojik gelişmelerin beraberinde getirdiği imkânlar ile birlikte, aileler, çocuğun beslenme, sağlık ve eğitim gibi ihtiyaçlarını karşılarken; bu görevlerini belirli ölçülerde azaltabilecek temel eğitim kuruluşlarına gereksinim duymaya başlamışlardır. Günümüz eğitim sistemi içinde 0-6 yaş grubundaki çocuklara eğitim verirken aynı zamanda gelişimlerini destekleyen kuruluşların tümüne ‘okul öncesi eğitim kurumları’ adı verilmektedir. 0-6 yaş arasındaki çocuklara hizmet veren bu kurumlar kendi içinde; 0-2 yaş ‘‘kreş’’, 2-4 yaş ‘‘yuva’’, 4-6 yaş ‘‘Anaokulu’’, 6 yaş ‘‘Anasınıfı’’, 0-6 yaş ‘‘kreş ve gündüz bakımevi’’ şeklinde sınıflandırılabilir. Bu kurumlar; Eğitim Bakanlıkları, Çalışma Bakanlıkları ve Sağlık Bakanlıklarının sorumluluğunda çalışmalarını yürütmektedir (Koçak, 2001).

Bu araştırmada 2013-2014 eğitim-öğretim döneminde faaliyet göstermeye başlayan Diyanet İşleri Başkanlığı 4-6 yaş eğitim kurumlarından birkaçının plan, sirkülasyon çözümleri yerinde incelenmiş ve plan krokilerine ekte yer verilmiştir. İlk olarak seçilen on pilot ilde uygulamaya koyulmuş, daha sonra Türkiye’nin her ilinde aktifleşmiştir. Diyanet İşleri Başkanlığı’nca bu kurslarda eğitim verilen 4-6 yaş grubu öğrenci sayısı şimdilik yaklaşık olarak 464 bin civarlarında olup, gün geçtikçe artmaktadır.

2.2. BİR ÖĞRENME ARACI OLARAK: OYUN VE MATERYALLERİ

Oyun, çocuk gelişimi ve sağlığı için temel ve gerekli bir eylemdir. Çocuk için oyunu, gündelik yaşamdan bağımsız düşünmek olanaksızdır. Çocuk ve oyun üzerine oluşturulan sayısız kuramsal çalışma, oyunu çocuğun sağlıklı gelişimi için gündelik yaşamının ayrılmaz bir parçası olarak gerekli görür. Modern dönem öncesinden günümüze gelen, yaygın basit oyuncaklar ya da oyun araçları, hep en yararlı olanlar olarak kabul görürler. Basit insan, araç, yapı ya da hayvan vb. mini boyutlardaki oyun nesnelere temel oyuncaklar olarak düşünülürken, ip, top, çember, topaç gibi

sokakta oynananlar da, temel oyun araçları olarak gösterilirler. Oyuncak kavramı, özne-nesne-tasarım üçlüsü eşliğinde ‘gündelik yaşamda oyun’ olarak ele alınmalıdır (Talu, 2016, sy. 639).

Oyun, küçük çocukların bilişsel ve sosyo-duygusal gelişimine önemli katkılarda bulunur. Kuramcılar, oyunun farklı yönlerine odaklanmaktadır. Çocukluk sırasında akran etkileşiminin büyük bir kısmı oyunu içerir, ama sosyal oyun sadece bir çeşit oyundur. Oyun, çocukların başka bir amaç olmadan sadece oynamak için ilgilendikleri zevkli bir faaliyettir ve işlevleri ve formları değişebilir(Santrock, 2014, sy. 266).

Çocuğun akla gelen ilk ve en önemli psikolojik gereksinimlerinden biri oyun eylemidir. Çocuğun yaşamsal gereksinimlerinden biri de oyundur. Öğrenme alanı olan okulda da kişisel ev yaşamında da oyun alanına gereksinim duyulmaktadır. Oyun eylemi, çocuk için bir öğrenme yolu olarak mekân ile çok güçlü ilişkiler kurar. Oyun için düzenlenmiş çocuk oyun alanları ve parklar fiziksel koşulları bakımından yeterli olamayıp ayrıca nitelik bakımından da gereksinimlere cevap veremeyebilir. Mekândaki eylem oyun olduğunda paylaşım, etkileşim, özgürlük, güvende olma hissi gibi kavramlar ön plana çıkmaktadır. Kullanıcı olarak çocuğun, psikolojik yönden sağlıklı gelişiminde, sosyal bir birey olarak sağlıklı bir geleceğe sahip olabilmesinde içinde bulunduğu bu ortamlar rol oynamaktadır(Kurt, 2016, sy. 12).

Gelişim basamakları boyunca çocuğun hareketlerine düzen getiren, zihinsel, bedensel ve psiko-sosyal gelişimlerinde yardımcı olan, hayal gücünü, yaratıcı yeteneklerini geliştiren tüm oyun malzemeleri oyuncak olarak tanımlanabilir. Su, kil, kum gibi doğal oyun malzemesiyle boş kibrit kutusu, makara gibi artık ürünler de bu kapsama girer. Oyun malzemesine ilişkin çeşitli sınıflandırmalar yapılmıştır. Bu sınıflandırmalardan birine göre, oyun malzemesi beş ana grupta ele alınabilir (Yavuzer, 2016, sy. 183);

Çizelge 2.8: Oyun malzemesine ilişkin sınıflandırma (Yavuzer, 2016, sy.184)

MALZEME GRUPLARI	ÖZELLİKLERİ
Birinci malzeme grubu	Çocuğun etrafını saran dış dünyayı tanınması ve deneyim kazanmasına yardımcı olur. Bunların en önemlileri su, kum, toprak, çamur ve boyalardır.
İkinci grup malzeme	Çocuğun yaratıcı yeteneğini ve kendi kendini yönetebilme arzusunu uyaran, çamur, boya ve tebeşirlerdir.
Üçüncü grup malzeme	Çocuğun hayal gücünü uyaran bebek, bebek elbiseleri ve hayvanlardır.
Dördüncü grup malzeme	Çocuğun yetişkin becerilerini kazanmasına yardımcı olan fırça, süpürge, küçük ev eşyası gibi model oyuncaklardır.
Beşinci grup malzeme	Çocuğun bedensel ve zihinsel yeteneklerinin gelişimine doğrudan doğruya yardımcı olan jimnastik gereçleriyle, inşa oyuncaklarıdır.

Çocuklar, ayakta oldukları zamanların büyük bir bölümünü oyun ve oyuncakları ile geçirmektedirler. Ancak, yaşları gereği sağlık kurallarını göz önüne almadıklarından, bilinçli oyuncak seçimi yapılmadığında, ebeveynleri ve eğiticileri tarafından gerekli tedbirler alınmadığında çeşitli sağlık sorunlarının da tehdidi altında kalırlar. Bu nedenle gerek eğitim kurumları, gerekse evler için oyuncak seçerken malzeme ve form açısından en az sağlık sorunu riski çıkaracak oyuncak türlerini seçmek gerekir (Elibol, Kılıç, Burdurlu, 2006, sy. 42)

Çocuğun gelişim dönemlerine koşut gelişen görsel algısı özellikle, çocuğun varlık alanını oluşturan “oyun” eyleminde, yani oyun malzemeleri ve oyun mekânı tasarımında göz önünde bulundurulmalıdır. Çünkü oyun, çocuğun içinde bulunduğu yaşamı kavramasıdır ve oynadıkça çocuğun duyuları keskinleşmektedir. Piaget(1962)’ye göre oyun, bir uyumdur ve oyun gelişimiyle bilişsel gelişim arasında

yakın bir ilişki vardır. Bu nedenle yaşlara göre oyun eğilimlerini bilmek ve çocuğun içinde bulunduğu her mekânda kesintisiz oyun ortamı sağlayarak, oyun gereksinimini en iyi şekilde karşılamak gereklidir. Bu doğrultuda, endüstriyel tasarım ölçeğinde oyun araçları tasarımında; mimari ölçekte (bina ölçeği) çocuk odası, kreş, anaokulu, çocuk hastanesi gibi yapıların iç mekân ve dış cephe tasarımlarında; kentsel tasarım ölçeğinde çocuk bahçesi tasarımında çocuğun görsel algısı ve gelişim özellikleri dikkate alınmalıdır (Çukur, Delice, 2011, sy. 31).

Oyun üzerine güncel bakış açısı oyunun hem sosyal hem de bilişsel yönlerini ortaya çıkarmaktadır. Oyunlardaki en önemli işlevleri sıralayacak olursak, rahatlama, akranlarla ilişki kurma, keşfetme, kıyas yapabilme, bilişsel gelişimde ilerleme diyebiliriz. En geniş araştırılmış çocuk oyun türlerinden bazıları ise kurallı oyunlar, sosyal oyun, uygulamalı oyun, taklit oyunlardır.

Aşağıda farklı oyun tiplerine uygun oyun ortamları ve mobilya örneklerine yer verilmiştir. Çeşitli varyasyonlara sahip olabilen bu mobilyalar, farklı amaçlarla kullanılırken çocuklara kesintisiz oyun imkânı sunmaktadır. Eğitimin bir parçası hem de en önemli bir parçası olan oyunu mobilyada çözmek eğlendirerek öğretmede de en önemli etken olmaktadır. İç mimarlık temelinde çocuk oyun mobilyaları ele alındığında, çocuk gelişiminde önemli bir unsur olan oyun için çocukların oyun eğilimlerini bilmek ve ona göre ürün tasarlamak gerekmektedir. Aşağıdaki örneklerde de olduğu gibi, bir mobilya mobilyadan daha fazlasını bize sunabilir.

Resim 2.3: I-Cluedesign, Da-Bloom Mobilya Ünitesi (URL-1)

Da-Bloom, işlevsel olarak tasarlanmış ve çocukların üzerlerine oturup çizim yapabilecekleri masa olarak kullandıkları, aynı zamanda çocuk yaşam alanındaki kullanım durumuna göre çeşitli varyasyonlara sahip olabilen bir mobilya ünitesidir (Resim 3.1). Montaigne'nin de dediği gibi "çocukların oyunu oyun değil, onların en ciddi uğraşdır. Yetişkinlerde çocuğun bu ciddiyetini önemsemeleri gerekmektedir. Onların bu uğraşını hiçbir zaman boş zaman uğraşısı olarak görmemeleri gerekmektedir" (Özdenk, 2007, sf. 54).

Resim 2.4: Tasarımcı Yana Tzanov ve Stephanie Sauve, “Mod U Me” (URL 2)

Tasarımcı Yana Tzanov ve Stephanie Sauve’nin tasarlamış oldukları “Mod U Me” isimli mobilya ürünü, gövdesi balsa ağacından, iç kısmı ise ekolojik köpük malzemeden üretilmiş olup, çocukların oyun senaryolarına göre çeşitli varyasyonlara ve gerektiği durumlarda oturma, depolama ve masa olarak tasarlanmıştır (Resim 3.2). Ayrıca esnek kullanımı sayesinde 1 yaşından 12 yaş grubuna kadar uzun ve çeşitli kullanım senaryolarına olanak sağlamaktadır (Doğan, Küçükköşeler, 2015, sy.26).

Resim 2.5: Tasarımcı Arianna ve Sara ‘ YaWood’ isimli tasarımı (URL-8)

YaWood, geleneksel sallanan at oyuncağının yeni ve sıra dışı bir şekilde yorumlanmış halidir. Amaç bireysel olarak kullanılacak bir nesne oluşturmaktır,

ancak paylaşıldığında daha eğlenceli olurdu. Vücudun çizgilerini takip eden kavisli bir ahşap profilden yapılmıştır. Tasarım konsepti olarak, koruma ve nezaket sembolü olarak annenin elinden ilham alınmıştır. Ahşap seçimi, çocuğun doğal ve sürdürülebilir bir malzeme ile temasa geçmesi açısından tercih edilmiştir. YaWood (Resim 3.3)'un ana özelliği, çocuklara aynı oyunu paylaşma imkânı verirken bir başkasına bağlanma fırsatıdır. Çocukların ihtiyaçlarına göre basit bir şekilde ikili ya da tekli hale getirmek mümkündür. Ayrıca hem tek hem çift versiyonunda kitaplık / raf olabilir. Ön yuvaya bağlı bir ip yerleştirmek için bir çift yarığa sahiptir, sonra asılabilir ve bir mobilya haline gelebilir.

2.3. ÖĞRENME MEKÂNININ İLGİ KÖŞELERİ

Uygun şekilde düzenlenmiş ve yeterli miktarda materyalle donatılmış bir okulöncesi eğitimi kurumu, her şeyden önce sağlıklı, güvenli ve çekici olarak çocukların tüm gelişimlerine yöneliktir. Özellikle ilgi köşelerinde yeni ve değişik şeyler bulan çocuklar çok mutlu olurlar. Değişik köşeler çocukların çağrışım yapılarını tetikler, hayal güçleriyle yeni durumlar yaratmasına yardımcı olur(Yıldız, Şener, 2003, sy.32).

Oyun bölümlerinde genellikle o köşenin amacına uygun materyaller bulunur. Çocuklar öğrenme köşelerinde materyallerle etkileşim kurarak bilgi ve becerilerini yeniler ve artırır. Eğer ilgi köşeleri nitelikli bir şekilde oluşturulursa o zaman sınıf ortamı da bir tür 'eğitimci' rolüne girmiş olacaktır. Aşağıda okul öncesi sınıflarında bulunan köşelerden bazılarına örnekler verilmiştir (Deniz, 2012, sy.371-373):

2.3.1. Dramatik Oyun Köşesi

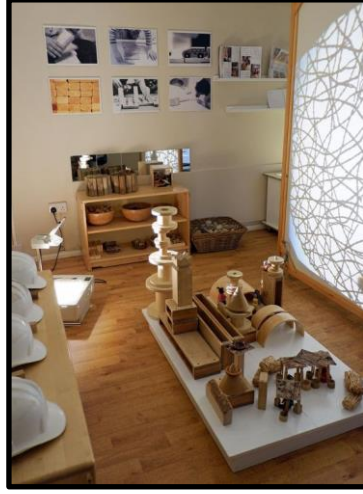
Dramatik oyun köşesi çocukların rollerinin, davranışlarının, sosyal- duygusal ve iletişim becerilerini geliştiren çok önemli bir köşedir. Evcilik köşesi olarak da adlandırılır. Bu köşede bulunan materyaller genel olarak; dolaplar, sandalyeler, bebekler, yatak, yastık, yorgan mutfak malzemeleri, ütü, mandallar, süpürge ve telefon vb. genellikle bu köşe ev gibi sıcak bir ortam havasındadır.

Resim 2.6: Dramatik oyun köşesi örneği (pinterest.com)

2.3.2. Blok Köşesi

Çocukların özellikle yaratıcı düşünme ve sosyal becerilerine belki en fazla hitap eden köşelerdendir. Çocuklar blok köşesinde sınıflama, sıralama düzenleme yapma gibi çok değişik zihinsel becerilerini geliştirirler. Blok köşesi için daha çok geniş bir alan tercih edilir. Böylece çocuklar, sınıfın da genel trafiği aksamadan rahatlıkla oynayabilirler. Bu köşede bulunan materyaller genel olarak; değişik büyüklük ve şekillerde tahtadan bloklar, içi boş kutu bloklar, çok değişik şekil ve biçimlerde tahtadan taşıt araçları, yapboz türünde tahta oyuncaklar, insanlar, hayvanlar, trafik işaretleridir.

Resim 2.7: Blok köşesi örneği (pinterest.com)

Alman eğitimci, anaokullarının kurucusu Friedrich Wilhelm August Fröbel (1782-1852) blok oyununu ve oyun materyallerini ‘çocukların deneyimlerini, uygulamalarını, düşüncelerini ve hissedip farkına varmalarını sağlayan basit oyun gereçleri’ olarak tanımlıyor. Bu eğitim modelinde bloklar, her alanda kullanılabilen, öğrenimi etkin ve eğlenceli hale getirebilecek önemli araçlardır. Her blok, oyunun içinde ayrı bir sembolü, çocuğa göre temsil eder. Bu sayede, soyut düşünerek, hayaller kurarak ve tüm fikirleri, hayalleri takım arkadaşları ile paylaşarak, ortak bir durum oluşturulabilir. Uyumu sağlayabilmek, yeni bir şeyler tasarlarırken, soyut düşünmenin yanında, matematik becerilerini kullanmak zorundadır. Nesnelere yan yana, belli oranda getirebilmek, bunlardan yeni bir durum oluşturmak, aynı zamanda bir olayı/olguyu temsil ettirmelerini sağlamak için ciddi bir düşünme becerisi gereklidir. Blokların farklı şekilleri, çocukları akademik hayatlarındaki matematik becerilerine hazırlar ki okul öncesi dönemde kazanılması beklenen en önemli temel becerilerden biri matematik algısıdır (URL-4).

2.3.3. Kitap Köşesi

Kitap köşesi için genellikle sınıfın sessiz bir köşesinin tercih edilmesinde fayda vardır. Yine kitap köşesinin sıcak ve rahat bir havası olmalıdır. Kitaplar bildiğimiz kitap raflarında ya da sepetlerde sergilenebilir. Bu köşede genellikle çocukların yaş ve gelişim düzeylerine uygun, değişik konularda resimli ya da az yazılı kitaplar, hikâye kitaplarının yanında şiir ve bilmece kitapları, kavram kitapları,

el yapımı kitaplar ve çocukların kendi yaptığı kitaplar, ABC kitapları, eski dergi ve güncel gazeteler bulunabilir.

Resim 1.8: Kitap köşesi örneği (pinterest.com)

2.3.4. Bilim ve Doğa Köşesi

Bu köşede çocuklar kendilerini şekil, ölçü gibi bilimsel ve akıl yürütme yönünden geliştirirler. Bilim ve doğa köşesi aynı zamanda su ve kum oyunlarını da içerir. O nedenle bu köşede büyük leğen biçiminde kaplarda kum, su veya pirinç, fasulye gibi bakliyatlar da yer alabilir. Bu köşede bulunabilecek diğer materyaller ise şöyledir: büyüteçler, miknatıslar, cetveller, kavanozlar, pamuk, toprak, tohumlardır.

Resim 2.9: Bilim ve doğa köşesi örneği (pinterest.com)

2.3.5. Sanat Köşesi

Sanat köşesi sınıfta genellikle lavabonun olduğu yere yakın olmalıdır. Zemin mümkünse eğer silinebilir bir malzeme ile kaplı olmalıdır. Sanat çalışmalarında kullanılacak malzemeler hareket edebilen raflı bir dolapta bulundurulmalıdır. Çocuklar kendileri boyalarını hazırlayabilmeli ve çalışacağı sanat malzemelerini rahatlıkla seçebilmelidir. Bu köşede bulunan materyaller genel olarak ayaklı resim sehpaları, boyalar, makaslar, bantlar, kartonlar, ağaç kabukları, ağaç dalları gibi doğadan materyaller, değişik renk ve büyüklükte şişe kapakları, kurdeleler gibi artık materyaller, her tür resim ve sanat faaliyetinde kullanılacak malzemelerin konulduğu hareketli raflıdır.

Resim 2.10: Sanat köşesi örneği (pinterest.com)

2.3.6. Kukla Köşesi

Kukla köşesi de çocukların yaratıcılıklarını, hayal dünyasını, bilişsel-dil ve sosyal-duygusal gelişimlerini olumlu yönde etkiler. Bu köşede bulunan materyaller genel olarak el kuklaları, parmak kuklaları, ipli kuklalar, gölge oyunu için hazırlanmış kuklalar ve kukla sahnesi gibi materyallerdir.

Resim 2.11: Kukla köşesi örneği (pinterest.com)

4-6 Yaş çocukların oynarken öğrenmelerini sağlayan, yaşamın küçük modellerini sergileyen “öğrenme mekânlarının ilginç köşeleri”ni aşağıdaki gibi özetlemek 4-6 yaş grubu anaokullarının temelde hangi eğitimleri verirken, aynı zamanda iç mekân köşelerini de bu içmimarlık mesleğinin bilgi birikimleri olarak desteklediğini açıklamaktadır:

1. Dramatik Oyun Köşesi; ağırlıklı evcilik oyununun bir öğretisi gibidir. Çocuklara yaşamın temel niteliklerini öğretir. Bu bağlamda bu köşe tüm nesnelere ile hem dolaysız kullanıma hem de oyun esnasında çocuklara ailenin birer bireyi gibi davranmaya olanak verir.
2. Blok Köşesi; basit oyun gereçleri ile hatta çocuğun kendisinin üreteceği farklı oyun tipine göre alakası bile olmayan basit nesnelere oynarken düşüncelerinin, deneyimlerinin, sosyal davranışlarının ve becerilerinin gelişebileceği farklı bir köşe meydana getirilmelidir. Bu farklı köşenin mobilyaları da farklı tasarlanmalıdır.
3. Kitap Köşesi; çocukların yazının minimum olduğu ve bol resimlerle tanımlanan hikâyeler, masallar, fıkralar, şiirler ya da basit metinlerle öğretici resimler sunan çocuk kitapları, çocukların kitaplara ilgisini geliştirecek ve her zaman ulaşmak isteği artacaktır. Kitap köşesinin donanımları kitapları ön planda göstermelidir.

4. Bilim ve Doğa Köşesi; çocuklara her şeyin bir bilimi olduğunu, doğada her şeyin var olduğunu, mantıklı düşünmeyi ve akıl yürütmeyi öğretecek ve geliştirecek olan bilim ve doğa kavramına yönelik böyle bir köşe iç mimarlık adına da önem taşır. Bu köşenin donanımları adına hizmet edecek şekilde uygulanmalıdır.
5. Sanat Köşesi; yaşamın temel özelliklerinden birisi de sanattır. Çok sayıda insanın sanata olan yetenekleri ve becerileri dikkate alınır, insanların bu yeteneklerinin daha çok küçük yaşlarda geliştirilmesi gereklidir. Sanatsal düşünce yaratıcı düşünce olarak esnek düşüncedir. Bu bağlamda, çocukların esnek düşüncelerini geliştirecek bir sanat köşesi iç mimarlığın konusu kapsamındadır.
6. Kukla Köşesi; çocukların küçük kuklaların oyunlarında hayatın gerçeklerinin tatlı-sert özelliklerini öğrenmelerini sağlar. Çocuklar öğrenirken hayal güçleri gelişir, sert davranışların tatlı bir ortamda sunulduğunda korkmamayı öğrenirler. Bilişsel dilleri, sosyal-duygusal davranışları gelişir. Bu köşe aynı zamanda çok eğlencelidir. Bu nedenle 4-6 yaş anaokullarında böyle bir köşenin tasarlanması mekân tasarımının ilginç bir konusu olmaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. 4-6 YAŞ EĞİTİM MEKÂNLARINDA İÇ MEKÂN TASARIMI / ANALİZİ

Mekân düzenlemede kullanılan yöntem, bir yapının plan ya da genel yerleşimini de etkileyecektir ancak bir mekâna asıl karakterini veren, düzenleme için kullanılan öğelerdir. Mekânın uyandırdığı hisler, nasıl görüldüğü ve sesleri bu öğelere bağlıdır. Bu öğeler bir yapıyı oluşturan parçalar, detaylardır. Binayı ve işlevini ifade ederler; binanın niteliklerini tanımlar, özelliklerini ortaya koyarlar. Yenilenmiş ya da yeniden işlevlendirilmiş bir yapıya da karakterini veren bu öğelerin kullanış şeklidir.

Detayların okunması tüm bina hakkında fikir sahibi olunmasını sağlar. Örneğin bir duvar, merdivenin konumuna göre farklılık gösterecektir. Bu öğeler konum, malzeme, işlev ve amaçla birlikte tasarıma katkıda bulunurlar. Bu farklı ve özel öğelerin arasında kurulan ilişkiler mekâna, atmosfer, kişilik ve üslup katar(Brooker, Stone, 2012, sy. 145).

Çocuklar çevrelerini deneyimlerken duyularını kullanır, meraklarını gidermeye çalışır, araştırır, düşünür, anlamaya çalışır, ifade eder. Çocukların gelişimi dinamik bir süreçtir, bu nedenle çocuğun değişen ve farklılaşan ihtiyaçlarını karşılayacak, çok yönlü gelişimini çeşitli uyarıcılarla destekleyecek öğrenme ortamlarının tasarlanması gerekir. Bu yüzden çocuklar için oluşturulacak mekân tasarımlarında çocuk merkeze alınmalıdır. Bu tasarımlar şekillendirilirken, gelişim uzmanlarından, psikolog, pediatrist, sosyolog, mimar, ekonomist vb. başka uzman kişilerle işbirliği yapmak gerekmektedir (Barbaroğlu, 2018, sy.1316).

Yapılan araştırmalar doğrultusunda, ülkemizdeki eğitim yapılarının istenen düzeyin altında olduğu görülmektedir. Eğitim yapılarının çocukların amacına uygun olarak baştan tasarlanmadığı tespit edilmiştir. Bu yapılar genel olarak ya tek ya da iki

katlı konutların anaokulu olarak yeniden işlevlendirilmesiyle oluşturulmuş olup, apartmandan bozma yapı örnekleri de mevcuttur. Çocuk gelişimine olumsuz etkisi olan bu yapıların, çocukların ihtiyaçlarını karşılamaktan çok uzak olduğu bilinmektedir.

Okul öncesi eğitim ortamlarının çocuklara göre tasarlanması, onların ilgisini çekecek nitelikte olması gerekir. Bu ortamlar tasarlanırken doğal ışık, doğal malzeme, iklimlendirme gibi belli başlı konulara dikkat ederek sürdürülebilirlik kavramı da ön planda tutulmalıdır. Sürdürülebilirliğin tasarımıyla bütünleşik olarak düşünüldüğü eğitim ortamlarında çocuklar kendilerini daha rahat, güvenli ve değerli hissedeceklerdir. Bu da beraberinde okul başarısını ve davranış şekillerinde olumlu tutum geliştirmelerini sağlayacaktır.

Resim 3.12: Tel Aviv'de Sarit Shani Hay Studio tarafından tasarlanan Inclusive School, (URL-16)

Mekan, çocuklarda aidiyet ve empati duygusunu artırırken, birçok yolla meşgul olmaları için ilham veriyor. Sürdürülebilir, özel yapım esnek mobilyalar, her sınıftaki samimi yumuşak köşelerin yanında bulunmaktadır. Mekânda duygusal aşırı yüklenmeyi önlemek için sakin renkler ve doğal ahşap malzemeler kullanılmıştır (Resim 4.1). Bu örnekte ilginç olan diğer bir özellik anaokulu çağındaki çocuklara oyunla karışık geometrik biçimler öğretilmektedir. Çocuk kare, daire, altıgen geometrilerin içine girerek çok derinden bir öğrenme düşüncesi besler. Bu geometrik biçimlerin üretilmesi de son derece kolaydır.

3.1. 4-6 YAŞ ÇOCUKLARI EĞİTİM KURUMLARININ STANDARTLARI

4-6 Yaş çocukların öğrenme ortamlarının öğrenme süreçleriyle ilişkili şekilde düzenlenmesi tüm çocukların yararını gözeterek planlanması gerekir. Bu bağlamda, standartlar aşağıdaki gereklilikleri sıralamaktadır:

- Ana sınıfı ve anaokulunda okul içinde oyun alanı vardır.
- Ana sınıfı ve anaokulunda okul bahçesinde oyun alanı vardır.
- Ana sınıfı ve anaokulunda her sınıfta en az 3 öğrenme merkezi vardır.
- Ana sınıfı ve anaokulunda sınıf içerisindeki öğrenme merkezleri dönüştürülebilir özelliktedir.
- Ana sınıfı ve anaokulunda öğrenme merkezleri görsel olarak etiketlenir.
- Ana sınıfı / sınıfları binanın giriş katındadır.
- Ana sınıfı / sınıflarının bağımsız giriş ve çıkış kapıları vardır.
- Ana sınıfı ve anaokulunda sadece çocuklarının kullanabileceği lavabo ve tuvaletler vardır.
- Ana sınıfı/ sınıfları binanın aydınlık ve güneş alan bölümünde bulunmaktadır.
- Ana sınıfı ve anaokulunda açık alanlarda farklı öğrenme alanları (trafik eğitim pisti, sera, kümes gibi) vardır.
- Ana sınıfı ve anaokulunda açık alanlar çalışanların çocukları görebilecekleri şekilde düzenlenmiştir.
- Ana sınıfı ve anaokulunda kum havuzu vardır.
- Ana sınıfı ve anaokulunda oyun alanlarında denge ve tırmanma grubu malzemeleri vardır (MEB, 2016, sy. 96-98).

Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim kurumlarında donatım malzemeleri, standartların alt standardı karşılama düzeyi göstergeleri ve algısal yarar düzeyleri aşağıda açıklanmaktadır:

- Anaokulu ve ana sınıfında, ilkokul/ortaokullarda ve pansiyonlarda kullanılan tüm masa sıra ve sandalyelerin yüzeyleri batma ve yaralanmaları engelleyecek şekilde düz ve pürüzsüzdür.

- Anaokulu ve ana sınıfında, ilkokul/ortaokullarda ve pansiyonlarda kullanılan tüm donatım malzemelerinin açık kısımlarındaki vida ve çiviler gizlenmiştir.
- Askılıkların sivri kısımları çocukların yaralanmasını önleyici şekilde dizayn edilmiştir.
- Anaokulu ve ana sınıfında, ilkokul/ortaokullarda ve pansiyonlarda kullanılan tüm masa, sıra, sandalye ve dolapların kenar ve köşeleri ovalleştirilmiştir.
- Okul dersliklerindeki dolapların hepsinde çekmece ve kapaklarında oyma sistem kulp kullanılmıştır.
- Sınıf, bahçe ve koridorlarda kullanılan çöp kovaları elle açılma gerektirmeyecek kapaklı düzenektedir.
- Okulda kullanılan tüm donatım malzemeleri “Tehlikeli Kimyasallar Yönetmeliği’nde belirtilen sağlığa zararlı maddeleri içermeyecek şekilde belgelendirilmiştir. .
- Okulda kullanılan tüm donatım malzemelerinin TS 5219, EN71-3, TS EN 71-1 boya ve boyama tekniği ile imal edildiği belgelendirilmiştir.
- Okulda kullanılan tüm donatım malzemelerinin alevlenebilirlik ile ilgili TS EN 71-2 standartlarına uygun imal edildiği belgelendirilmiştir.
- Okuldaki tüm aynalar “Temel Donatım Malzemelerinin Asgari Standartları’na uygundur.
- Anaokulu ve ana sınıfı, ilkokul ve ortaokullarda öğrencilerin kullandıkları masa ve sıralar Temel Eğitim Genel Müdürlüğüne Bağlı Okul Öncesi ve İlköğretim Kurumlarında Kullanılan Temel Donatım Malzemelerinin Asgari Standartlarına uygundur.
- Özel eğitim gerektiren çocuklar için okulda yüksekliği öğrencilere göre ayarlanabilir düzeneğe sahip masa-sandalye/sıra takımı vardır (MEB, 2016, sy.100-101).

3.2. MEKÂN TASARIMI İLKELERİ VE ÇAĞDAŞ SÜRDÜRÜLEBİLİR ÖRNEKLERİ

Sürdürülebilirlik, 21. yüzyılın başlarından itibaren birçok toplum için en çok önemsenen, hatta baskı yaratan konulardan olmuştur. Binaların tasarımı, yapımı ve bakımı konularının tamamı çevre ve doğal kaynaklar üzerinde büyük bir etkiye sahiptir. Binalar iklim değişiminin başlıca sorumlusu olan karbondioksit salınımının da yaklaşık yüzde 35'ini üretir. Küresel ısınmanın geniş etkileri vardır ve binaların yapımı ve kullanımıyla ilgili sürdürülebilir yöntemlerin geliştirilmesi, mimarların ve tasarımcıların karşısına çıkan en önemli görevlerden biridir.

Bir binayı ya da iç mekânı sürdürülebilirlik standartlarını sağlayacak şekilde inşa etmenin yanında, tasarımcı, sürdürülebilir bir anlayışla kullanılacak bir iç mekân da tasarlayabilir. Örneğin yağmur suları ve atık sular geri kazanılabilir ve yüksek düzeyde yalıtımla ısıtma ve soğutma gerekliliği önemli ölçüde ortadan kaldırılabilir. Pasif soğutma ve ısıtma, doğal iklim koşullarını binayı kullananların yararına çalışacak duruma getirme uygulamasıdır. Bu süreç, iç mekânın doğal ışık ve aydınlatmaya doğru yönelimini de içerir. Doğal ışığın iç mekâna yöneltmesi ya da içinden geçecek şekilde kullanılması yapay aydınlatmadan tasarruf edilmesini ve aynı zamanda kullanıcıların binanın dışındaki fiziksel çevreyle bağ kurmasını sağlayacaktır. Güneş ısısının mekânda tutulması ısıtmadan tasarruf sağlayacağı gibi, mekânın doğal havalandırmayla serinletilmesi kapsamlı bir soğutma sistemine duyulan ihtiyacı azaltacaktır (Brooker, Stone, 2011, sy. 42-45).

Mevcut bir binanın tekrar değerlendirilerek yeniden kullanımı, yeni mekânlar yaratmak için son derece sürdürülebilir bir yaklaşımdır. Mevcut bina stokunu uyarlamakla, bir binayı inşa etmek için gerekli doğal kaynak miktarı büyük ölçüde azaltılır. Yapı zaten oradadır ve sunması beklenen hizmetlerin pek çoğu genellikle orada mevcuttur. Dolayısıyla bu öğelerin bünyesinde yer alan enerji, güncelleme ve yeniden kullanım yoluyla korunabilir.

Aşağıda binaların yeniden işlevlendirilmesinde kullanılabilecek bir yöntem önerisi verilmiştir. Bir şema oluşturarak, oluşturulan bu şemayı izleyerek amaca ulaşmak, düşünce ufku genişliği yanı sıra sorunların önceden ortaya çıkartılmasına da olanak sağlayacaktır. Belirlenmiş bir yöntemin aynı zamanda çizelge, liste,

program açılımı ve eylem kartı desteğiyle ortaya konulması gereğinden yola çıkılarak, binanın yeniden işlevlendirilmesi için aşağıdaki yöntem önerilmektedir (Altınoluk, 1998, sy. 23).

Bu yöntem bağlamında aşağıdaki maddeler yöntemin işleyişinin sıra düzenini vermektedir. Ayrıca, binaların yeniden işlevlendirilmesi konusu özellikle anaokullarında çok rastlanmakta ve çocukların bu ortamlarda pek de uygun olmayan koşullarda yaşamak durumunda oldukları gerçeğini ortaya koymaktadır. Binaların yeniden işlevlendirilme gelişimi için bir süreç şeması:

Çizelge 3.9: Yeniden işlevlendirme süreç şeması

1. Bina	-Binanın adresi -Bina konusunda: Tarihsel-kültürel-işlevsel-mimari özet bilgi, tanım
2. Binaya önerilmiş veya uygulanmış işlevler	
3. Binanın günümüzdeki işlevi	-Mevcut işlevin program şeması
4. Binaya işlev önerileri temelinde	-Önerilen işleve göre bina programının nitelik ve nicelik olarak belirlenmesi -Önerilen işlevin Program Şeması -İhtiyaç Listesi ve Seçimler -Eylem Kartı
5. Çalışma Raporu	
6. Binanın cetvel haline getirilmiş özeti	-Vaziyet Planları, harita, gravür, eski planlar -Mevcut durumun harita, fotoğraf ve planları -Bina, fotoğrafları, -Planlar, kesitler, görünüşler, ayrıntılar
7. Kaynaklar	

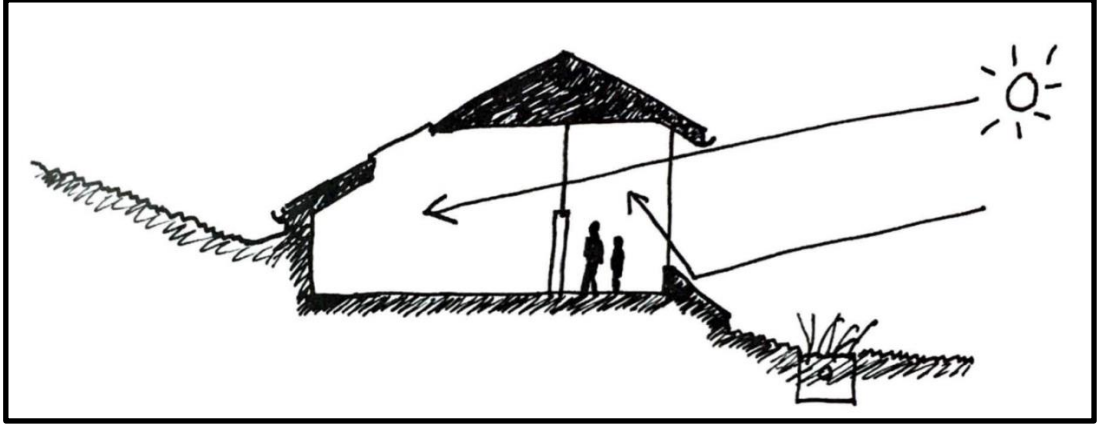
Binaların yeniden işlevselleştirilmesi özellikle 4-6 yaş grubu çocuklar için anaokullarına dönüştürülecekse, konu daha da çok önem kazanmaktadır. Çünkü geleceğin yetişkinlerinin önceden yaşayacakları ortamlar hazırlanıyor demektir. Olumsuz, yanlış ve eksik kalmış mekânlar küçük zihinlerinde ve davranışlarında da bazı eksikliklere yol açacaktır. Bu nedenle, bu tez konuya önem vermekte ve doğruları göstermeye çalışmaktadır. Yukarıdaki maddeler doğrultusunda aşağıda yöntem niteliğinde olabilecek şematik bir anlatım ortaya konmuştur:

Şekil 3.10: Binaların yeniden işlevlendirme yöntemine yönelik şematik tanım.

Day' e göre (2007) ; sürdürülebilir binalar ilkesel olarak ve ekonomik olarak çevreye karşı sıfır veya en az olumsuz etkilere sahip olmalıdırlar. Çevre kirliliği, su kullanımı, tüketim gibi doğaya olumsuzlukları en az düzeyde olmalı ve de çevreden maksimum şekilde fayda elde edici olmalıdırlar. Bunlar özetle:

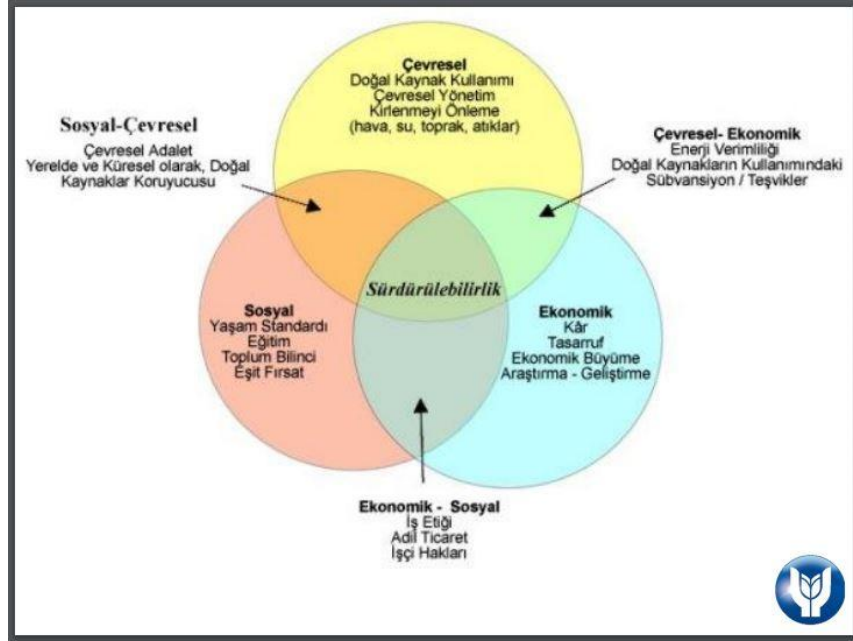
- Enerji tasarruflu tasarım ve yapı
- Yenilenebilir enerji
- Sosyal maliyet, karbondioksit salınımı vs. açısından en uygun malzeme kullanımı
- Doğal aydınlatma
- Doğal havalandırma
- En az ulaşım maliyeti
- Su tüketiminde ekonomiklik
- Yağmur suyundan yararlanma ve kirli su tahliyesi
- Geri dönüşümlü gri su
- Geri dönüşümlü atık
- Sağlıklı binalar
- Organik bahçe ve zirai gıda üretimi
- Doğal ve vahşi hayatı koruma ve bu alanlarda duyarlılığı geliştirici binalar olmalıdır.

Şekil 3.11: Görünür güneş ve gri su sistemleri (Day, 2007, sy. 257)

Sürdürülebilir tasarım, gelecek nesillerin sağlıklı bir dünyada yaşamlarına devam edebilmesi açısından önem taşımaktadır. Bu bağlamda kaynakların etkin kullanılması, yenilenebilir enerjiden yararlanma, geri dönüşümlü ve çevreye zarar vermeyen materyallerin seçimi, su koruma gibi yaşam kalitesini etkileyen pek çok konu, sürdürülebilir tasarım kapsamında değerlendirilmektedir.

Sürdürülebilirliğin erken yaşlardan itibaren farkındalığının kazanılması için, okul öncesi eğitimde önemle üzerinde durulması gerekmektedir. Anlatılanlara destekleyici olması açısından, adeta bir uygulamalı laboratuvar gibi eğitim binalarının da gerekli donanımına sahip olması önemlidir. Sürdürülebilirliğin birçok farklı düzeyde ele alınması gereken boyutu vardır. Ancak çalışmada sürdürülebilir eğitim yapılarının tasarım ölçeğinde en temel boyutları ile sınırlandırılmıştır. Bu açıdan, çalışmada eğitim yapıları için sürdürülebilir yapım kapsamında dikkate alınması gereken ilkeler araştırılmıştır. Çalışma kapsamında, bir öğrenme aracı olarak sürdürülebilir tasarımın önemine değinildikten sonra, doğal ışıktan yararlanma, ısıtma, soğutma ve havalandırma yöntemleri, su koruma ve malzeme seçimi kapsamında sürdürülebilir yapı tasarımında önem taşıyan konular araştırılmıştır.

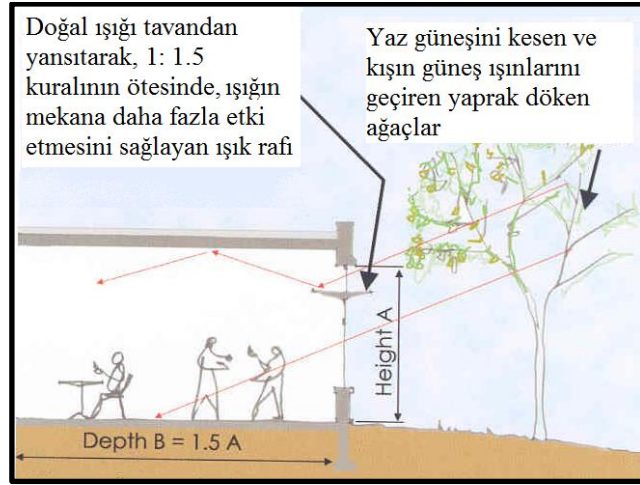
Şekil 3.12: Sürdürülebilirliğin üç alanı (University of Michigan Sustainability Assessment, 2002)

Bu bölümde, mekânların yaşanabilir koşullarda olmasını sağlayan ilkeler ayrı ayrı ele alınmakta ve her biri hem genel anlamda hem de eğer özellik gerektiriyorsa 4-6 yaş grubu çocukları için ayrıca bilgiler verilecektir.

3.2.1. Aydınlatma

Eğitim yapılarında gün ışığından yararlanılması, zamanının büyük bölümünü burada geçiren çocuklar için, zihinsel etkinlik ve psikolojik açıdan önem taşımaktadır. Bu kapsamda mekân ve pencere boyutları arasında ideal bir oranın irdelendiği çeşitli çalışmalar görülmektedir. Örneğin, Prakash ve Fielding'e (2007) göre, sınıf derinliği pencere yüksekliğinin 1,5 katı olmalıdır (Şekil 4.4). Ayrıca gün ışığının alımını arttıran farklı detaylar düşünülmelidir. Pencerelede bir ışık rafı oluşturulmasıyla ışığın tavan yansımından yararlanılabilmesi buna bir örnek olarak verilebilir. Gün ışığı, okul binaları içine pencereler, tepe ışıklıkları, ışık rafları gibi çeşitli yollarla alınmaktadır. Hareketli panellerin kullanılmasıyla iç mekâna ulaşan gün ışığı miktarı arttırılabilir. Eğitim ortamı için önemli bir gereksinim olan parlama kontrolü perdeler ya da panjurlarla sağlanabilir. Bu kontrolü sağlayacak elemanın iç ya da dış yüzeyde olmasına, iç mekân ısısına olan etkisi düşünülerek karar verilmeli

ve çözüm bu kapsamda değerlendirilmelidir. Güçlü güneş ışınlarının sınıfta neden olduğu problemlerin, ayarlanabilir panjurlarla azaltılabilmesi mümkündür, ancak burada ışık miktarının düşürülmemesi gerektiğine de dikkat çekilmektedir (Şahin, Dostoğlu, 2015, sy.78).

Şekil 3.13: Sınıf ve ideal ışık alımı için oranlar (Prakash ve Fielding, 2007'den aktarılarak)

Gün ışığından yararlanılması, binalardaki elektrik ve ısıtma için gereken enerji kullanımının azaltılması açısından da önem taşımaktadır. Küçük uygulamalarda, güneş enerjisi temelli sistemler (fotovoltaikler) tek başına yeterlilik sağlamaktadır. Sürdürülebilirlik kapsamında doğal aydınlatmadan üst düzeyde yararlanılması gerektiği vurgulanmaktadır. Buna ek olarak, aydınlatma elemanı seçiminde de enerji tüketimiyle olan bağlantı ve sağlık açısından etki değerlendirilmektedir. Kompakt floresan ampullerin, geleneksel akkor ampullere göre %75-80 az enerji tüketmesi ve en az 8 ile 10 kat daha uzun ömürlü olması nedeniyle kullanılması önerilmektedir. Yeni üretilen kompakt floresan ampuller, eskiden var olan soğuk mavi ışığın yerine sıcak bir ışık yayan niteliğe sahiptir ve kısa zamanda ısınarak tam aydınlatma sağlanmaktadır. LED (Light Emitting Diodes) olarak bilinen ışık yayıcı diyodların ise genel olarak tüm ortamı aydınlatmak için kullanımının yeterli olmadığı, ancak küçük aydınlatma seçenekleri için

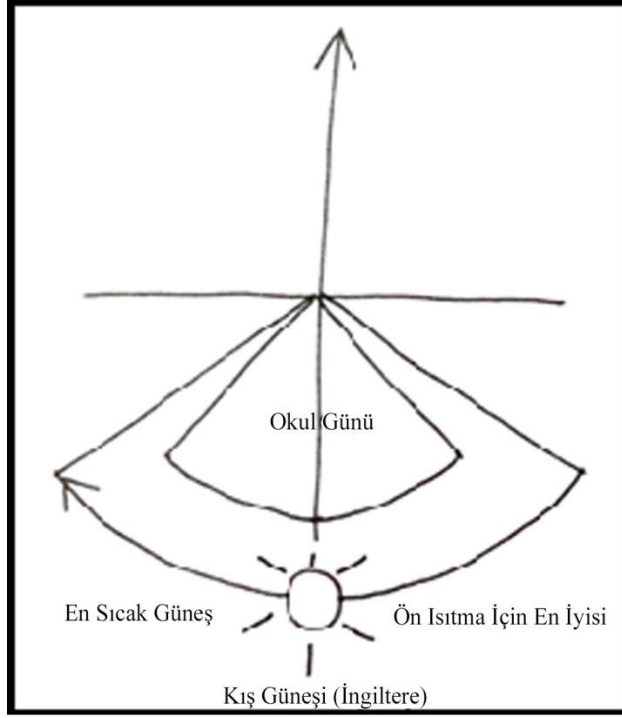
kullanılmasının düşünülmesinin yararlı olacağı ifade edilmektedir (Şahin, Dostoğlu, 2015, sy.79).

Doğal aydınlatmanın yetersiz olduğu durumlarda yapay aydınlatmadan faydalanmak gerekir. Günümüzde LED ampuller, önceki teknolojilere kıyasla enerji tasarrufu sağlar ve uzun ömürlüdür. Aydınlatma seviyesi lüks adı verilen birim ile ifade edilir. Okul öncesi eğitim kurumlarında tuvaletlerde 50 lüks, öğrenme mekânlarında 100 lüks, koridorlarda 100-200 lüks yeterli görülmektedir. Lümen, ampulün toplam ışık çıktısını göstermektedir. Yani ne kadar yüksek lümen, o kadar parlak ışık demektir. Lüks ile lümen arasındaki ilişki pek çok değişkene bağlıdır ancak temel olarak aydınlatma yapılacak yerin alanı ile ilişkilendirilebilir. Aşağıdaki pratik formüller aracılığıyla lüks ve lümen dönüşümünü hesaplamak mümkündür (URL-14 www.aydinlatma.org):

$$\text{Aydınlatma seviyesi (lüks)} = \text{Işık akısı (lümen)} / \text{Alan (m}^2\text{)}$$

Güneş ışığı ücretsizdir. Geniş ve güney cephesindeki pencereler güneş ışığı ve ısısından en çok yararlanma ile bina ısıtma maliyetini düşürür. Okulun sabahçı - öğlenci olması, çocukların bahçede ne kadar vakit geçirdikleri gibi hususlar da binanın güneşe bakan cephesinin tayini için önem arz etmektedir. Binanın yapı malzemesinin tercihinde güneş ısısının ne kadar absorbe edilip ısı yalıtımında kullanılacağı hususu da belirleyici olmaktadır.

Güneş ışığı ve ısısını tahmin etmek de her zaman çok kolay değildir. Bazen çok sıcak olması da bina içine zararı verebilir. Bu nedenle bina malzemelerinin ısıyı absorbe etme ve yalıtım özelliği güneşe çok maruz kalan bölgelere göre ayarlanmalıdır (Day, 2007, sy. 260)

Şekil 3.14: Güneş enerjisi, Day (2007, sy. 260)

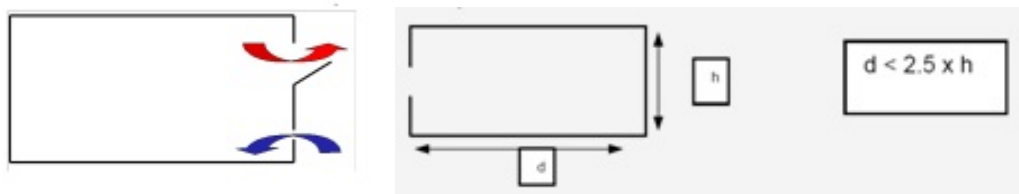
Okul öncesi eğitim kurumlarında çocuklarda farkındalığı arttırmak adına, İsviçre’de Kullerbyttan Day Nursery’de enerji farkındalığı için boş sınıflarda elektrik düğmelerini kapatma sorumluluğu çocuklara verilmiştir. Bu sayede çocuklar enerji tasarrufunu uygulamalı olarak öğrenmiş ve de bilinçlenmiş olurlar. Çocuklarda çevresel duyarlılık oluşturacak olan yaklaşımların amacına ulaşabilmesi için yalnızca teorik düzeyde kalınmaması gerekir. Sürdürülebilirlik ilkesiyle tasarlanan okullar, teoriden pratiğe uzanacak yeni deneyimlerin oluşumuna destek sağlamalıdır (Şahin, Dostoğlu, 2015, sy.77).

3.2.2. Havalandırma

Kapalı bir mekândaki kullanılmış, kirlî ve ısınmış havanın, temiz, kirletici içermeyen hava ile yer değiştirmesi havalandırma olarak tanımlanır. Havanın yer değiştirmesi, başka bir anlatımla hava devinimleri, hava sıcaklığı ile ilişkili olan basınç farklarından kaynaklanır. Çeşitli etkenlerle (ısıtma, üretim, ulaşım ya da güneş) ısınan hava genleşir, basıncı azalır ve yükselir. Yükselen havanın yerini soğuk olan yüksek basınçlı hava alır.

İnsanın yaşamını sürdürmesi için gerekli oksijenin karşılanması ve yapı içinde çeşitli nedenlerle oluşabilen hava kirliliğinin giderilmesi için yapının doğru ve yeterli bir şekilde havalandırılması gerekir. Havalandırma, özel tasarlanmış ve uygulanmış sistemlerin kullanılması ya da doğal yollar ile sağlanabilir. Yapılarda havalandırmanın doğal yollarla sağlanması enerji korunumu, ekonomi ve sağlık açısından tasarlanmış sistemlere göre daha olumludur. Ancak yapının doğal yöntemlerle istenen düzeyde havalandırılabilmesi, uygun nitelikteki dış havanın yapıya ulaşmasını, bu havanın yapı kabuğu aracılığıyla yapı içine alınmasını, yapı içinde yeterli ve uygun hava dolaşımının sağlanmasını ve kirlenen havanın yapı dışına çıkarılmasını gerektirir (Darçın, Balanlı, 2012, Sy.34).

Okul binalarının tasarımında doğal havalandırma için değerlendirilmesi gereken ölçütler tanımlanmaktadır. Örneğin, İngiltere’de havalandırma konusunda okullar için tanımlanan standartlarda, genel stratejiler, tek yüzeyde tek açıklık, tek yüzeyde alt ve üst kotta iki açıklık, karşılıklı havalandırma ve farklı yüksekliklerde karşılıklı havalandırma, baca etkisi, koridor/atrium yoluyla birkaç sınıfa sağlanan baca etkisi ve çatıda kullanılan açıklıklar olarak kategorize edilmektedir. Aynı raporda, havalandırma gereksiniminin saptanmasında kullanılması gereken teknik hesaplamalara ek olarak, genel tasarım kuralları tanımlanmaktadır. Bu raporda, havalandırma için karşılıklı bir yöntem tercih edildiğinde sınıf derinliğinin, sınıf yüksekliğinin en çok 5 katı kadar; tek yüzey kullanıldığında ise sınıf derinliğinin, sınıf yüksekliğinin 2,5 katı kadar yapılabileceği belirtilmektedir. Açıklık boyutlarına ilişkin olarak ise, yaz aylarında tek yüzeyden havalandırma kullanıldığında döşeme alanının en az %5’i kadar; karşılıklı havalandırmada ise her bir yüzeyde en az %1’i olmak üzere toplamda döşeme alanının en az %2’si kadar bir açıklık yapılmasının zorunlu olduğu ifade edilmektedir (Şekil 4.6) (Şahin, Dostoğlu, 2015, sy.82).

a. Tek yüzeyden havalandırma ve oranlar

b. Karşılıklı havalandırma ve oranlar

Şekil 3.15: Farklı yöntemler ve ideal oran sınırları (URL-6)

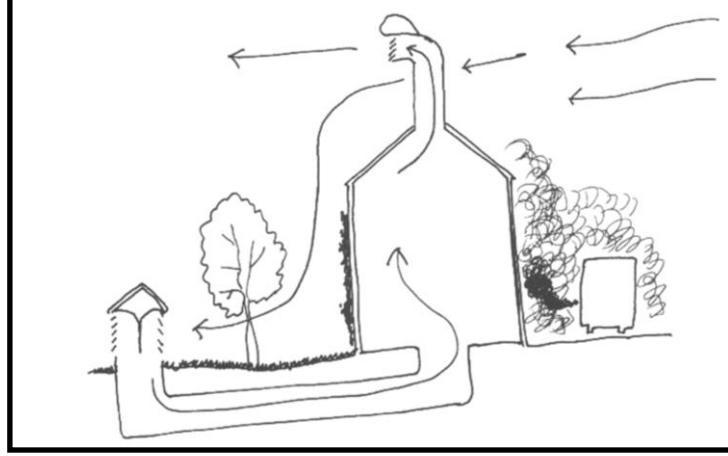
Okul öncesi eğitim kurumlarında, diğer mekânlarda da olduğu gibi konforu en üst düzeyde tutmak ve enerji tasarrufuyla sürdürülebilirliği sağlamak adına, uygun havalandırma sisteminin kullanımı öngörülmektedir. Bu kapsamda, kontrol edilebilen pasif havalandırma sistemleri mevcuttur. Bunlar çatıya veya pencereye bütünleştirilebilmektedir. Doğru havalandırmanın eğitim ortamlarında, oksijen-karbondioksit miktarını dengeleyerek öğrencilerin ve öğretmenlerin performansını arttırdığı bilinmektedir.

3.2.3. Isıtma ve Soğutma Yöntemleri

Termal konforun sağlanması için gereken sistemin seçimi açısından sürdürülebilirlik çerçevesinde çeşitli uygulamaların geliştirilmekte olduğu görülmektedir. Yenilenebilir enerji için etkin kaynaklar olarak güneş, rüzgâr, küçük hidroelektrik enerji ve toprağın ısısından yararlanılan jeotermal enerji kullanılabilirliği vurgulanmaktadır. Tasarım boyutunda önem verilmesi gereken konu, genel enerji talebini, pasif sistemler aracılığıyla minimize edebilmektir. Pasif sistemlerde, bina kabuğunun ısıtma gereksinimini en aza düşürmesi, bağlamın (oryantasyon, altyapı, yerleşim düzen ve mikroiklim) en iyi nasıl kullanılabilirliği, yakıt olarak en az kirletici olanın seçilmesi ve ısı gereksiniminin minimize edilmesi konuları değerlendirilmektedir. Gelecekte, pasif ısıtma ve soğutmanın öneminin mimarlık, mühendislik, ekolojik planlama gibi disiplinlerin ortak çalışmasıyla daha da artacağı düşünülmektedir.

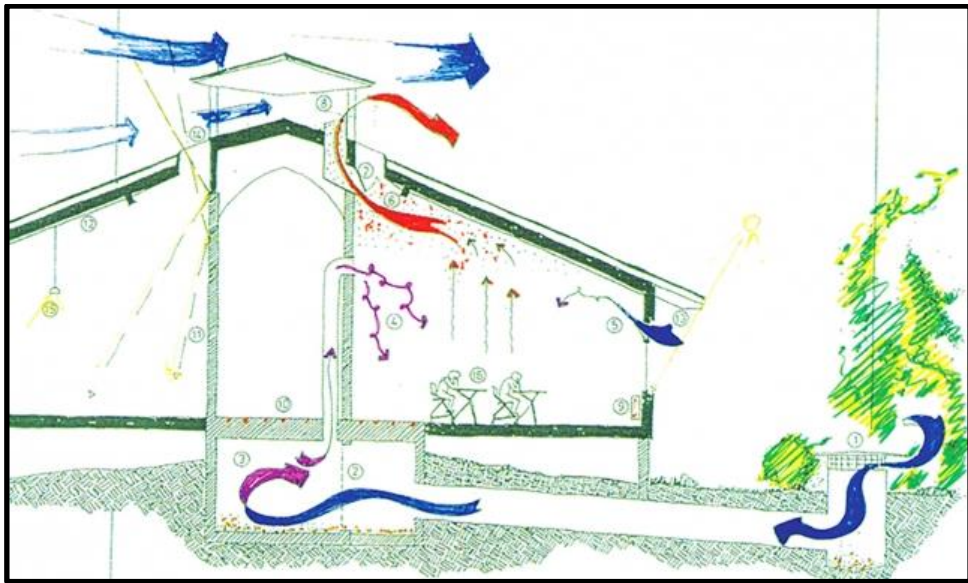
Isıtma ve soğutma sağlayan pasif bir sistem, toprak ısısından yararlanılan jeotermal uygulamalardır. Bu sistemde yapı dışında toprak altında oluşturulan kanallardan geçen havanın sağlayacağı ön ısıtmadan ya da serinletici etkiden

yararlanılmaktadır (Şekil 4.7). Jeotermal ısıtma ve soğutma çözümlerinin, kışın ve yazın kullanması önerilmektedir.

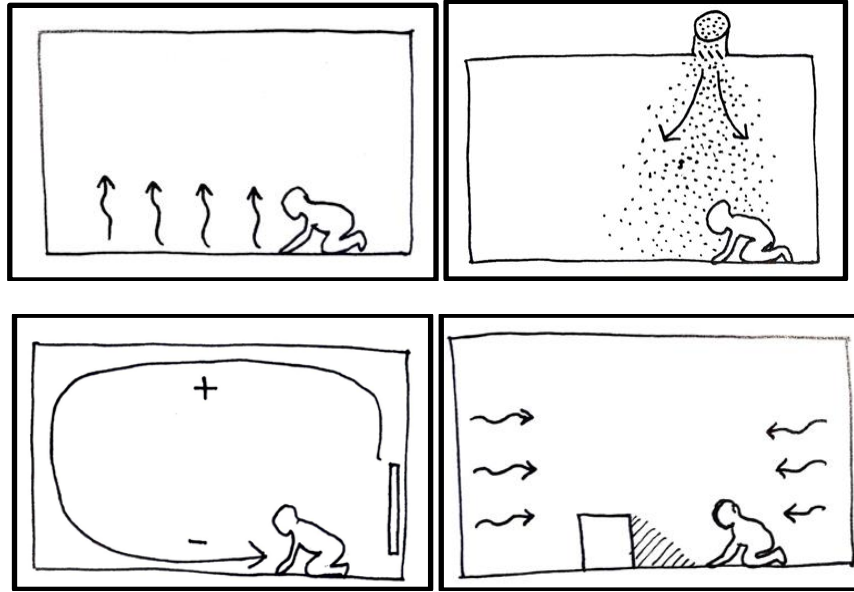
Şekil 3.16: Ön ısıtma ve soğutma sağlayan kanal sisteminin grafik anlatımı (Day,2007,sy.72)

Eğitim yapılarında ön ısıtma ve soğutma amacıyla kanal sisteminden yararlanan çeşitli örnekler verilebilir. Yer altındaki hava kanallarıyla, mekanik bir teknoloji kullanılmaksızın mevsime göre uygun sıcaklıkla havanın okula akışı sağlanmaktadır.

Şekil 3.17: Vanse Kindergarten'de kullanılan pasif sistemler (URL-7)

Norveç'te Gaia Architects tarafından tasarlanan Borhaug Kindergarten sağlıklı bir iç mekân iklimi sunan bir örnek olarak gösterilmektedir. Burada ön ısıtma sağlayan kanal tipi havalandırma ve dinamik izolasyon sağlayan döşemeler kullanılmış, mikro-klimatik olarak adlandırılan tasarımla düşük enerji talebi düzeyine erişilmiştir. Ayrıca, çatıdan alınan hava, izolasyondan geçerek içeri alınmakta ve perfore döşemeden iç mekâna ulaşmaktadır. Binada toksik olmayan doğal materyaller kullanılmış, nem açısından nefes alan iki katmanlı bir duvar detayı uygulanmıştır (Şekil 4.9)(Şahin, Dostoğlu, 2015, sy.80).

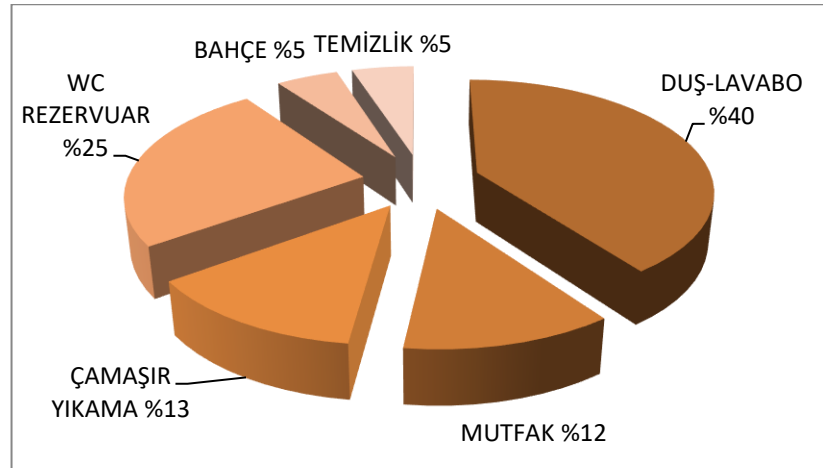

Şekil 3.18: Farklı ısıtma tipleri (Sırasıyla; zemin, tavan, radyatör, duvar sistemleri)(Day, 2007, sy.71)

Çocuklar için en iyi ısınma yöntemleri araştırılmış ve yapılan araştırmalardan küçük çocuklar için en iyi sonucun zeminden ısıtma yöntemi olduğu görülmüştür. Zamanlarının büyük bir bölümünü yerde geçiren çocuklar için, ayaklarının sıcak olması onların sağlığı açısından büyük öneme sahiptir. Tavandan ısıtma yöntemi, ısıyı en çok başa verdiği için ve de havadaki mikropları yaydığı, tozu tuttuğu için önerilmemektedir. Radyatörlerle ısıtma ve duvardan ısıtma ortamı ılıtır fakat zemini yeterince ısıtamadığından ayaklar soğuk kalır, bu da dezavantaj olarak karşımıza çıkmaktadır.

3.2.4. Gri suyun Kullanımı

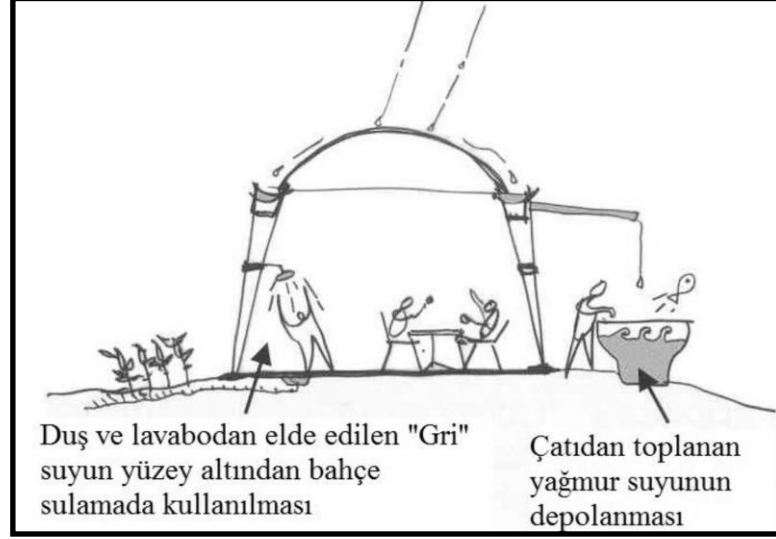
Konutlardan ve okul, hastane gibi küçük işletmelerden kaynaklanan, insanların günlük yaşam faaliyetlerindeki ihtiyaç ve kullanımları nedeniyle oluşan atık sular evsel atık sular olarak tanımlanmaktadır. Evsel atık sular gri su ve siyah su olmak üzere iki şekilde değerlendirilmektedir. Genellikle duştan, banyodan, lavabodan, çamaşır ve bulaşık makinelerinden gelen sular gri su olarak tanımlanırken geriye kalan tuvalet suları ise siyah su olarak tanımlanmaktadır. Gri sular az kirli gri su ve çok kirli gri sular olarak iki ayrı şekilde değerlendirilebilmektedir. Az kirli gri sular duş, banyo ve lavabodan gelen atık suları, çok kirli gri sular ise mutfak ve çamaşır makinesinden gelen atık suları içermektedir. Gri su %75'lik pay ile hacimsel olarak evsel atık suyun en büyük yüzdesini oluşturmaktadır (Şekil 4.10) (Tırpancı, Üstün, 2015, sy.119).

Şekil 3.19: Günlük Evsel Su Tüketim Oranları (Karahana, 2011)

Eğitim kurumları ve diğer yapılarda sürdürülebilirliğin sağlanabilmesi adına suyun korunması ve geri kullanımına olanak sağlayan çevreye duyarlı tasarımların oluşturulması gerekir. Nitekim hâlihazırda bildiğimiz yağmur sularının depolanması ve tuvaletlerde kullanımı gibi uygulamalar buna örnektir. Ayrıca düşük akışlı klozetler de suyun minimumda kullanımını sağlayan tasarımlara örnek olarak karşımıza çıkmaktadır. Okul öncesi eğitim kurumlarında teoride anlatılan bilgilerin uygulamada gösterilmesi ve çocukların bunları kullanması çok önemlidir. Örneğin; yağmur suyunun depolanması görülebilir bir şekilde tasarlandığında ve bu suyun bahçe sulama için kullanıldığı çocuklar tarafından görüldüğünde, bu uygulama,

sürdürülebilirlik eğitiminin bir parçası haline gelmektedir. Aşağıdaki şekilde bu anlayışla uygulanabilecek bir sistemin grafik olarak anlatımı görülmektedir (Şekil 4.11).

Şekil 3.20: Suyun etkin kullanımına ilişkin bir grafik anlatım (Prakash ve Fielding, 2007)

3.2.5. Malzeme Seçimi

Günümüzde malzeme çeşitliliği çok fazladır. 20. yüzyılın başında 50 malzeme kullanılırken, bu gün yapı endüstrisinde 55.000 malzemenin kullanıldığı; ayrıca, 1950'lerden sonra oluşan, toksisite içeren bina malzemesi sayısının 25.000'lere ulaştığı belirtilmektedir. Bu malzemelerin çoğunun sentetik olduğu, kimyasal reaksiyonlara ve mikrobiyal gelişime olanak tanıdığı kabul edilmektedir. Örneğin plastik membranların, cam yünü gibi materyallerin doğal olanlara göre mantar ve bakteri oluşumu açısından 1000 ile 50.000 kez daha çok kirletici mikro organizmalar içerdiği belirlenmiştir. Boyaların ve cilaların çeşitli formlarının, kontraplak, sunta, köpük ürünler gibi formaldehit içeren panellerin, vinil ürünlerin, ahşabı güçlendirecek çoğu koruyucu malzemelerin zararlı bir içeriğe sahip olduğu ve yapı malzemesine zararlı etki katan unsurlar oluşturdukları ifade edilmektedir.

Sürdürülebilir yapı malzemeleri yapılara değer katmaktadır. Daha da önemlisi, sürdürülebilir yapı malzemeleri insan sağlığı nedeniyle ve özellikle çocukların yaşadığı mekânlarda geleceğin yetişkinlerinin sağlıklarına daha çocukluk dönemlerinde önem verilmesi gereğinden giderek ileri düzeyde önem arz eder.

Bu tür malzemelerin seçim sürecinde kalite, performans, estetik ve maliyet gibi ölçütlerin yanı sıra sürdürülebilirlik ölçütlerinin karşılanabilirliği de dikkate alınmalıdır. Sürdürülebilir yapı malzemesi seçiminde, malzeme veya ürünün çevresel etkilerinin neler olduğu, bu malzeme kullanımından doğacak sonuçların ekolojik sistemleri nasıl etkileyeceği ve bu etkilerin nasıl engelleneceği dikkatle ele alınmalıdır.

Malzemelerin sürdürülebilirlik açısından kalitesini belirleyen faktörler;

- • Malzemeyi üretmek için gerekli enerji miktarı,
- • Malzeme üretiminden kaynaklanan karbondioksit (CO₂) emisyonu,
- • Hammadde elde etme sırasında oluşan çevresel etkiler,
- • Malzemenin içerdiği toksik madde miktarı,
- • Malzemenin yapım yerine ulaştırılması için gereken enerji miktarı,
- • Malzemenin yararlı ömrü tamamlanıncaya kadar oluşturduğu kirlilik, şeklinde sıralanabilir(Sev, 2009, sy. 63-67).

Çevresel etkilerin azaltılması açısından en çok tercih edilen yapı malzemeleri aşağıdaki özelliklere sahiptir:

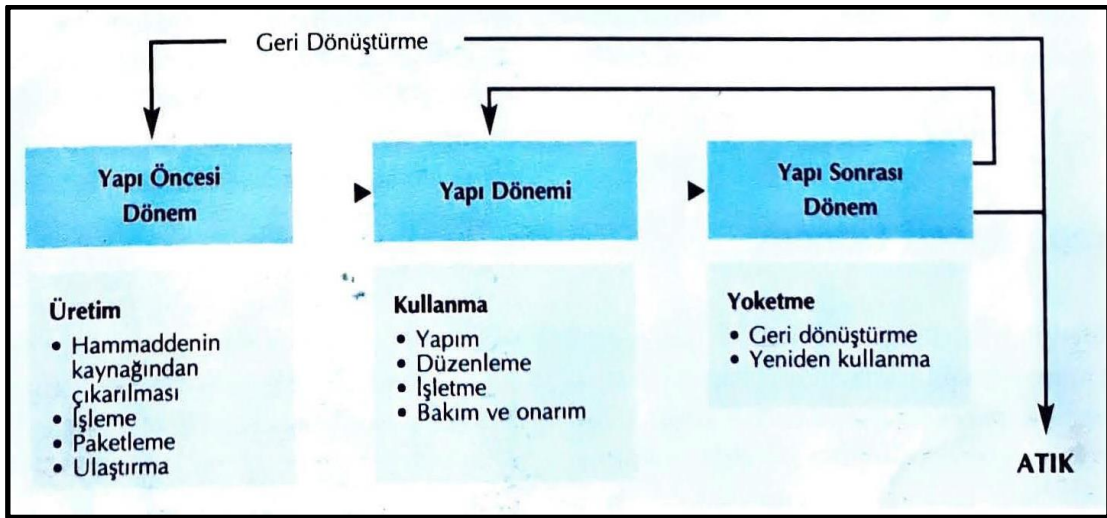
1. Kaynakları etkin kullanırlar.

- • Atıklardan elde edilen geri dönüşümlü bileşenler içerirler
- Kullanımları, montajları ve sökülmeleri kolaydır,
- • Geri dönüştürülebilirler,

2. 2. Yapımda çalışan kişiler ve kullanıcıların sağlığını korurlar;

- • Kimyasal emisyonları çok düşüktür veya hiç yoktur, böylece iç mekân hava kalitesini olumsuz yönde etkilemezler,

- • Yüksek miktarda toksik bileşen içermezler,
 - • Dayanıklıdırlar ve az bakım-onarım gerektirirler.
3. 3. Ekolojik çevre ve toplum için yararlıdırlar;
- • Ozon tabakasına zarar veren gaz emisyonları yoktur,
 - • Yenilenebilir kaynaklardan elde edilir,
 - • Yerel kaynaklardan ve üreticilerden elde edilir,
 - • Gömülü enerji değeri düşüktür,
 - • Faydalı ömrünü tamamladıktan sonra doğada çözünebilir (Sev, 2009, sy. 63).

Şekil 3.21: Yapı malzemelerinin yaşam döngüsüne ilişkin dönemleri (Sev, 2009, sy. 63)

Malzemeler yaşam döngüsünün her aşamasında çevreye ve insan sağlığına duyarlı olabilir, ancak ekonomik olarak elde edilemiyor ve insanları estetik açıdan memnun etmiyorsa, sürdürülebilir olduğunu söylemek mümkün değildir.

Sürdürülebilirlik esaslarını üç kategoriye ayırmak gerçekçi bir değerlendirme yapmak açısından yarar sağlamaktadır:

- • Kaynak etkinliği,
- • İç mekân hava kalitesine etki,
- • Karşılabilirlik ve estetik.

Kaynak Etkinliği

Malzemeler/ürünler başta üretim süreçleri olmak üzere, yaşam döngülerinde enerji ve su kaynaklarının tüketimine doğrudan ya da dolaylı olarak katkıda bulunur. Doğal ve tükenir kaynakların etkin bir şekilde kullanımı açısından, seçilecek malzeme veya ürün aşağıdaki koşulları sağlamalıdır:

- Yapı malzemeleri ilk kullanımdan sonra yeniden kullanılabilmesi veya geri dönüştürülebilmesidir. Ahşap elemanlar hasarları onarılarak yeniden kullanılabilir gibi, suni ahşap eleman üretimi için talaş haline getirilebilir. Beton ve cam gibi malzemeler geri dönüştürme açısından uygundur. Atıkların bu şekilde değerlendirilmesi doğal kaynaklardan büyük oranda tasarruf sağlamaktadır.
- Malzeme mümkün olduğunca doğal haliyle veya çok az işlenerek kullanılmalıdır. İşleme enerji ve su tüketimine neden olmaktadır. Sadece ahşap ve doğal taş kaynağından çıkarıldığı gibi veya az miktarda işlenerek kullanılabilir. Diğer malzemelerin işlenmesi sırasında oluşan çevresel etkiler dikkatle ele alınmalıdır.
- Malzemenin yerel olması ulaşırmada kullanılan enerji açısından avantaj sağlamaktadır. Malzeme ve ürünlerin yapım alanına ulaştırılması kaynak tüketimine, dolayısıyla da çevre kirliliğine neden olmaktadır. Ayrı bölgesel malzeme kullanımı, yerel ekonominin kalkınması açısından da faydalıdır.
- Tasarım ve yapım metodu yapı malzemelerini etkin kullanacak şekilde seçilmelidir. Ön üretim, standardizasyon ve modüler tasarım yöntemleri malzemenin gerektiği kadar kullanılmasını sağlar, atık oluşumunu azaltır.
- Malzemenin dayanıklı olması ve kolay onarılması kaynakların bilinçli tüketimi açısından olumlu sonuçlar doğurmaktadır.
- Malzeme veya ürünlerin paketlenmesinde kullanılacak malzemeler de geri dönüşümlü olmalı, üretimi sırasında çevreye zarar vermemelidir.
- Kaynağından çıkarılma, işleme, onarımı, yapıdaki yerine konma, kullanım, bakım ve tasarrufu içeren tüm yaşam döneminde su tasarrufu

sağlayan malzemeler, ürünler ve sistemler sürdürülebilir olarak değerlendirilmektedir.

İç Mekân Hava Kalitesine Etki

Yapı malzemelerinin iç mekân hava kalitesinde etkisi büyüktür. Yapı malzemelerinde, mobilyalarda, boyalarda, cilalarda ve kullanılan temizlik maddelerinde bulunan kimyasalların çoğu formaldehit, pentaklorfenol, civa, flor, fenol, vinilklorit ve lindan gibi zehirli gazlar açığa çıkarmaktadır. Yapı sektöründe kullanılan yaklaşık 65.000 kimyasal maddenin çok az bir kısmının insan üzerindeki zararlı etkileri bilinmektedir.

Yapılarda yaygın olarak kullanılan ahşap yonga levhalar, plastik kaplama malzemeleri, bakım onarım maddeleri, yalıtım köpükleri, dezenfeksiyon maddeleri, koruyucu maddelerin tümü formaldehit açığa çıkarmaktadır. Formaldehit aynı zamanda tekstil ürünlerinde, cilt bakım ürünlerinde ve makyaj malzemelerinde de kullanılmakta olup, deri alerjilerine ve böbrek hastalıklarına yol açmaktadır. Isı yalıtımı olarak duvarlarda kullanılan polistirol malzemenin mekâna toksik gazlar yaydığı testlerle belirlenmiştir. Aynı şekilde PVC döşeme kaplamaları da havayı bir toksin olan vinilkloritle zehirlenmektedir.

İç mekân hava kalitesini olumsuz etkileyen problemlerin tümünü tespit ederek çözüm bulmak oldukça güçtür. Ancak tasarım ve malzeme seçiminden kaynaklanan sorunlar tespit edilebilir ve engellenebilir. İç mekân hava kalitesinin insan sağlığını tehdit etmemesi için seçilen malzeme ve ürünlerin aşağıdaki ölçütleri sağlaması gerekmektedir:

- Kullanılan yapı malzemesi, yaşam döngüsünün hiçbir aşamasında insan sağlığını tehdit etmemelidir.
- Yapı malzemesinin bakım ve onarımı sırasında kullanılacak maddeler uçucu organik bileşenler içermemeli, zehirli gaz emisyonuna neden olmamalıdır.

- Seçilecek yapı malzemesi/ürünü neme dayanıklı olmalıdır. Nem biyolojik zararlıların çoğalması için uygun ortamı oluşturmakta, bu da insan sağlığına olumsuz etki etmektedir.

Karşılabilirlik ve Estetik

Bu kapsamda aşağıdaki ilkeler geçerlidir:

- Malzeme ekonomik olmalıdır. Maliyet tasarımcı ve yüklenici tarafından öncelikli ölçüt bu ölçütün sadece yapım süreci açısından ise, sadece kullanım değil yıkım süreçleri açısından da ele alınması gereği üzerinde durulmalıdır.

- • Seçilecek yapı malzemesi veya ürününün yaşam döngüsü maliyeti geleneksel yapı malzemeleriyle karşılaştırıldığında, farkın karşılanabilir düzeyde olması önem taşımaktadır.
- Çevresel yararları ne kadar çok olursa olsun, ekonomik açıdan karşılanamayacak bir malzeme sürdürülebilir değildir.
- • Kullanılan malzeme/ürün tasarımcıyı, yapı sahibini ve kullanıcıyı estetik açıdan memnun etmelidir.

Sürdürülebilir Yapı Malzemesi Seçimine İlişkin On Adım:

Sürdürülebilir yapı malzemelerinin belirlenmesi ve seçimi oldukça karmaşık bir süreçtir. Bu malzemelerin çeşitli açılardan avantajları olduğundan, maliyet ve yararlarının karşılaştırılması ve değerlendirilmesi oldukça güçtür. Malzeme/ürün seçimi, projeye özel amaçların ve öncelikli hedeflerin belirlenmesinden sonra yapılmalıdır. Yapı malzemelerinin seçiminde aşağıdaki adımlar izlenmelidir(Sev, 2009, sy. 68):

1. Tasarım ölçütlerinin ve önceliklerin belirlenmesi: Tasarım ekibi projenin amacını birlikte tartışarak sonuca bağlamalı ve yerine getirilecek sürdürülebilirlik ölçütlerini önem düzeyine göre sıralamalıdır. Örneğin bir projede amaç doğal kaynakların en iyi şekilde korunması olabilir. Bu durumda mümkün olduğunca geri dönüşümlü malzeme kullanılmalıdır. Buna karşılık diğer bir projede iç mekân hava kalitesinin korunması ön plana

çıkabilir. Bu durumda tasarımda ve malzeme seçimi aşamasında gerekli önlemler alınmalıdır.

2. Gerekli malzemelerin tanımlanması: Yapılarda taşıyıcı sistem, cephe sistemi ve ince yapı işlerinde kullanılmak üzere farklı malzeme grupları bulunmaktadır. Bundan dolayı öncelikle en büyük miktarda kullanılan ve en fazla maliyet oluşturan malzemenin seçimi dikkate alınmalıdır.
3. Ön araştırmanın yapılması: Mevcut yapı malzemelerinin tasarım ve kullanım özellikleri, belli bir projeye uyumlulukları açısından araştırılmalıdır. Bu amaçla ilgili kurumlar tarafından oluşturulan veri tabanlarına başvurulabilir. En iyisi her uygulama için en az üç alternatif belirlenmesidir.
4. Malzeme üreticileri ile görüşme: Malzeme üreticilerinden ürünleri hakkında detaylı teknik bilgi istenmelidir. Bu bilgiler performans testi sonuçları, uygulamaya ilişkin esaslar ve geri bildirimler olabilir.
5. Seçme ölçütlerini kullanarak ürünlerin değerlendirilmesi: Birinci adımda belirtildiği gibi önceliklere dayalı olarak her ürünün değerlendirilmesi gerekmektedir. Birçok malzeme birden fazla ölçütle uyum sağlayacağından ya da avantajlarının yanı sıra dezavantajları olacağından, öncelikli ölçütlerin dikkate alınması önem taşımaktadır.
6. Ürün ile ilgili görsel bilgi almak: Bir malzemenin şantiye koşullarında, yapıdaki yerini aldığı anda nasıl görüneceğini anlamak ve uygulamaya ilişkin gerekli bilgileri görsel olarak edinmek, seçim yapmayı kolaylaştıran bir süreçtir.
7. Test düzeneklerinin hazırlanması: Her yapıya kendine özgü koşullar içerdiğinden, yeni bir malzemenin şantiye koşullarında test edilerek uygulanması, daha sonra oluşacak zararların önlenmesi açısından yarar sağlamaktadır.
8. Proje şartnamelerinin hazırlanması: Projeye ilişkin detaylı açıklama metinleri hazırlanarak belli tipteki ürünlerin kullanımını garanti altına alınmalıdır. Bu şartnameler tek defaya özgü, özel uygulama örneklerine ilişkin detaylı bilgileri de kapsamalıdır.
9. Yüklenici ile görüşmek: Sürdürülebilir yapı malzemelerinin başarılı bir şekilde uygulanması için yüklenici ile bilgi alışverişi yapmak önem

taşımaktadır. Yüklenici kendi alanında daha yetkin olabilir; hangi malzemeler ve uygulama esaslarının bina fonksiyonu ve tasarımıyla uyumlu olacağına ilişkin fikir yürütebilmektedir.

10. Bir sonraki proje için bilgi aktarma: Sürdürülebilirliğe ilişkin çeşitli ölçütleri karşılayacak malzemelerin tanımlanması zaman gerektiren bir süreçtir. Her bir malzemeye ilişkin seçim kararlarının ardında yatan nedenlerin malzemeye yazılı olarak kaydedilmesi ve yapım alanındaki performansların görüntülenmesi yarar sağlamaktadır. Böylece gelecekteki projeler geçmişte edinilen deneyimlerden yararlanma olanağı bulacaktır.

Resim 3.13: Çağdaş sürdürülebilir örnek, Inclusive School in Tel Aviv (URL-16)

Tel Aviv'deki Inclusive School tasarım konseptini geliştirme süreci alanında uzman pedagoglarla görüşmeler yapılarak ilerlemiştir. Amaç, kapsayıcı eğitim felsefesini neşeli deneysel öğrenmeyi teşvik eden fiziksel bir ortama dönüştürmektir. Mekânın çağdaş sürdürülebilir ilkeler doğrultusunda tasarlanması, çocuklara oyun yoluyla öğrenmeyi teşvik etmesi, yumuşak hatlar ve sakin tonların kullanımı hedeflenmiştir.

3.3. RENK ALGISI

Renk, bir mekânda verilmek istenen duygunun, vurgulanması gereken formun, biçimin ifadesidir. Renk mekânın işlevinin yanı sıra estetik değerinin ortaya çıkmasını sağlayan önemli bir araçtır. Her rengin kendine özel bir anlamı vardır. Bu anlamlar mekân içinde bulunanları doğrudan ya da dolaylı olarak etkiler (Açııcı, Kulak, 2015, sy. 307).

Renklere karşı insanların farklı algıları söz konusudur. Renkler için nesnel bir gerçeklikten söz edilebilir mi yoksa görme duyusu mu bu farklı algıyı oluşturuyor? Renk ışıqla maddenin teması ile oluşmaktadır. Mat cisimler ışığı yansıtmadığı için renkleri de ortaya çıkartmamaktadırlar. Görünen her şeyde bir renk vardır. Bu durum önemli sonuçlar taşımaktadır. Renkler ruh hali üzerinde etkilidir, sinir sistemi üzerinde etkileri vardır, kas tansiyonu, kortikal aktivite, enzimsel ve hormonal dengeler üzerinde de etkileri söz konusudur. Kan basıncı, nefes, refleksleri reaksiyon zamanı, göz kırpma gibi ölçülebilir tepkiler üzerinde de renklerin etkileri gözlenmektedir. Renkler zihin aktivitelerine de etki etmektedir. Örneğin kırmızı rengin cisimlerin ağırlık, büyüklük ve dinamik yapılarını doğru ölçüde algılamayı azaltıcı yönde etkisi vardır. Renklerin ruh hali üzerindeki etkileri zengin (rich), canlı - taze (fresh), sıcak (warm) ve sakin (calm) olarak gruplandırılabilir.

Çizelge 3.10: Renklerin ruh hali üzerindeki etkilerine göre gruplandırılması

(Day, 2007'den uyarlanmıştır).

Zengin Renkler	En çok doymuş, güçlü ve yoğun renklerdir.
Canlı ve Taze Renkler	Siyah rengi barındırmayan, saf ve temiz hissi uyandıran renklerdir.
Sıcak Renkler	Yumuşak, nazik ve gözü yormayan renklerdir.
Sakin Renkler	Sade, gri içeren ve gölgeli renklerdir.

Psikologların düşünceleri renklerin ruh hali üzerine etkilerinin evrensel olduğu yönündedir. Buna göre sıcak renkler daha aktif, görsel, duygusal ve sosyal etkileri ile dışa dönüktür. Sakin ve yumuşak renkler daha pasif ve konsantrasyonu

daha çok destekleyicidirler. Aktif renkler (sarı, turuncu ve kırmızı) enerji verip, heyecan uyandırırken; pasif renkler (mavi ve yeşil) sakinleştirip sessizleştirirler.

Renklerdeki bu aktif pasif gelişim etkileri çocuklarda yaşa da bağlı etkilere sahiptir. Mavi gece ışıkları, filtreler, perdeler çocukların uyumalarına yardım etmektedir. Daha ileri yaşlardaki çocuklarda ise mavi çevreler, vücut aktivitelerini sakinleştirici zihin aktivitelerini uyarıcı ve odaklandırıcı etkiye sahiptir. Renk tonu olarak ise küçük çocuklarda onların hayatlarını daha çok zemine yakın bir şekilde geçirdikleri de göz önüne alınarak odaların alt kısımlarının daha açık renklerle üst kısımlarının ise daha koyu renklerle boyalı olması ruh hallerini destekleyici olmaktadır. Yetişkinlerde ise daha tersi bir durum gerekirken odanın alt kısımlarının daha koyu üst kısımlarının ise onların ufuklarını açıcı şekilde daha açık renklerle boyalı olmasını gerektirmektedir (Day, 2007, sy. 118-119).

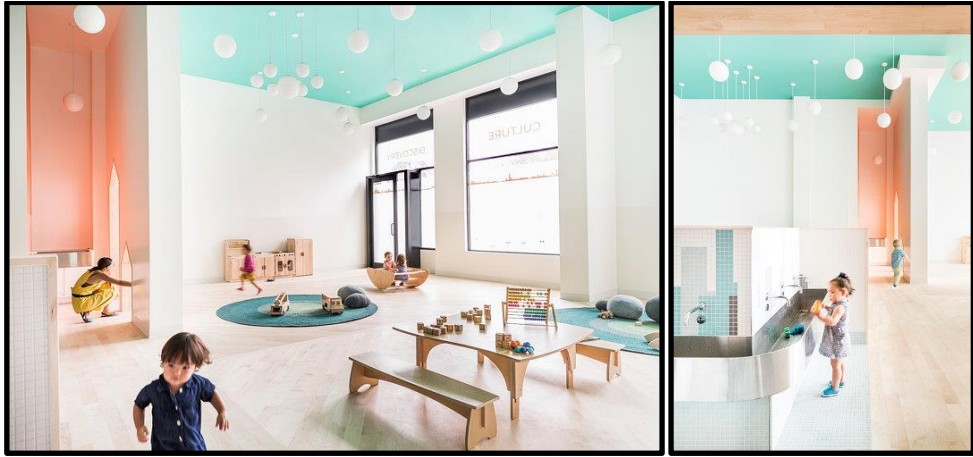
Çukur ve Delice'ye (2011) göre ise, ürünlerin fonksiyonellik ve estetik değerlerinin yanı sıra renk de önemli bir etki taşımaktadır. Renk, kullanıcının ürünün ne olduğuna ve nasıl kullanıldığına dair anlam oluşturması ve kavraması amacıyla ipuçları taşır. Bu nedenle görsel efektler açısından önem teşkil ettiği gibi ürün-kullanıcı algısında da önemli bir yer almaktadır. Tüm bu etkenlere dayanarak çocuk nesnelere pazarına yönelik ürünler oluşturulmasında; doku, form, renk ve yaratıcılık temel değişkenler olabilir.

Renk aynı zamanda psikolojik açıdan çocuğun gelişimini etkileyen bir faktördür. Bebeklerin, beyninin renkleri nasıl sınıflandırdıkları, neden kesin/mutlak değerlerdeki ana renkleri tercih ettikleri, göz izleme makinesi ve bebeğin başına yerleştirilen elektrotlar gibi çeşitli tekniklerle ölçülmektedir. Kırmızı, turuncu, sarı gibi dinamik olan sıcak renklerin heyecanlandırıcı-canlandırıcı etkisi olduğu gibi, mavi, yeşil, mor gibi statik olan soğuk renklerin sakinleştirici etkisi olduğu bilinmektedir. Bu bilgiler ışığında renklerin işlevsel, simgesel, duygusal ve estetik kullanımını önem kazanmıştır. Dolayısıyla mekân ve ürün algısında seçiciliği arttırmada, renklerin fizyolojik ve psikolojik etkilerinin önemi ortadadır. Renkler; fonksiyonları birbirinden ayırma, ölçeği vurgulama, hareketlilik, yön bulma, simgesel anlam, güvenlik, kimlik kazandırma vb. amaçları ile tasarlanmalıdır (Çukur, Delice, 2011, sy.36-38).

Burdurlu ve arkadaşlarına göre (2004) ise tasarımda renk, başlı başına üzerinde durulması gereken bir unsurdur. Günümüz bilimi rengin insan üzerindeki etkisini kanıtlamış durumdadır. Bu nedenle çocuklar üzerinde psikolojik bir etken olan rengin doğru kullanımı gerekmektedir. Çocuğun çevresini algılamasında doku, form ve renk temel değişkenlerdendir. Mekânın ve mobilyanın tasarlanmasında bu üç öge birlikte göz önüne alınmalıdır. 3-6 yaş arasındaki çocuklar çevrelerini algılamak formdan ziyade rengi ön plana çıkarmaktadırlar. (Burdurlu ve Ark., 2004, sy. 141).

Mekânda renk tek başına bir yüzey olarak algılanmayıp yakın çevresiyle, zemin veya tavan ile önünde veya arkasındaki eşyalarla, yüzeylerle bir bütün halinde algılanır. Bu durumda renkler birbirini etkileyerek olduklarından farklı görülebilir. Malzemenin de saydam veya yarı saydam olma durumuna göre renklerin birbiriyle karışıp rengin nüanslarını oluşturma durumu söz konusu olabilir (Açııcı, Kulak, 2015, sy. 312).

Okul öncesi eğitim kurumlarında kullanılacak renkleri, oluşturulmak istenen atmosfere göre önceden detaylı bir şekilde belirlemek gerekir. Oyun ve öğrenme alanlarının atmosferini zemin, duvar ve tavan renkleri ile seçilen mobilyaların renkleri belirler. Bu atmosfer iç mekândaki algıyı direkt olarak etkiler. Örneğin, bir çocuğun okulunu evi gibi hissetmesi ya da resmiyetin ön plana çıkmasında kullanılan renkler önemli bir etkendir. Ayrıca renkler, çocuklardaki mekân organizasyonunu algılamayı da etkiler. Öğrenme mekânlarında, el-göz koordinasyonunu olumlu yönde etkileyen, parlak olmayan doğal renkler tercih edilmelidir.

Resim 3.14: Mi Casita Okul Öncesi ve Kültür Merkezi, Brooklyn (URL-17)

Çağdaş ve sürdürülebilir örneklerden biri olan M1 Casita Okul Öncesi ve Kültür Merkezi'nde renk, alan boyunca dramatik etki için kullanılır. Tavandaki turkuaz ve ışık küreleri parlak mavi gökyüzünün altında olma hissi verir. Turuncu renk duvarlardaki kesintilerde ve boşluktaki vurgu elemanlarında kullanılır. Turuncu çizgili merdivenler (resimde görülmüyor olsa da) ebeveyn-ortak çalışma alanına iner. Banyo ve çukur lavabonun etrafındaki karo mozaikte soluk mavi tonlarındaki bir grafik, şehir silüetine referans vermektedir.

3.3.1. Okul Öncesi Çocukların Renk Tercihleri

Renkler, doğada ve çevrede bulunuş durumlarına göre farklı uyumlar yaparlar. Sıcak renkler dinamik fakat yorucu, soğuk renkler ise statik fakat dinlendiricidirler. Okul öncesi dönemdeki çocuklar için kırmızı, mavi, sarı ve yeşil renkler yeterli olup çocuğun psikolojisine göre oyuncaklarında da bu renkler yer almalıdır. Ancak gelişen teknoloji ve küreselleşme, çocukların renk tercihlerini etkilemekte ve değişikliklere sebep olmaktadır. Her rengin insan üzerinde etkisinin farklı olduğu düşünüldüğünde, çocuklar için de aynı durumun söz konusu olacağı hatırlanmalı ve renkler, çocuğun yaşına ve belki de kendi odaları tercihlerine göre belirlenmelidir.

Çizelge 3.11: Renkler ve özellikleri

Renkler	Özellikleri
Kırmızı	Yakınlık, mesafe, boyut, heyecan ve canlılık, bunun yanında da huzursuzluk ve vahşet etkisi verir.
Sarı	Neşe, ilham verici, hayati etkilere sahip olarak görünmektedir.
Yeşil	Umut, canlılık, dinlendirici ve telkin özelliği vardır.
Mavi	Sükût, soyluluk ve dürüstlük etkilerinin yanı sıra melankolik, düşündürücü, bastırıcı etkiler de söz konusudur.
Turuncu	Davetkâr, neşeli, enerjik zorlayıcı, coşkulu, komik etkilere sahiptir.
Mor	Görkemli, ağırbaşlı ve mistik etkileri barındırmaktadır.
Siyah	Umutsuz, kederli, uğursuz, mutsuz etkileri taşıırken diğer taraftan güçlü, meydan okuyucu düşmanca etkileri de barındırmaktadır.

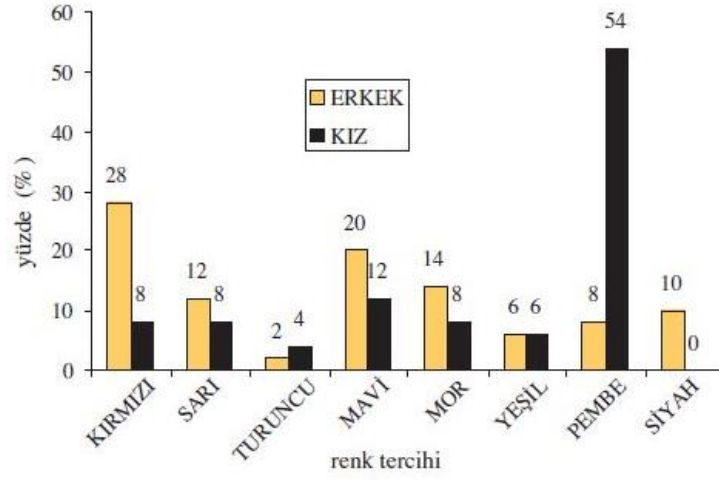
Oyun dönemi çocuklarının renk tercihlerinin belirlenmesi için, 4 – 6 yaşlarındaki çocuklar üzerinde bir anket uygulaması yapılmıştır. Bu anket, Ankara ili Beytepe Anaokulu'nda eğitim almakta olan 50 kız, 50 erkek olmak üzere toplam 100 çocuğa uygulanmıştır. Anketteki renk seçenekleri; kırmızı, sarı, turuncu, mavi, mor, yeşil, pembe ve siyah olarak alınmıştır. Çocuklar bireysel olarak bir odaya alınarak gösterilen çeşitli renklerden tercihlerini yapmaları istenmiştir. Çocukların odaya teker teker alınması ile tercihlerinde birbirlerinden etkilenmemeleri sağlanmıştır. Araştırmanın veri toplama aşaması tamamlandıktan sonra elde edilen veriler, bilgisayar ortamına aktarılmış ve sonuçların değerlendirilmesinde SPSS(Sosyal Bilimler İçin İstatistik Programı) paket programı kullanılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre renk tercihlerinin dağılımları Çizelge olarak Çizelge 4.4 ve Çizelge4.5 de grafik olarak da Şekil 4.13 ve Şekil 4.14 de verilmiştir (Elibol, Kılıç, Burdurlu, 2006, sy. 40-41).

Çizelge 3.12: Cinsiyete göre çocukların renk tercihleri.

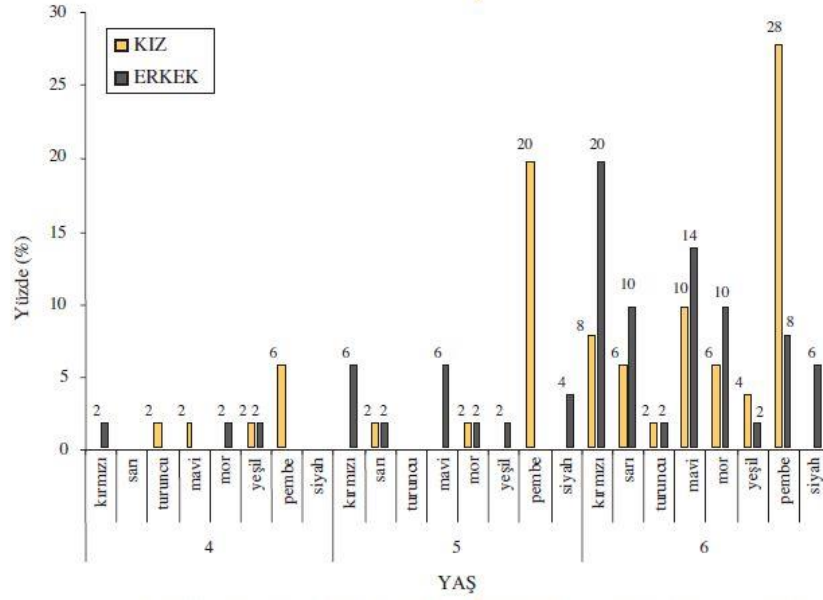
Renk	kırmızı		sarı		turuncu		mavi		mor		yeşil		pembe		siyah		toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
	erkek		kız		TOPLAM													
erkek	14,0	28,0	6,0	12,0	1,0	2,0	10,0	20,0	7,0	14,0	3,0	6,0	4,0	8,0	5,0	10,0	50,0	50,0
kız	4,0	8,0	4,0	8,0	2,0	4,0	6,0	12,0	4,0	8,0	3,0	6,0	27,0	54,0	0,0	0,0	50,0	50,0
TOPLAM	18,0	18,0	10,0	10,0	3,0	3,0	16,0	16,0	11,0	11,0	6,0	6,0	31,0	31,0	5,0	5,0	100	100

Çizelge 3.13: Yaşa göre çocukların renk tercihleri.

Renk	Kırmızı		Sarı		Turuncu		Mavi		Mor		Yeşil		Pembe		Siyah		Toplam	
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	
Yaş	K	E	K	E	K	E	K	E	K	E	K	E	K	E	K	E	K	E
4	-	2,0	-	-	2,0	-	2,0	-	-	2,0	2,0	2,0	6,0	-	-	-	12,0	6,0
5	-	6,0	2,0	2,0	-	-	-	6,0	2,0	2,0	-	2,0	20,0	-	-	4,0	24,0	22,0
6	8,0	20,0	6,0	10,0	2,0	2,0	10,0	14,0	6,0	10,0	4,0	2,0	28,0	8,0	-	6,0	64,0	72,0
Toplam	8,0	28,0	8,0	12,0	4,0	2,0	12,0	20,0	8,0	14,0	6,0	6,0	54,0	8,0	-	10,0	100	100

Şekil 3.22: 4-6 yaş çocuklarda renk tercihleri dağılımı.

Şekil 3.23: Yaş ve cinsiyete göre çocukların renk tercihleri dağılımı.

Renk tercihleri kişiseldir ve zamana bağlı olarak da bu tercihler değişebilmektedir. Örneğin araştırmalara göre çocuklar, çalışma masalarında erken zamanlar için (sabah, öğlen) kırmızıyı tercih ederken günün ileri saatleri için sarı, mavi ve yeşil renkleri tercih etmektedirler. Esasında bu durum sürpriz bir sonuç değildir. Zira erken saatlerde canlandırıcı uyarıcı etkileri ile canlı renkler tercih edilirken günün ileri saatlerinde daha dinlendirici renk tercihi yapılmaktadır (Day, 2007, sy.115).

Bu açıklamalar etrafında, çocuklar için hangi renkler seçilmelidir? Küçük çocuklar canlı renklerle boyama yapmayı severler. Oyuncak üreticileri, çocukların daha aktif ve enerjik oldukları gerçeğinden hareketle canlı renkleri tercih etmektedirler. Mekânın renginin seçilme aşamasında, mekânın işlevinin yanında boyutları da göz ardı edilmemelidir. Renk tercihi ile birlikte mekânın daha geniş, daha yüksek ve daha dar gibi boyutsal özellikleri farklı algılanabilir(Özsırkıntı, 2009, sy.72). Küçük mekânlarda canlı renkler daha seçici davranışlara yol açarken geniş mekânlarda bu canlılık yorucu olabilmektedir. Dolayısıyla geniş mekânlarda renk tercihi yaparken ruh hali üzerindeki etkileri itibariyle daha dengeleyici olmak gerekmektedir. Çocuklar 6 yaşına kadar genellikle açık, sıcak renkler tercih eder (kırmızı, sarı ve turuncu). Erkek çocuklar kızlara göre kırmızı ve canlı renkleri daha çok tercih ederler. Daha ileri yaşlarda ise mavi tercihi öne çıkmaktadır. Bir renk çalışmasında çocuklar için renk tercihinde kırmızının yaşam sevincini yansıttığını ancak, meydan okuma ve şefkate ihtiyaç duyma etkilerini de yansıttığını, turuncunun hayata uyum ve sosyalleşme etkilerinin olduğunu, sarının ürkeklik barındırdığını, sakin renkleri tercih eden çocukların ise daha konsantrasyonlu ve daha az acele edici olduklarını ortaya koymaktadır. Mavi rengi tercih eden çocuklarda, uyum, rahatlık ve itaatin öne çıktığını yeşil rengin ise denge ancak duygusal yoğunluk içerdiğini ileri sürmektedir (Day, 2007, sy.118).

Renk, eğitimde birçok kullanımı olan güçlü bir araçtır. Dikkat çekme, geliştirme, kod oluşturma, doğadaki şeyleri etiketleme ve öğeleri farklılaştırma gibi amaçlarla kullanılabilir. Renkler çocuklar için öğrenmede ve bilişsel etkilemede olumlu bir rol oynayabilir. Tasarımcılar eğitim merkezlerini tasarlarken, rengin öğrenmeyi nasıl etkilediği ve belirli yaş seviyeleri ve ortamlar için hangi renklerin en iyi olduğunu, kullanıcısının yaşını, cinsiyetini ve kültürünü göz önünde bulundurarak renkleri seçmelidir. İç mekândaki renkler akıllıca ve gerektiğinde cömertçe veya az miktarda kullanılmalıdır. Eğitimsel renklerin nasıl kullanılacağını bilmek bizim için çok önemlidir (Tayo, Olurinola, 2015, sy. 1-2).

Resim 3.15: Mekân ve renk örneği (URL-15)

Görsel bellek alanlarına yönelik renk kullanımı mekânda görsel algıyı güçlendirerek, çocuğun gelişimi ve eğitiminde uyarıcı bir etki yaratır. Renklerin uyumu veya karşıtlığı mekân tasarımında (binalarda renk, zeminde/ döşemede, duvarda, tavanda, köşelerde ve ayrıca donanımlarda) amaca uygun kullanılabilir. Böylece hayal gücünü destekleyen, yaratıcı, aynı zamanda da eğlenceli mekânlar yaratılmış olur. Ayrıca, tasarlanan mekânlar dikkat yoğunlaştırmaya yönelik çözümler de içermelidir. Yukarıdaki görselde, bir anaokulu tasarımında sınıfa ait iç mekânı tasarlarken tasarımcının ana renkleri kullanarak dikkati belli noktalarda topladığı görülmektedir. Ayrıca zemindeki desen, çocukların hangi sınırlar içinde oturacağını da belirlediği için sınırlama öğesi olarak kullanılmıştır. İç mekânda bu tarz vurgular yapılarak çocuklarda dikkat yoğunlaştırma sağlanabilir.

3.4. BİÇİM ANALİZİ

Form, üç boyutlu bir anlatımı ifade etmek için kullanılır. Formların da kullanıldıkları mekânda farklı etkiler yarattığı yapılan deneysel çalışmalarla saptanmıştır. Dikdörtgen formların dengeli ve dinamik bir etki yarattığı; dar açılı formların dengesiz ve rahatsız etki yarattığı gözlenmiştir (Bayazitoğlu, 2009, sy.58).

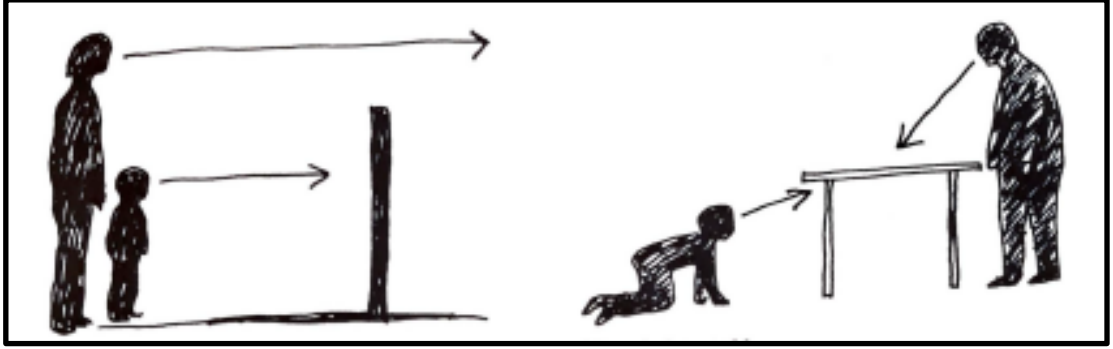
Formların farklı düzenlenmesi ya da farklı formların bir araya gelmesi çocuğun mobilya kullanımını ve algılamasını etkileyecek bir ölçüt olarak ele alınabilir. Formda bütünlük sağlanması da mobilyanın kullanımına kolaylık

getirecektir. Geometrik formlar da kullanıldıkları mekân ya da nesnelere üzerinde farklı etkiler yaratmaktadır. Dikdörtgen formların dengeli ve dinamik, dar açılı formların rahatsız, dairesel formların ise rahatlatıcı ve dinlendirici bir etki yarattığı gözlenmiştir (Burdurlu ve Ark., 2004, sy. 141)

Çocuğun sürekli gelişim ve büyüme sürecinde oluşu, çocuğun ve ailenin zaman içinde değişen gereksinimleri mekân tasarımını yönlendiren ana etkenlerdir. Fonksiyonellik, güvenlik (çevrenin tehlike ve risklerinden koruma) ve amaca uygunluk olarak tanımlanabilecek engelsiz tasarım, etrafındaki tehlikelerin henüz farkında bile olmayan bu kullanıcı grubu için büyük önem taşır. Yuvarlak formda mobilyalar kullanılması yaralanmaları azaltacaktır. Çevre algısını ve mekânsal tanımlamaları kolaylaştıracak mimari düzenlemeler yapılmalıdır. Mekân tasarımı ve mekândaki donatılar çocuk ölçeğine uygun olmalıdır. Başka bir deyişle, çocukların antropometrik ölçüleri göz önünde bulundurulmalıdır.

Örneğin altı yaşındaki bir çocuğun boyu ortalama, 1.130 mm; göz seviyesi (görüş yüksekliği) yerde oturduğu zaman 475 mm, ayakta durduğu zaman 1.051 mm.dir. Dolayısıyla çocuklarla yetişkinlerin görüş açıları farklıdır. Örneğin altı yaşındaki bir çocuğun görüş açısı 12 derece iken, bir yetişkinin görüş açısı 54 derecedir. Kısaca, çocukların görüş/görme alanı yetişkinlere göre daha dardır. Örneğin çocuk odasında göz seviyesinde pencereler tasarlanmalı, mobilyalar çocukların boyutlarına uygun olmalıdır. “Çocuklara uygun boyutlarda seçilen donatılar çocukların yeteneklerini erkenden keşfetmelerine, çevrelerini kolay kullanmalarına ve böylece özgüvenlerini pekiştirmelerine olanak verir” (Öymen ve Zorlu, 2002, s.23). Çok büyük ve/ veya yüksek mekânlar çocukta korku ve endişe doğurabilmektedir.

Mekân tasarımında bir diğer ölçüt estetik faktörlerle ilgilidir. Çocuğun estetik değerlerinin oluşması açısından mekân genel organizasyonu ile harmonik bir bütüne ulaşılmalıdır. Örneğin, sıcak ve soğuk renklerin bir arada, uyum içerisinde kullanımı, optik, fizyolojik ve psikolojik olarak dengeli bir ortam yaratır.(Çukur, Delice, 2011, sy.34)

Şekil 3.24: Farklı boyutlardaki kişilerin bakış açılarının eskizleri (Day, 2007, sy. 5)

Çocuklar mekânlara ve nesnelere özel bir bakış açısına sahiptir. Genellikle çocukların etkileşime girdiği araçlar, kendi görsel kimlikleri ve dokunsal yeteneklerinin de geliştiği, her çocuk için farklı olan eğitim ve sonuç kullanıma karar verme özgürlüğü ile kullanım nesnelere dönüşür (Reitan ve diğ., 2013 ,sy. 1859)

3.5. İÇ MEKÂNIN GÖRSEL VE FİZİKSEL SINIRLARINI KONTROL EDEN DÜZLEMLER: DÖŞEMELER- DUVARLAR-TAVANLAR

Düzlemler genellikle yatay ya da dikey olurlar ve duvar, döşeme ya da tavan işlevi görürler. Bir mekânın görsel ve fiziksel sınırlarını kontrol ederek düzenler ve tanımlarlar. Düzlemler, sadece bir yüzey olmanın ötesine de geçebilirler. Örneğin duvarlar aynı zamanda dolap olabilir, gerisinde kalanları gizleyebilir; tavanlar ve döşemeler ise mekâna belli bir atmosfer katabilir (Brooker, Stone, 2012, sy. 146).

Döşemeler:

Döşeme, iç mekân içinde kullanıma yönelik bir yüzey ve görsel bir arka plan olarak kabul edilmesine rağmen, rengi, deseni ve dokusuyla mekânın karakterini belirleyen önemli bir mekân ögesi olarak karşımıza çıkar.

Açık renkli döşeme mekânın içindeki ışık seviyesini artırır, koyu renkli döşeme malzemesi ise yüzeyine düşen ışığın büyük bir kısmını yutar. Döşeme yüzeyindeki sıcak ve açık rengin moral düzeltici bir etkisi vardır, sıcak ve koyu renkli bir döşeme güvenlik hissi sağlar. Soğuk, açık bir renk mekâna genişlik verir ve cilalı döşemelerin düzgünlüğünü ve pürüzsüzlüğünü belirginleştirir. Soğuk ve koyu renkli bir yüzey ise döşemeye, dolayısıyla zemine derinlik ve ağırlık verir.

Nötr ve desensiz bir döşeme, mekânın kullanıcıları ve tefriş için basit bir arka plan oluştururken desenli yer döşemesi ise, mekânın baskın öğelerinden biri olabilir. Bu desen mekân içi bölünmeleri sağlamak, küçük alanlar oluşturmak, hareket akışlarını belirlemek veya sadece dokumasına yönelik ilgi uyandırmak için kullanılabilir(Ching, 2006, sy.166-167).

Bir mekân içindeki dolaşımı yönlendirici öğe olarak da döşemelerden yararlanılabilir. Örneğin anaokullarının iç mekân sirkülasyonunun omurgası olan koridorlarda sınıf, lavabo, bahçe kapısı, yemekhane gibi alanlara yönlendirici leke/ iz çalışması yapılabilir.

Duvarlar:

Dış duvarlar, ısı, nem ve ses geçişlerini kontrol altına almalı ve yağmura, rüzgâr ve güneşe dayanıklı olmalıdır. İç duvar yüzeyleri iklimsel faktörlere dayanıklı olmak zorunda değildir, dolayısıyla malzeme seçenekleri çok daha fazladır. İç duvarlar iç mekânlar arası görüntüyü, sesi, ısıyı ve ışığı kontrol almalıdır.

Bir duvar bitişik duvardan ya da tavan düzleminden, görsel olarak renk, doku veya malzeme değişikliğiyle ayrılır. İki düzlem arasındaki bu fark, silmeler (kabartma kenar) veya duvar açıklıkları ile daha da belirginleştirilir.

Bir duvarın yüzey malzemesi, zeminin veya tavanın devamı niteliğinde olabilir. Zemin malzemesini yukarıya, yani duvarın alt kısmına taşımak görsel anlamda zemin alanını genişletir, bunun yanında görünür duvar yüksekliğini azaltır. Tavan malzemesini kısmen duvarın üst kısmına taşımak da aynı şekilde duvarın düşey ölçeğini azaltabilecektir. Daha gelişmiş bilgi ile:

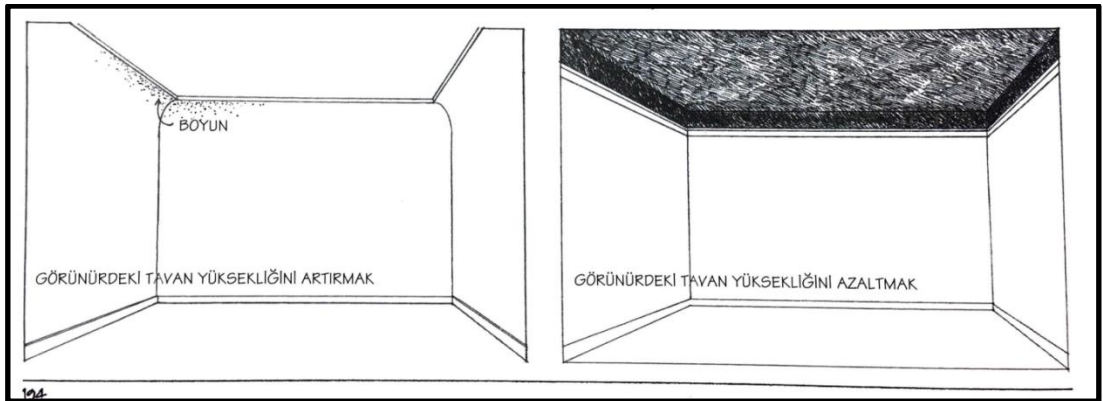
- Düzensiz şekiller, kaba dokular ve baskın renkler duvarları görsel olarak canlı kılar.
- Renk, doku ve desen bir duvar düzlemini bir diğerinden ayıran ve mekânın biçimini oluşturan özellikler olarak kullanılabilir.
- Karşıt dokular yan yana getirildiklerinde, tıpkı renklerde olduğu gibi, kaba doku da, yumuşak doku da daha belirginleşir.

Açık renkli duvarlar ışığı oldukça etkin bir biçimde yansıtır ve önlerine yerleştirilmiş nesnelere için de etkili bir arka plan ögesi olurlar. Mekânı geniş gösterirler. Koyu renkli duvarlar ışığı yutar ve mekânı daha zor aydınlatılabilir hale getirir. (Ching, 2006, sy.178-185)

Tavanlar:

İç mekânın üçüncü temel mimari ögesi tavadır. Duvarlar ve zemin döşemeleri gibi sürekli temas halinde olduğumuz mekân öğelerinden olmamalarına, dokunamayacağımız mesafelerde olmalarına rağmen, tavanların iç mekânı şekillendirmede ve düşey boyutunu sınırlandırmada önemli görsel rolleri vardır.

Yüksek tavanlar mekâna açık, ferah, havadar ve ulvi bir anlam yüklerler. Alçak tavanlar, mekânın koruma niteliğini belirginleştirir, rahat, sıcak ve samimi mekânlar yaratır. Düz yüzeyle, açık renkli tavan, ışığı yansıtacağı ve ışığın geri çekilmesini sağlayacağı için, mekânda genişlik hissi oluşturacaktır. Duvar malzemesini veya duvarın bittiği yeri tavan düzlemine taşımak da, tavanı olduğundan yüksek gösterecektir. Özellikle duvardan tavana geçişte boyun (radyus) olarak tabir edilen esnek köşe uygulandığı zaman, bu yükseklik daha da fark edilecektir. Tavanın görünürdeki yüksekliği koyu ve parlak renkler kullanılarak veya duvar rengiyle karşıtlık oluşturacak tavan malzemesi ile veya tavan bitimini duvara taşıyarak da azaltılabilir.

Şekil 3.25: Tavan yüksekliğini artırmak- azaltmak (Ching, 2006, sy.194)

İşlevsel bir öge olan tavan, mekânın aydınlatmasını, akustik niteliğini ve mekânı ısıtmak veya soğutmak için gerekli olan enerji miktarını da etkiler. Işık yoğunluğu ise kaynağından olan uzaklığın karesiyle doğru orantılı olarak azalır (Ching, 2006, sy.192-200).

3.6. İÇ MEKÂN TASARIM ÖLÇÜTLERİ

İç mekân tasarımının başarısını değerlendirmek için birincil ölçüt işlevsel olup olmadığıdır. İşlev tasarımının en temel seviyesidir. İç mekânların işlevsel niteliklerini geliştirmek, onları daha kullanışlı hale getirmek, görev ve aktiviteleri içlerinde daha rahat ve keyifli yapabilmek için iç mekânlar tasarlanır. Elbette ki, bir tasarımın iyi işleyebilmesi, kullanıcılarının ve içinde yaşayanların kullanım amaçlarına doğrudan bağlıdır.

Bir iç mekânın işlevini ve kullanım amacını en iyi ve en doğru şekliyle anlayabilmek ve sonunda karşılayabilmek için, söz konusu mekânın kullanıcılarının ve mekân içi etkinlik gereksinimlerinin de dikkatlice analiz edilmesi gerekmektedir. Aşağıda belirtilen anahatlar, tasarımcının bu gereksinimleri programlamasını, kullanıcı ihtiyaçlarını belirli biçimlere ve modellere dönüştürmesini ve mekânsal bağlamda bir bütünlük içinde kullanıcıya sunmasına yardımcı olabilir(Ching, 2006, sy.53-56).

1. KULLANICI GEREKSİNİMLERİ		
KULLANICILARI TANIMLAYIN	İHTİYAÇLARI TANIMLAYIN	ALANSAL İHTİYAÇLAR
<ul style="list-style-type: none">• Birey veya grup• Grup ise kaç kişi• Özel veya anonim• Yaş grubu	<ul style="list-style-type: none">• Grup ihtiyaçları• Özel bireysel ihtiyaçlar	<ul style="list-style-type: none">• Kişisel alan• Mahremiyet• Etkileşim• Tercih edilen nesnelere• Tercih edilen renkler• Özel mekânlar• Özel ilgiler

2. ETKİNLİK GEREKSİNİMLERİ		
BİRİNCİL VE İKİNCİL ETKİNLİKLERİ BELİRLEYİN	ETKİNLİKLERİN İÇERİĞİNİ ANALİZ EDİN	GEREKSİNİMLER
<ul style="list-style-type: none"> Birincil etkinliğin adı ve işlevi İkincil veya buna bağlı diğer etkinliklerin adları ve işlevleri 	<ul style="list-style-type: none"> Aktif veya pasif Gürültülü veya sessiz Kamusal, küçük grup veya özel Eğer mevcut mekân birden fazla etkinlik için kullanılıyorsa etkinlikler birbirleriyle ne kadar uyumlu? Mekân ne sıklıkla kullanılıyor? Günün ve gecenin hangi saatinde kullanılıyor? 	<ul style="list-style-type: none"> Mahremiyet ve kapalılık Ulaşım Esneklik Işık Akustik nitelik

3. TEFRİŞ GEREKSİNİMLERİ		
ETKİNLİKLERİN HER BİRİ İÇİN GEREKLİ TEFRİŞ VE EKİPMANI BELİRLEYİN	DONATILARIN NİTELİKLERİNİ BELİRLEYİN	MÜMKÜN OLABİLECEK DÜZENLEMELERİ BELİRLEYİN
<ul style="list-style-type: none"> Oturma biriminin Masaların Çalışılacak yüzeylerin Saklama ve sergileme birimlerinin Donatıların sayıları, türleri, çeşitleri ve stilleri Gerekli olan diğer özel gereçler: aydınlatma, elektrik ve mekanik tesisatı 	<ul style="list-style-type: none"> Konfor Güvenlik Çeşitlilik Esneklik Stil Dayanıklılık Bakım, onarım gereksinimleri 	<ul style="list-style-type: none"> İşlevsel gruplar Hazır düzenlemeler Esnek düzenlemeler

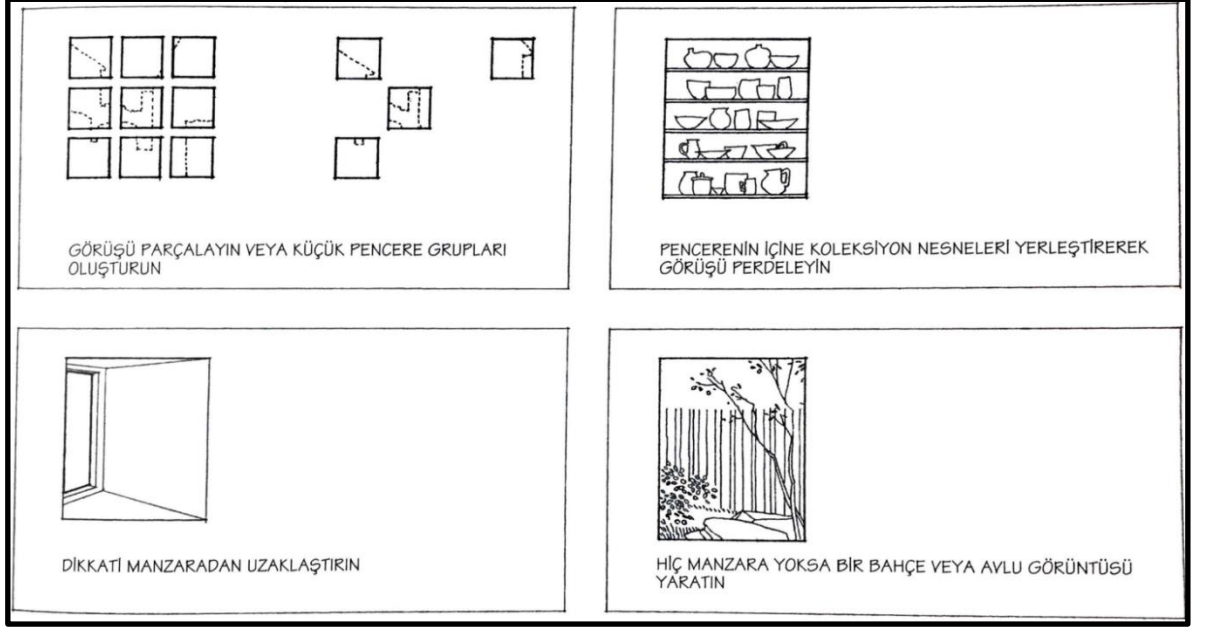
4. MEKÂN ANALİZİ	
MEVCUT VEYA ÖNERİLECEK MEKÂNLA İLGİLİ BELGELER	MEKÂNI ANALİZ EDİN
<ul style="list-style-type: none"> Planlar, kesitler ve iç mekân görünüşlerini ölçün ve çizin 	<ul style="list-style-type: none"> Mekânın biçimini, ölçeğini ve oranlarını Kapı boşluklarının yerlerini, mekâna giriş noktalarını ve önerilen sirkülasyon yollarını Pencereleri ve pencerelerin sağladığı ışığı, manzarayı ve havalandırmayı Duvar, yer döşemesi ve tavan malzemelerini Önemli mimari detayları Elektrik tesisatının ve mekanik tesisatın ve armatürlerin yerlerini Eğer gerekirse hangi değişiklikler uygulanabilir?

5.BOYUTSAL GEREKSİNİMLER	
MEKÂN VE MOBİLYA GRUPLARI İÇİN GEREKLİ BOYUTLARI BELİRLEYİN	MEKÂNIN BOYUTLARI İLE MEKÂN İÇİ ETKİNLİKLER İÇİN GEREKEN HACMİN UYUMUNU SAĞLAYIN
<ul style="list-style-type: none"> • Her bir işlevsel mobilya grubu için gerekli alanı ve • Etkinlik alanları içinde ve arasında hareket için ve bu alanlara ulaşmak için gerekli olan hacmi belirleyin • Kaç adet kullanıcıya hizmet edileceğini • Uygun sosyal mesafeler ve etkileşimleri karşılaştırm 	<ul style="list-style-type: none"> • Etkinlik gruplarının mekânın yatay ve düşey boyutları ve oranları içinde yerleştirilme ve barındırılma şekilleri üzerinde çalışın

6. İSTENİLEN NİTELİKLER
MEKÂNSAL BAĞLAMA UYGUN VE MÜŞTERİNİN VEYA KULLANICININ İSTEK VE ARZULARIYLA UYUMLU NİTELİKLER BELİRLEYİN
<ul style="list-style-type: none"> • Duygu, ruh hali ve atmosfer • İmge ve stil • Mekânsal kapalılığın derecesi • Konfor ve güvenlik • Aydınlatma kalitesi • Mekândaki odak noktaları ve yönlendirmeler • Renk ve ton • Akustik çevre • Isıl çevre • Esneklik

7. İSTENİLEN İLİŞKİLER	
BİRBİRLERİYLE İLİŞKİLİ ETKİNLİK ALANLARI	ETKİNLİKLER İÇİN BÖLGELEME YAPMA
<ul style="list-style-type: none"> • İlgili eylem alanları • Eylem alanları ve hareketler için gerekli mekân • Hacim ve bitişik mekânlar • Hacim ve dışarıyı arasında istenilen ilişkiler 	<ul style="list-style-type: none"> • Etkinliklerin gruplandırılarak veya kümelendirilerek uyumluluk ve kullanım şartlarına göre düzenlenmesi

Ayrıca pencereler, bir iç mekânı istenmeyen bir manzaradan soyutlamak ve hatta dışarıda hoş bir görüntü yaratmak için, dış peyzaj tasarımcıya yardımcı olabilir.

Şekil 3.26: İstenmeyen görüntülerle baş etmenin yolları (Ching, 2006, sy.207)

Örneğin, Şekil 4.17 numaralı mekân analizindeki açıklamalar doğrultusunda, pencereleri ve pencerelerin sağladığı ışığı, manzarayı ve havalandırmayı sağlamayan ya da istenmeyen görüntüleri olan çocuk yuvalarında Ching 2006' nın önerdiği doğrultuda çocukların algılarını ve hayal güçlerini geliştirebilecek yapay pencereler oluşturulabilir.

Resim 3.16: Anaokulunda yapay pencere oluşumu ve istenmeyen manzara ile baş etme yolları(URL-11-12-13)

Çizelge 3.14: Araştırılmış ve uygulanmış iç mekân tasarım ölçütlerinin analizleri

4-6 YAŞ EĞİTİM MEKÂNLARINDA İÇ MEKÂN TASARIMI / ANALİZİ						
İlkeler	Kullanım	Etkinlik	Tefriş	Mekânsal Boyutlar	Nitelikler	İlişkiler
Analiz						
Işıklandırma	Kullanım zamanı, yeri ve kullanıcı ihtiyaçlarının normları ışık beklentileri. örn: 1: 1.5 ölçekte yansımali ışık rafı.	Ortamin işlevine uygun aydınlatma seçimi, örneğin; uyku odası, derslik.	İşlevsel olarak genel tefrişe paralel yerleşimde belli bir alana vurgu (odak noktası)	Mekânın geometrik yapısı ile doğru oran; örneğin; uzun bir mekânda uzun duvarın aydınlatılması mekânı genişletir.	Doğal ve yapay aydınlatma gereksinimi; göz sağlığı ve algısı açısından gerekli olan normlar.	Işığın mekânda kullanılan renk ile ilişkisi ön plandadır. Işık ve rengin insan üzerindeki etkisi önemlidir.
Havalandırma	Kullanımı en çok gerekli olan tuvaletler, derslikler vb. yerlerin özellikle havalandırılması gerekir.	Etkinlik alanlarının daha özellikli, doğal ve yapay havalandırılması gereklidir.	Yapay havalandırma kapakları ve pencere gibi doğal havalandırma önlemleri alınmalıdır.	Metrekareye göre havalandırma sistemleri seçilmelidir.	Doğal ve yapay havalandırma gereksiniminin e göre kanal ve menfez boyutları seçimi önem taşır.	Kişi sayısı ve mekân büyüklüğü ile ilişkilidir.
Isıtma	İnsan sağlığı açısından mekânların mevsimine göre ısıtılması gerekir.	Hareket ve etkinliklerin aktif- pasiflik durumunun göz önünde bulundurulması gerekir.	Isıl konforun sağlanması için gerekli uygulamaların yapılması.	Mekânın büyüklüğüne göre ısıtma ve soğutma sistemlerinin ayarlanması.	Enerji kullanımı açısından pasif sistemlerin tercihi önem taşımaktadır.	Kullanım yeri-amacı ve kişi sayısı ile ilişkisi ön plandadır.
Gri su Kullanımı	Kullanılmış yani atık suların tekrar değerlendirilmesi-dir.	Örneğin; toplanan yağmur sularının bahçe etkinliklerinde kullanılarak değerlendirilmesi bu kapsamdadır.	Geri dönüşümün sağlanması adına gerekli tesisatın ya da ekipmanın sağlanması.	Gri suyun depolanması ve tekrar kullanılması için yeterli alanın olması.	Gereksinimlerin karşılanabilmesi için yeterli boyutta depolama birimlerinin seçilmesi.	İlgili eylem ve alanların belirlenmesi.
Malzeme Kullanımı	Kullanım yeri ve amacına göre malzeme seçimi yapılmalıdır.	Kullanıcı ihtiyaçları ve gereksinimler göz önünde tutulmalıdır.	Donatıların çeşitlerine, işlevlerine ve stillerine göre malzeme seçimi yapılmalıdır.	Mekânın yatay ve dikey boyutları ile orantılı hatta işlevsel mobilyaların pratik kullanımına yönelik malzeme seçimi.	Seçilen malzemenin doğal olması, dokusu itibarıyla odak noktası oluşturması vb.	Kullanım yeri, çevre şartları ve kullanım amacına göre sağlıklı olmanın seçilmesi.
Renklendirme	Kullanıcı normlarına göre ve kullanım yeri ve ihtiyaçlarına göre renklerin belirlenmesi; örneğin; uyku odası ile yemekhane.	Aktif ve pasif renk tonlarının mekâna göre seçimi.	Mekân dar, geniş, uzun, alçak ya da yüksek göstermek için gereken renk seçiminin yapılması.	Mekânın geometrik formuna renk seçimi ile dokunma; örneğin ince uzun bir sınıfın dar duvarının koyu renk boyanması mekânı kare forma yaklaştırır	Yönlendirmeler veya odak noktası oluşturmada göz algısı için gerekli normların belirlenmesi.	Renk tonları insanın duyu, düşünce, ruh hali, hareket gibi halleri üzerinde etkisi oldukça fazladır.
Biçimlendirme	Bir mekânın birden çok amaca hizmet etmesinde, gereken şekli olabilmesi.	Yapılan etkinlik çeşitlerine mekânın da uyumlu olması gerekir.	Mekânsal kurgu da çeşitlilik ve esneklik ön plandadır.	Mekânın ve donatıların boyutlarının doğru belirlenmesi.	Konfor, güvenlik, dayanıklılık esastır.	Görsel algı ile doğrudan ilişkilidir.
Görsel ve Fiziksel Sınırları Belirleme	Kullanım alanlarının büyüklüğünün ihtiyaca göre belirlenmesi	Etkinlik türlerinin mekânsal hacim gereksiniminin sınırlarını belirlenmesidir.	Tavan, duvar, döşeme gibi sınırların görsel algısında ve mekân karakterini belirlemede doğru kararlar almayı hedefler.	Ölçü ve oranları çocukların boyutlarına göre belirlemeyi hedefler.	Bir duvarın aynı zamanda bir depolama birimi olması ya da bir dolabın bölücü görevi de görmesi.	Zemin-tavan-duvar üçlüsünün kullanıcı ile doğrudan ilişkisi önemlidir.

İç mekân tasarım ölçütlerinin analiz yorumları ve genel değerlendirmesi:

Okul öncesi eğitim kurumlarının mekân tasarım ölçütleri bağlamında ışıklandırma, havalandırma, ısıtma, gri su kullanımı, malzeme kullanımı, renklendirme, biçimlendirme, görsel ve fiziksel sınırları belirleme maddeleri doğrultusunda ele alınarak değerlendirilmesi yapılmıştır.

- Okul öncesi eğitim mekânlarının ışıklandırılmasında çocuk kullanıcıların görme, algılama ve birbirleriyle iletişim kurma özelliklerinin gerektirdiği boyut doğal ışıkta, pencere önünde 1:1.5 ölçeğinde doğal ışık yansıtma rafı gerektirmektedir. Işık yoğunluğu kaynağından olan uzaklığın karesiyle doğru orantılı olarak azalır. Aydınlatma düzeyleri çocukların oyun, uyku, derslik bölümlerinde farklılık göstermektedir. Çocukların özellikle oyun alanlarının işlevsel boyutta yerleştirilmesi çocuklara oyuncaklarını rahat görebilmelerini sağlayacak ve oyuncak parçalarının çocuklara zarar vermesini engelleyecek düzeyde olması gerekmektedir. Çocuk oyun alanlarının geometrik yapılarının genellemesi söz konusu olduğunda yeni planlamalarda altın orana yakın dörtgen mekânlar ya da dairevi mekânlar tercih nedeni olabilir. Eski binaların dengesiz geometrik mekânlarında ise mekânın biçim algısının gerektirdiği önlemlerin alınması önem taşır. Çocuk eğitim mekânlarının ışıklandırma niteliği diğer maddelerin bütünselliğini gerektirir. Bu mekânlarda eğitim alan çocukların birbirleri ve mekânla olan ilişkileri mekân tasarım ilkelerinin toplamını değerlendirilmesini gerekli kılar.
- Okul öncesi eğitim mekânlarının havalandırılmasında mekânın kullanım amacına, hacmine ve kişi sayısına bakılarak gerekli görülen doğal ve yapay havalandırma sistemleri ile iklimlendirmenin yapılması gerekmektedir. Havalandırma düzeyi etkinliğin ya da yoğunluğun çok olduğu yere göre farklılık göstermektedir. Örneğin tuvaletlerde yapay havalandırmanın gerekli düzeyde sağlanması durumunda yeterli olacağı, ancak sınıflarda doğal havalandırmanın muhakkak olması gerektiği eğitim kalitesi ve de çocukların birbirleriyle olan ilişkileri bağlamında çok önemlidir.

- Okul öncesi eğitim mekânlarının ısıtması, ışıklandırma ve havalandırma kadar mühim bir konudur. Öyle ki iyi ışıklandırılmış ve havalandırılmış mekânların ısıtma-soğutma sistemlerinin çözülmemiş olması kaliteyi direkt olarak düşürecektir. İnsan sağlığı açısından ısıtmanın önemi büyüktür. Mekânın büyüklüğü ve kullanım amacına göre ısıtma türü ve derecesi belirlenmelidir. Örneğin, 4-6 yaş eğitim mekânlarının oyun odalarında sıcaklık 21 santigrat derecenin altına düşmemelidir, önerilen sıcaklık 24 derecedir. Yatak odalarında 18 dereceye kadar daha düşük bir sıcaklığa izin verilir, sıcaklığın 22 santigrat dereceye getirilmesi tavsiye edilir. Nem oranının ise %40 ila %60 arasında olması beklenir.
- Kullanılmış atık suların veya yağmur sularının tekrar kullanılması, okul öncesi eğitim kurumlarında verilmesi gereken en önemli eğitimlerdendir. Çocukların bu yaşlarda iken böyle bir bilinçle büyümesi gelecek adına önemli bir adımdır. Bu bilinç çocuklara aktarılırken, oyun yoluyla sağlanabilir. Örneğin; depolanan atık suların, bahçe sulama işlerinde kullanımını hobi saatlerinde, mikroplu su olmamak kaydıyla ve çocukları koruyarak, çocuklara da uygulatmak yerinde bir karar olacaktır.
- Kullanılan malzemeler yaşam döngüsünün her aşamasında çevreye ve insan sağlığına duyarlı olmalıdır. Formaldehit gibi zararlı maddeler içererek, zehirli gaz emisyonuna neden olmayan, iç mekân hava kalitesini düşürmeyecek ürünlerin seçilmesi gerekmektedir. Mümkün olduğunca az işlenmiş veya doğal olan malzemeler kullanılmalıdır. Ayrıca malzemelerin güvenli, dayanıklı ve estetik açıdan da konforlu olması beklenir.
- Okul öncesi eğitim mekânlarında renklendirme yapılırken, kullanılacak olanın mekânın ne amaçla kullanıldığı, aktiflik veya pasiflik gibi durumların göz önünde bulundurulması gerekir. Örneğin; yemek yeme alanlarında iştah arttırıcı özelliği olan ve sıcak renk tonlarından biri olan kırmızı kullanılırken, sınıf ortamında daha sakin ve açık tonlar tercih edilmelidir. Mekânın rengini seçerken, mekânın işlevinin yanında boyutları da göz ardı etmemek gerekir. Renk tercihi ile birlikte mekânın daha geniş daha yüksek veya daha dar algılanması söz konusudur. Büyük

mekânlarda canlı renkler daha rahat kullanılırken, küçük mekânlarda daha dikkatli kullanımı gerektirir. Geniş mekânlarda renk tercihi yaparken dengeleyici olmak gerekmektedir. Örneğin; 4-6 yaş eğitim kurumlarında koridorlarda, sınıflarda veya yemekhanede odak noktası oluşturularak tek bir yüzeyde vurgu sağlanabilir. Ayrıca sıcak ve soğuk renklerin bir arada, uyum içerisinde kullanımı optik, fizyolojik ve psikolojik olarak dengeli bir ortam yaratır.

- Okul öncesi eğitim mekânlarının biçimlenişinde, formların düzenlenmesi çocuğun mobilyayı algılayış biçimini etkiler. Çocuk mobilyalarında oval, dairesel, yumuşak hatların daha doğru olduğu gözlemlenmiştir. Rahat kullanım, minimum yaralanmalar vb. bu yaş grubu kullanıcılar için büyük önem taşır. Mekân ve mekândaki donanım elemanları, oyuncaklar ve oyun alanları çocuk ölçeğinde yapılmalıdır. Bu sayede ortamı daha aktif bir şekilde kullanan çocuk özgüvenini pekiştirecektir.
- İç mekânda görsel ve fiziksel sınırları belirleyen döşeme, duvar ve tavan öğeleri mekânı tanımlar. Bir çocuk için mekân onun ölçeğinde olmalıdır ki rahat edebilsin. Okul öncesi mekânlarında duvarların çocuk seviyesine yaklaşması için üst kısımları koyu renkte, alt kısımları ise daha açık tonlarda seçilebilir. Ancak malzemenin yansıtıcı özellikte olmaması gerekir. Özellikle sınıflarda yansıtıcı duvarlar rahatsız edici olabilmektedir. Döşemelerde ise sıcak ve açık tonların seçimi önerilir. Çocuklar için bir oyun ögesi haline de gelen zemin çizgileri mekânda yönlendirici ya da sınır belirleyici öge olarak kullanılabilir. Tavanlar mekânın boyutunda önemli etkiye sahiptirler. Ayrıca bir mekândaki tavan yüksekliği o alanın akustiği, ısıtma-soğutması, aydınlatması, havalandırmasını doğrudan etkiler. Okul öncesi eğitim kurumlarında öğrenme mekânlarının tavan yüksekliğinin en az 2.70m olması beklenir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. OKUL ÖNCESİ EĞİTİM KURUMLARINDA FİZİKSEL ORTAMLAR

Okul öncesi eğitim kurumlarının kalitesini belirleyen en önemli etkenlerden biri de çevresel koşulların düzenlenmesidir. İyi tasarlanan fiziki bir ortam ve donanım, hem eğitim alan çocuklar için, hem de öğretmenler açısından oradaki eğitimin kalitesini artıran en önemli unsur olarak sayılabilir. Günümüzde daha da önem kazanan eğitim kalitesinin artırılmasında hiç kuşkusuz ki o eğitim yapısının tasarımı ve iç mekân organizasyonlarının rolü büyüktür.

Okul öncesi eğitim kurumlarının tasarımında dikkat edilecek en önemli unsurların başında sağlık ve güvenlik gelmektedir. Gerek kreş (0-3 yaş), gerek anaokulu (4-5 yaş), gerekse anasınıfının (6 yaş) gelişim özelliklerinin dikkate alınarak hazırlanan eğitim programlarının önemi de büyüktür (Özsoy, 2015, sy. 333)

Çocuklar “alıcı” konumda olduklarından çevrenin olumlu ve olumsuz tüm etkilerine açıktır. Bu bağlamda fiziksel çevre, çocuğun gelişiminde etkin role sahiptir. Aynı ortamın çocuklar ve yetişkinler için yorumu ve anlamı, başka bir deyişle, bir çevreyi nasıl gördükleri, ne hissettikleri ve verdikleri tepkiler farklıdır (Çukur, Delice, 2011, sy.31).

Piaget, bir çocuğun daima yeni şeyler görmek ve duymak isteyeceğini ifade eder. Çocukların zihinsel gelişiminin de bu çevresel fırsat ve durumlardan etkileneceğini vurgular. John Dewey ve sonraki eğitimciler ise en iyi öğrenme yolunun deneyime dayalı olduğunu belirtirler. Maria Montessori, çocuklara somut deneyimler ve çok iyi tasarlanmış materyallerle donatılmış bir çevre hazırlandığında üst düzeyde bir öğrenmenin gerçekleşeceğini ifade etmektedir (Kıldan, 2007, sy. 503).

ayrı giriş kapısı ile (doğuda) ve ana giriş kapısından açıkça ayrılması gerekir.(Kıldan, 2007, sy. 504)

4.2. GENEL PLANLAMA

Okul öncesi binasının iç mekânlarında, çocuğun gelişimini destekleyici, neşeli, güzel kokan, aydınlık, tertipli ve sıcak bir ortam hedeflenmeli ve gösterişten uzak işlevsel araç gereçler olmalıdır. İç mekânlar hangi oyun ya da etkinlik (kitaplık, el becerileri, fen, blok, sanat, hayal, evcilik, drama su-kum çalışmaları vb.) için olduğu tanımlanmış, gerekirse çocukların kişisel eşyaları için ayrılmış/etiketlenmiş ve kolay ulaşılabilir bölümler olmalıdır. Bu bölümler yapılırken aşağıdaki maddelere dikkat edilmelidir (Poyraz ve Dere, 2003);

- Yer ve duvarlarda yangına dayanıklı, zehirli madde içermeyen malzemeler, su bazlı boyalar kullanılmalı; zemin kaymayan, toz tutmayan, tüy içermeyen, kolay temizlenebilir ürünlerle kaplanmalıdır.
- Mekânı bölen ya da bağlayan ögeler olarak, merdivenler yeterli genişlikte (1.5-2 m), iyi aydınlatılmış, sağlam tirabzanlarla korunmuş, basamak aralıkları 18-20 cm'yi geçmeyen ve kaymayan özellikte bir yapıda olmalı, üçten fazla basamaklı ise ve genişliği 1.4 m'den fazla ise boşluk tarafında düşmeyi önleyici korkuluk olmalıdır.
- Koridorlar, az sayıda ve 2-2,5 m. genişlikte olmalı, çocukların hareketlerini ve kontrollerini zorlaştıracak eşyalar içermemelidir.
- Kapılar koridora/dışa doğru açılmalı, tek kanatlı ve genişliği en az 90 cm olmalıdır; 140 cm ve daha geniş ise iki kanatlı olmalı, çift taraflı derslik olan koridorlarda kapılar karşılıklı açılmamalı, eşik ve sürgü olmamalı, kapı kolu çocuklara uygun bir yükseklik ve teknikte yapılmalıdır.
- Pencereler derslik taban alanının %18'inden aşağı olmamalı ve çocukların dışarı sarkabileceği şekilde planlanmamalıdır.
- Okul öncesi binasının çocuklara ait bölümlerinin tavan yüksekliği en az 2.70 m olmalıdır.

Bunlara ek olarak (Gür, Zorlu, 2002, sy 42;Kıldan, 2007, sy. 505):

- Oyun, sanat ve uyku odalarından tuvaletlere kolayca ulaşılabilmelidir.
- Grup odalarının daha küçük veya büyük boyutlarda kullanılma esnekliğiyle tasarlanmalıdır.
- Yarı kapalı oyun alanlarına yer verilmelidir.
- Mümkmn olduğunca merdivenli çözümlerden sakınılmalıdır.
- Çocukların denetimden uzak kalabileceği ince uzun ve girift koridorlu çözümlerden, bodrumdaki tesisat katlarından, fazla kot farkı barındıran bahçelerden, trafikli yollarla direkt temastan şiddetle kaçınmak gereklidir.
- Yoğun ve hızlı trafikten ve hava kirliliğine neden olan etmenlerden uzak, olanaklar el verdiğince doğal ortamlar içinde yer almalarına özen gösterilmelidir.
- Balkon olmamalıdır.
- Bütün elektrik kabloları gizlenmeli, prizler çocukların erişemeyeceği (1,5 m) yükseklikte olmalıdır.
- Çocukların kayıp düşmelerini engellemek için kurumdaki tüm ıslak zemin kaymayacak malzemeden yapılmış olmalıdır.

4.3. BİNANIN MEKÂN LARI VE ÖZELLİKLERİ

4.3.1. Giriş

Binanın giriş mekânı, çocukların binaya gidiş gelişlerini kolaylaştıracak, saçaklı bir tasarımla olmalıdır. Böylece çocukların, yağmurlu ve karlı havalarda gidiş gelişlerini ve bu hava şartlarından etkilenmemelerini sağlar. Girişte karşılama bankosu, güvenlik görevlisi ve buna ilaveten, ailelerin çocuklarını veya çocukların ailelerini bekleyeceği bir mekân olmalıdır. Ayrıca giriş mekânından oyun odasına doğrudan bağlantı olmalıdır.

Girişte çocukların eşyalarını koyabilecekleri vestiyer olması önerilmektedir. Vestiyer, çocukların terlik, ayakkabı, palto, şapka vb. giysilerini koyabilecekleri bölümler içermeli ve zorunlu olmadıkça oyun odasının içinde olmamalıdır. Her çocuk için 0.30 m. aralıklı askılar, 1 m. yükseklikte ve duvara çakılı ise arkası izole edilmiş olmalı, üzerinde çocuklara ait simgeler veya resimler bulunmalıdır.

4.3.2. İdare

Okul öncesi eğitim kurumunun müdürüne ait mekândır. Bu alanda ziyaretçilerin oturabileceği misafir koltuğu, yöneticiye ait masa, evrak dolapları, yeterli sayıda depolama elemanları olması gerekir.

4.3.3. Oyun Odası

Oyun odalarının mekân hacmi, okulda bulunan öğrenci sayısına göre belirlenmektedir. Genel olarak oyun odalarının büyük olması, çocukların daha rahat hareket etmeleri için sağlıklı bir seçim olmaktadır. Oyun odasından bahçeye ve lavabolara direkt geçişin olmasına dikkat edilmelidir.

Oyun odasında dikdörtgen masa, sandalye, resim sehpası, oyun blokları, evcilik köşesi, koltuklar, sekiz parçalı masa, büfe, eşya dolabı, bebek karyolası, halı, paravan olmalıdır. Oyun köşelerinden ise inşaat köşesinde, raflı dolap, inşaat blokları, tekerlek kutu; kitaplık köşesinde dolap, halı, divan, oyuncak dolabı, yayın panosu, çöp kutusu, yazı tahtası ve dinlenme köşesinde, divan, vestiyer, spor dolabı teyp, radyo bulunmalıdır. Ana sınıfları için de serbest oyun ve kas gelişimi araçları (kum havuzu, denge tahtası, salıncak, toplar vb.), tahta bloklar, taşıt araçları, evcilik oyuncakları, kukla tiyatrosu, resim sehpası, oyun hamuru gibi temsili ya da yaratıcı oyuncaklar önerilmektedir (Karaküçük, 2008, sy.310-311).

Okul Öncesi Kurumlara Ait Standartlar Yönergesinde anaokulu, ana sınıfı ve uygulama sınıfı için oyun odasında çocuk başına 1,5 m² alan düşmesi koşulu belirtilmektedir. Ancak, farklı kaynaklarda çocukların hareket alanları söz konusu olduğunda çocuk başına 3 m² den az olan mekânlar hareket kısıtlamasına neden olabileceği ve 4.5 m² den fazla mekânlarda ise çocuk kendi davranışlarına hâkim olamayacağı gibi bilgiler bulunmaktadır. Buna göre, 1.5 m² alanı hareketsiz oynanan minimum bir alan kabul etmek gerekli olmaktadır.

4.3.4. Derslikler (Sınıflar)

Son yıllarda eğitimciler, mimarlar ve araştırmacılar sınıfların tasarımının çocukların davranışlarını büyük ölçüde etkilediğini ortaya koymuşlardır. Colorado Üniversitesi'nden Psikoloji Profesörü James Banning; "Biz binalara şekil veriyoruz, onlar da bize" diyerek fiziksel çevrenin bireylerin davranışlarını oluşturmada ne

denli önemli olduğunu ortaya koymuştur. Sameroff ve Chandler (1975)'in işlemsel teorisine göre çocuğun gelişimi sadece çocuğun biyolojik özelliklerine veya çevresine bağlı değildir. Çocuk ve fiziksel alan, zaman içerisinde bazı noktalarda birbirlerini etkilemektedir. Örneğin iyi tasarlanmış bir fiziksel alan çocuk için çekici olmakta ve çocuk fiziksel alana olan olumlu duygularını okul, öğretmen ve arkadaşlarına yansıtabilmektedir (Kıldan, 2007, sy. 503).

Okul öncesi eğitim kurumlarının sınıflarındaki köşeler; paravanlar, dolaplar vb. sınırlamalarla birbirinden ayrılmış; blok, fen-doğa, kukla, müzik, masa oyuncakları, kitap, evcilik köşeleri şeklinde bölümlerdir. Bu alanlarda, zengin uyarıcılar, yaratıcı faaliyetlere yöneltici, ilgi çekici, çocukların araç kullanma becerilerini geliştirici, zihin ve dil gelişimine yardımcı, sanatsal gelişimini destekleyici, oyun, canlandırma, taklit, hareket vb. gereksinmelerini karşılayabilecek ortamlar oluşturulmalıdır (Oğuzkan, vd. 1999; Ömeroğlu, 2000).

Okul öncesi eğitim kurumlarında bulunan sınıflar, öğretmen-öğrenci ilişkisi ve eğitimi olumlu etkilemesi açısından daire formda bir yaklaşımla masalar düzenlenmelidir. Ayrıca, sınıf veya koridorlarda çocukların çalışmaları(örneğin resimleri) sergilenmelidir. Bu durum onların ortamı daha çabuk benimsemelerine yardımcı olacaktır. Fakat çocukların çalışmalarının yanına karşılaştırma yapabilmelerini sağlayacak başka resimler veya tablolar da asılmalıdır.

4.3.5. Uyku Odaları

Burada, çocukların karyoları en az bir kişinin geçebileceği aralıklarla düzenlenmeli ve emniyet altına alınmalıdır. Tehlike yaratmaması açısından ranza kullanılmamalıdır. Zeminde ahşap kullanılmış ve yalıtım iyi bir şekilde yapılmışsa, 25-30 cm yüksekliğinde yaylı yer yatağı kullanılmalıdır (Baran, Yılmaz, Yıldırım, 2007, sy.27-44).

Okul Öncesi Kurumlara Ait Standartlar Yönergesinde anaokulu, ana sınıfı ve uygulama sınıfı için uyku odasında çocuk başına 2 m² alan düşmesi koşulu belirtilmektedir.

4.3.6. Mutfak ve Yemekhane

Mutfak/yemek odası, birbirine yakın, öğretmenlerin de birlikte yemek yiyebilecekleri şekilde düzenlenmelidir. Mutfak L ya da U şeklinde ve sağdan sola doğru buzdolabı, tezgâh, evye, tezgâh, ocak, tezgâh şeklinde düzenlenmiş, işlevsel dolaplar ve mümkünse bulaşık makinesi eklenerek, havalandırması, temizliği ve güvenliği düşünülmüş olmalıdır.

Yemekhaneler öğrenci sayısının ihtiyacını karşılayacak şekilde düzenlenmelidir. Bu mekânlarda bulunan masa ve sandalyeler, o yaş grubu çocukların boyutlarına göre tasarlanmalıdır. Masaların yerden yüksekliği 60 cm., sandalyelerin yüksekliği 35 cm. olmalıdır. (Poyraz ve Dere, 2003).

4.3.7. Etkinlik Odaları

Müzik, bilgisayar, resim atölyeleri gibi mekânlar çocukların eğitimlerinde ve kişisel gelişimlerinde oldukça önem taşıdığından bu tarz etkinlik odalarına mümkün olduğunca yer verilmelidir. Baştan iyi düşünülmüş, tasarlanıp donatılmış olması çocukların bu faaliyetlerde etkin rol almalarını sağlayacaktır.

4.3.8. Tuvalet ve Lavabolar

Lavabo-WC bölümleri, oyun odalarına yakın, doğal aydınlatma ve havalandırması olan ve çocukların beden ölçülerine uygun düzenlenmiş olmalı. Lavabolar 28x45 cm. boyutlarında, 55–60 cm. yüksekliğinde, musluklar ortalama 65–71 cm. yüksekliğinde olmalı. WC kabinleri 70x90 cm. boyutunda, bölücü duvarlar 130–150 cm. yüksekliğinde, klozet yüksekliği 35 cm. olmalıdır. Her altı çocuğa bir lavabo, dört-beş çocuğa bir klozet düşmesi gerektiği belirtilmektedir. Zemin, kaymayan kolay temizlenebilir malzemedir yapılmalıdır. Lavaboda sıvı sabun, kâğıt havlu ya da çocukların özel havluları bulundurulmalıdır.

4.3.9. Doktor odası

Oyun odasından uzak bir yerde, aydınlık ve ısı ayarlı, içinde sağlık araç gereçleri, boy-kilo ölçme aracı, paravan, muayene masası, ilaç dolabı bulunan bölüm olarak düzenlenmelidir.

4.3.10. Depo

8 m² alanın yeterli olacağı, az kullanılan ya da fazla eşyaların konduğu bölümdür. Bir okul öncesi kurumu için en önemli alanlardan biridir. Depolamaya olan ihtiyaca göre de alan belirlenebilir.

Bunlara ek olarak, oyun odasına ve anasınıfına bakan ve çocukların etkinliklerini izlemeye ya da sınıfın düzenini bozmadan ailelerin çocuklarını görmelerine yarayan, tek tarafı aynalı cam şeklinde gözlem odası, spor odası, bilgisayar odası, çok amaçlı salon ve çamaşırhane de okul öncesi eğitim kurumlarında bulunması gereken iç mekânlar olarak önerilmektedir.

4.4. DIŞ MEKÂN (BAHÇE)

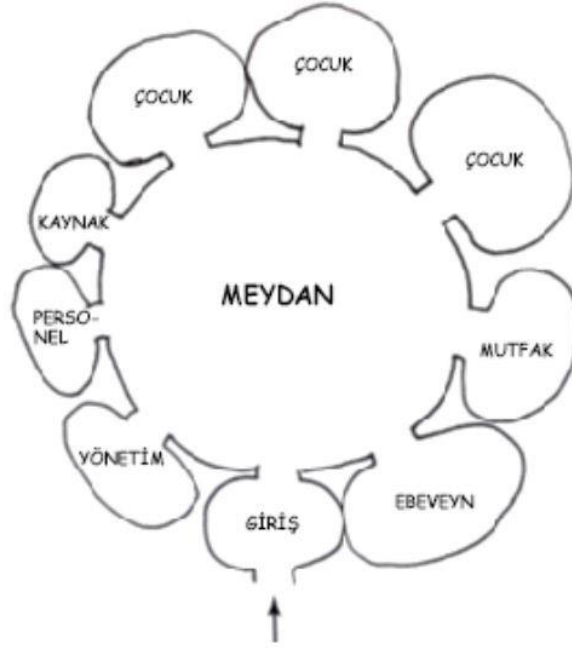
Özellikle son yıllarda gerek Amerika Birleşik Devletleri'nde olsun gerekse bazı Avrupa ülkelerinde olsun okul öncesi eğitimde açık havada (outdoor) ve hatta doğada eğitim (nature education) kavramları gündeme sık sık gelmeye başlamıştır.

Fiziksel alan öyle ayarlanmalıdır ki hem çocuk tek başına yeterli olmalı, hem de aynı yaştaki çocukların aynı etkinliği yapma isteği engellenmemelidir. Bu da uygun alan kullanımıyla gerçekleşir. Küçük yaştaki çocuk gruplarıyla, büyüklerin dışarıya çıkarılması farklı zamanlarda olabilir. Yeterli alanın olup olmadığı çocukların birbirleriyle olan ilişkileri ve aktivitelere katılımları gözlemlenerek anlaşılabilir. Ayrıca çevre çekici, renkli olmalıdır. Ayrıca çocuklar başkalarını rahatsız etmeden bir aktiviteden diğer aktiviteye geçebilmeli ve bunu yaparken diğerlerini etkilememelidir. İyi ayarlanmış bir alan, çocukların aralarında pozitif ilişkiler kurmalarını ve materyallerin de aktif bir şekilde kullanılmasını sağlar (Kıldan, 2007, sy. 503).

Resim 4.17: Çocukların dış mekân aktiviteleri (URL-10)

Okul öncesi eğitim kurumlarının dış mekânları, iç mekânlarda verilen eğitimin bir uzantısı olarak kabul edilmektedir. Okul öncesi eğitim kurumlarının çocuklara dış mekânlarda doğayla etkileşim, açık havada oyun ve etkinlik imkânları sunması, programda düzenli ve yeterli miktarda bu alanlarda gerçekleştirilecek etkinliklere yer verilmesi, hem çocukların sağlıklı gelişmelerine hem de doğayı seven ve doğayı koruma yolunda çaba gösteren bireyler olmalarını sağlamaları açısından önemlidir. Eğer öğretmenler öğrencilerini dikkatle gözlemlerler ise onların açık havada yapılan etkinliklerde daha çok eğlendiklerini, mutlu olduklarını ve doğal unsurları daha çekici bulduklarını kolayca fark edebilirler(Barbaroğlu, 2018, sy.1318).

Şekil 4.28: İç avlu etrafına yerleştirilmiş çocuk eğitim merkezi diyagramı (Day,2007)

İç avlu etrafına konumlanmış anaokullarında, her biri aynı avluya açılan bölümleri sayesinde çocuklar sürekli olarak ve daha iyi gözetim altında olabilmektedir. Yukarıdaki eskiz çalışmasında avlu etrafında giriş, ebeveyn bekleme odası, mutfak, sınıflar, hobi odası, personel odası ve yönetim odası gibi alanlara yer verilmiştir. Bir merkez etrafına eşit dağılımlı yerleşim sayesinde, koridor sonu hiyerarşisinin aksine, tüm bölümlere eşit önem verilmektedir.

Avlulu plan tipinin en karakteristik özelliği, rahatça kontrol edilebilen ve psikolojik olarak güven veren korunaklı açık mekânlara sahip olmasıdır. Bunun yanında Rigolon (2010), avlulu plan tipinin temelde iki etkisine vurgu yapmaktadır. Birincisi, okulda topluluk içerisinde aidiyet duygusunun gelişimine önemli ölçüde katkı sağlaması, ikincisi ise iç mekânlar için görsel bir odak oluşturarak, farklı derecelerde açıklıklarla kapalı bir alan içinde olma hissini genellikle kişilerin iyi hissetmesini sağlamasıdır. Çevrelenmişlik ve kapalılık hissini yoğun olarak duyumsandığı avlulu plan tipi çocukta yüksek düzeyde sahiplenme, huzur ve güven duygusu oluşturur (Altıparmaklıoğlu, Gürani, 2016, sy.61).

Bunun yanı sıra okul bahçesi genellikle çocukların daha çok motor becerileri için kullandıkları mekânlardır. Okul bahçesi tasarlama aslında ilk defa 1880 ile 1920'lerde görülmeye başlanmıştır. Okulun bahçesi de tıpkı sınıf ortamı gibi benzer bir dikkati gerektirmektedir. Çünkü en iyi şekilde düzenlenmiş sınıf bile bahçe ortamıyla bir bütündür. Zaten ayrı da düşünülemez. Hem sınıftaki faaliyetlerle hem de her tür oyun, egzersiz ve diğer faaliyet çeşitleriyle doğal bir şekilde düzenlenmiş olan bir dış bahçe mekânıyla birliktedir(Deniz, 2012, sy. 377-380). Nitelikli bir bahçe ortamı;

- Güvenli olmalı,
- Yeşilin doğal sıcaklığını hissettirmeli,
- Etrafı saran sarmaşıklar, bitkiler ve mümkünse ağaç olmalı,
- Bahçe içinde yürüyüş yolları, patikalar, oturma birimleri olmalı,
- Zaman zaman çocuklarla ekip-biçme-sulama gibi etkinliklerin yapılabileceği hobi köşelerine yer verilebilir,
- Ayrıca bahçenin doğal görüntüsünü arttırmak adına tepecikler, çukurlar, kayalar, büyük ağaç kütükleri de konabilir.

Aşağıda Fuji Anaokulu'na ait dış mekân görsellerine yer verilmiştir. Bu okulda iç avlu etrafına konumlandırılmış mekânlar vardır. Bahçede yaklaşık 50 yaşında olan, kasırga sonrasında cansızlaşan ağaç, yeniden yeşererek tasarımın bir parçası haline almıştır. 2007'de Fuji Anaokulu oraya inşa edilmeden önce de, o ağacın çevresi çocuklar için oyun alanı olarak kullanılmıştır. Çocukların başlarını geçirememeleri için Japon yasaları, dikey trabzan parmaklıklarında 100 milimetrelilik aralık zorunluluğu koyar. Ancak bacaklarını geçirebilirler.

Resim 4.18: Fuji Anaokulu bahçe tasarımı örneği, Takaharu Tezuka

Bunlara ek olarak farklı form, farklı renk ve dokularda zengin uyarıcıları deneyimlemeleri sağlanmalıdır. Örneğin oyun alanlarında toprak, kum ve su (su ve kum havuzu) kullanımı, deneyim ve keşif olanaklarını artırır. Aynı zamanda su, dokunma duyusunun gelişimini sağlayan önemli bir oyun aracıdır. Yaratma ve kurma edinimi için bitmemiş tamamlanmamış, hareketli (sabit olmayan) objeler ile yaratıcı oyuna olanak sunan donatı ve peyzaj önemlidir. Çocuk somut düşündüğünden ve nesnelerin görüntülerinin etkisinde kaldığından nesnelerin özellikleri önemli olmaktadır.(Ministry of Education, Culture, Sports, Science and Technology Japan, 2010, sf.4)

Resim 4.19: Fuji Anaokulu bahçe kullanımına ait görseller, Takaharu Tezuka

Solda: Çocuklar biyotop gözlem güvertesinde doğa ile etkileşime girerler. Sağda: Çocuklar anaokulu binasının güney tarafındaki Yurinen'de oynuyorlar.

MEB Yönetmeliği Madde 90'a göre (2014) okul öncesi eğitim kurumlarında:

- Eğitim etkinliklerinin sağlıklı, uygun ve güvenli bir ortamda gerçekleştirilebilmesi için oyun alanı ile bahçenin bulunması ve amacına uygun olarak düzenlenmesi esastır.
- Düzenlemeler eğitimin olmadığı zamanlarda yapılır. Bu düzenleme yapılırken, çocukların motor becerilerinin ve bilişsel gelişimlerinin desteklenmesi, gezip oynamalarına imkân sağlanması, çevre sevgisinin kazandırılması, trafik eğitim pisti, kum havuzu, bahçe oyun araçları ve bahçenin ağaçlandırılması için yeterli toprak alanın ayrılmasına özen gösterilir.

- Oyun yeri ve araçlarının yılda en az bir defa periyodik bakım ve onarımı yaptırılır.

Madde 91'e göre uygulama bahçesi esasları:

- Bahçesi elverişli olan okullarda tarım çalışmaları ve denemeleri yapılır, süs bitkileri ve ağaçlar dikilir, çim alanları düzenlenir.
- Köylerdeki okulların uygulama bahçelerinde uygun olan yerlere meyve ağaçları dikilir. Arıcılık, tavukçuluk, seracılık ile organik sebze ve meyve üretimi de yapılabilir.

Çizelge 4.15: Richard (1998)' den Uyarlanan Mesaj - Çevre İlişkisini Gösteren Tablo (Kıldan, 2007, sy. 507)

POZİTİF MESAJ	ÇEVRE MESAJLARI NASIL ULAŞTIRIR
Burası güvenli ve rahat bir alandır.	Oda düzenli bir şekilde bölümlenmiştir ve raflar çocukların görüş açısına uygundur. Çocuklara uygun masa, sandalye ve dinlendirici bir halı vardır. Sınıf içinde ve dışında temiz, rahat hareket edecek alan vardır. Her çocuk için kişisel olarak kendilerini güvende hissedebilecekleri alan vardır. Çocuklar öğretmenlerini, öğretmenler de çocukları daima görebilirler. Sınıf temiz ve derli toplu görünür.
Ben buraya aitim ve ben değerliyim.	Resim ve diğer materyaller çocukların ailelerini, dillerini, kültürlerini ve toplumu yansıtır. Çocukları yaptıkları çalışmaların saklanabileceği bölümler vardır. Çocuklar sınıfın bazı yerlerinde çalışmalarını görebilirler ve ayrıca isimlerini buralarda bulabilirler.
Ben arkadaşlarımla paylaşabilirim.	Sınıf çocukların küçük gruplarla birlikte çalışabileceği şekilde tasarlanmıştır. Materyaller grup olarak paylaşılır ve kullanılır, ayrıca yeterince materyal de vardır. Sınıf dışında ayrılan bölümler çocukların işbirliğiyle oynayabilecekleri şekilde tasarlanmıştır.
Beklentimin ne olduğunu bilirim.	Her şey çocukların kolayca ulaşabileceği yerde, temiz ve tertiplidir. Materyallere ulaşmak oldukça kolaydır.
Burada çalışmak ilginç olabilir.	Sınıf ve sınıf içindeki materyaller çekici, ilginç, bir şekilde organize edilir. Oyuncaklar, kitaplar, obje ve koleksiyon gibi diğer materyaller çocukların keşfedip, araştırabileceği şekilde tasarlanmıştır. Yazı araçları, bloklar, sanat ve yapısal materyaller, çocukları yazmaya, boyama ve inşa etmeye cesaretlendirir.
İhtiyacım olan şeyleri bulabilirim.	Materyaller mantıksal olarak organize edilir. Küçük resimlerle (kelime, resim ve sembolleri içeren) oyunlar isimlendirilir. Materyallerin yerleri gösterilerek raflara kaldırılır.
Ben yeni şeyler yapmaya çabalıyorum.	Çocuk ve yetişkinlerin grup ya da bireysel olarak birbirlerini etkilemede ortam uygundur. Yaşantılar benzer materyal ve araçlarla farklı öğrenme yollarını sağlar. Kitap ve resimler yeni insan, yer ve olayları ortaya çıkarır.

Bir çevrenin objektif özellikleri, insanın bu çevresel özellikleri algılaması ve değerlendirmesi aracılığıyla bireyin tatminini etkiler. Fiziksel çevrenin, tatmin üzerindeki ve tatminin davranış üzerindeki etkisi, evre-insan ilişkilerini açıklamakta önemli bir rol oynar (Bayazitoğlu, 2009, sy.60). Yukarıdaki izelgede (izelge 5.1) fiziksel çevrenin çocuklara mesajları nasıl ulaştırdığı, çocuktaki bu algının nasıl olduğu gösterilmektedir.

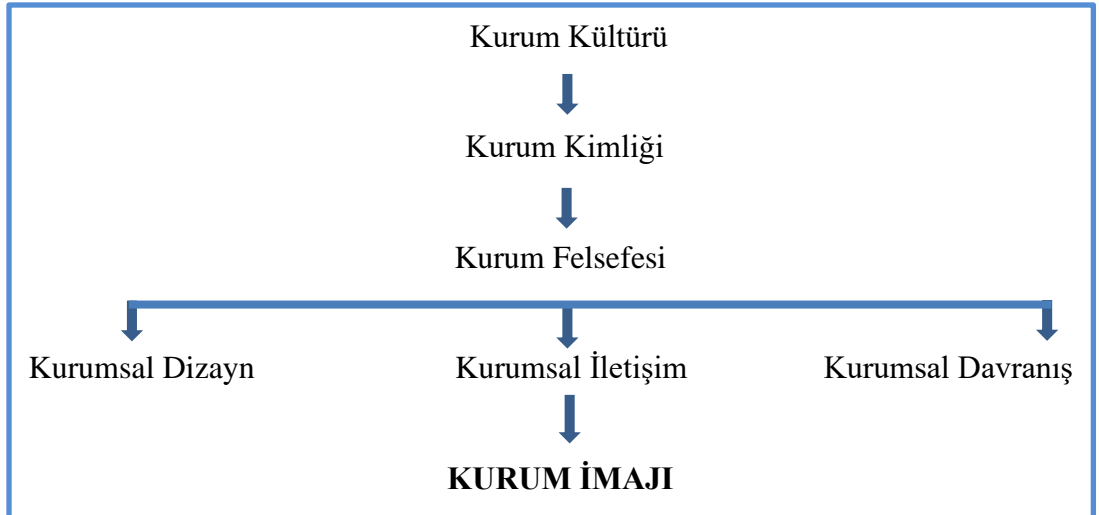
BEŞİNCİ BÖLÜM

5. 4-6 YAŞ EĞİTİM KURUMLARI İÇİN KURUMSAL İMAJ KAVRAMI

Kurumsal imaj bir kuruluşun çalışanları, hedef kitleleri ve kamu üzerinde kurum kimliğinin etkisi sonucunda ortaya çıkmaktadır. Sosyal sistemler olarak kuruluşlar, çevreleriyle olan etkileşim sürecinde bazı etkiler bırakırlar ve bu etkiler sonucu zihinlerde oluşan görüntü imaj olarak tanımlanır (Tuzla, 2018, sy 110).

Bireyler günlük yaşamında çeşitli sebeplere bağlı olarak firmalara gitmekte, firmaların binalarının genel görünümü, kapıya gelenleri karşılayan güvenlik görevlisi, danışmadaki sekreter, binanın iç dekorasyonu, firma sahibi, firma çalışanları ve kendi aralarındaki ilişkiler, kılık ve kıyafetler ve müşterilere karşı sergilenen tutumlar bireyde bir izlenim oluşmasına sebep olmaktadır. Kolay kolay değişmeyen bu ilk izlenimin, bireyin yoğun olarak görsel yönden yaptığı tespitler neticesinde olduğu açıktır. Bu da göstermektedir ki, imaj oluşumunda ilk aşama, temiz bir görsel görüntüyü ortaya koymakla başlamaktadır (Tuzla, 2018, sy 115-118).

Çizelge 5.16: Kurumsal imajın ilişkili olduğu unsurlar (Tuzla, 2018, sy124).

Bu bilgiler doğrultusunda 4-6 yaş eğitim kurumlarını konu edinmiş olan bu Yüksek Lisans Tezi, Diyanet İşleri Başkanlığı (DİB)'na ait kuruluşlar olan 4-6 Yaş Grubu Eğitim Mekânlarından birkaçını kurumsal kimlikleri bağlamında ele almakta ve inceleme konusu edinmektedir.

5.1. KURUM KİMLİĞİ VE UNSURLARI

Kurum kimliği, kurumların ne olduklarını ifade etmeleri amacına dönük olarak ortaya çıkan bir kavramdır. Kurumu diğerlerinden ayıran, kurumun kim ve ne olduğuyla ilgili bilgi veren, belli amaçlar için tasarlanmış tüm göstergeler ve yansımalar, kimlik olarak tanımlanabilir. Kurum kimliği bir firmanın yöneticileri ve çalışanlarını ilke ve değerlerinin bütününe ifade eder. Kurumsal kimlik bir işletmenin en temel gereksinimidir(Tuzla, 2018, sy 124).

Görsel kimlik, kurumsal kimliğin en önemli parçasıdır. Kurum veya kuruluşlar belli bir organizasyonu, teşkilatı, binaları ve çalışanları olan yapılardır. Kurumsal yapılanma öncelikle fiziki bir yapının ve tamamlayıcı unsurlarının teşkili ile başlar. Bu fiziki yapılanmada sergilenen tavır ve anlayışın, hedef kitlenin kuruluşlar hakkındaki kanaatinin şekillenmesinde önemli bir yere sahip olduğu, bilinen bir gerçektir. Bu durum kuruluşların dış mimarisinin, iç dekorasyonunun, ürünleriyle ilgili fiziksel özelliklerin, belirli bir yönetim anlayışı içerisinde planlı bir şekilde tasarlanmasını gerekli kılar.

Kurum kimliği kurum imajının iskeletini oluşturmaktadır ve bu iskelet ne kadar sağlam ise, ancak o oranda güçlü bir kurum imajı oluşturmak mümkün olmaktadır. Kurumun adı, logosu, sloganlar, yazı karakteri, renkler ve kurumsal sloganların kurumun kimliğini yansıtan görsel göstergelerdir. Bir kuruluşun görsel unsurları dendiği zaman; binaların mimarisi, çevre düzenlemesi, bekleme salonu ve temizliği, çalışanların kıyafeti, firmanın logosu, yazı karakteri, her türlü basılı materyal, ambalaj, semboller, fiziksel çevre, binaların dış görünüşleri, resepsiyon bölgesi vb. akla gelmektedir(Tuzla, 2018, sy 152-154).

Resim 5.20: Diyanet çocuk dergisi logosu / yazı karakteri örneği (diyanet.gov.tr)

5.2. KURUMSAL TASARIM (DİZAYN)

Kurumsal tasarım (dizayn), bir kuruluşun kendisini görsel olarak ifade etmesi biçimi olarak anlaşılmalıdır. Kurumsal tasarımı oluşturan unsurlar arasında marka, logo, yazı ve tipografi, renk, mimari tasarım gibi kuruluşa has yönetim çizgileri tarafından şekillenmiş tüm sunum tarzlarının görsel çıkış şekillerini sayılabilir. Logo oluşturmak, kurumsal tasarımın sadece belli bir yönünü oluşturur. Çeşitli unsurların uyumlu bir şekilde sergilenmesi olarak da ifade edilebilecek kurumsal tasarım, somut unsurların önemine işaret eden bir kavramdır. Doğru renk ve mobilya seçimi, yerleştirilmesi, çalışanlar, müşterilerin ve ziyaretçilerin dikkatini çekmek gibi unsurlar da çevre görünümünü oluşturmaktadır(Tuzla, 2018, sy 130-131).

5.3. D.İ.B 4-6 YAŞ EĞİTİM KURUMLARINDA KURUMSAL İMAJ OLUŞUMU

Çağımızda artan kimliksizleşme ile bir kurumun aynı paralelde yer alan diğer rakipleri arasında farkını öne koyabilmesi ve olumlu anlamda ön plana çıkabilmesi, sağlam bir kurumsal kimlik oluşumu ve uygulaması ile mümkündür. Kurumsal kimlikte en önemli rol oynayan etkenlerden biri 'tasarım' unsurudur. Bu tasarım, çevre, iç mekân, dış mekân, görsel iletişim, eğitim materyalleri vs. olabilir. Çalışmada konuyla alakalı olarak iç mekân ve mobilya tasarımına yönelerek, kurumsal kimliğin önemi vurgulanmak istenmektedir.

Bir mimar ya da tasarımcı, müşterilerinin tercihleri gereği, az sayıda malzemeyle çalışmayı tercih edebilir. Bu durumda malzemelerin her birinin nitelik ve karakterini daha fazla vurgulayarak aralarındaki zıtlıkları ortaya çıkarma yolunu

izleyebilir. Bu tür bir yaklaşımla, tek ya da en fazla birkaç malzemenin yüzey ve doku özelliklerini kullanan tasarım yaklaşımına minimalizm denir. Kısıtlı malzemeyle daha yoğun odaklanılarak mekânsal bir kimlik üretilebilir. Oyun ve eğitim alanlarında, çocukların yalın duygularına yönelik olarak, karmaşıklıktan uzak minimalist tasarımlar tercih nedeni olabilir.

Malzeme seçimi mekânsal karakter üzerinde belirleyicidir; yüzeyler, binaların insanlarla doğrudan iletişime geçtiği noktalardır. Doku, mekân organizasyonunda önemli bir öğedir ve genellikle iki şekilde kullanılır: ‘uygulanmış ya da mevcut’. ‘uygulanmış’ doku, bir mekânın belli bir malzemeyle kaplanmasıyla elde edilirken, ‘mevcut’ doku özgün yapıda bulunan dokuların korunarak yeni tasarımda kullanılması yöntemidir. Mevcut bir yapı yeniden işlevlendirilirken tasarımcı, alana özel bir yaklaşım seçebilir ve özgün yapının katmanlarını açığa çıkararak yeni tasarımla birlikte kullanabilir (Brooker, Stone, 2012, sy. 169-171).

ALTINCI BÖLÜM

6. DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI 4-6 YAŞ EĞİTİM MEKÂNLARI ÜZERİNE BİRKAÇ İNCELEME

Ankara Çankaya ilçesinde bulunan, okul öncesi eğitim kurumları kapsamında Diyanet İşleri Başkanlığı bünyesinde eğitim veren 3 örnek incelenmiştir. Bu örneklerden birincisi Diyanet Çocuk 4-6 Yaş Eğitim Merkezi, ikincisi Zeynep Saleh Alp 4-6 Yaş Eğitim Merkezi ve üçüncüsü Hacı Derviş 4-6 Yaş Eğitim Merkezi'dir.

6.1. DİYANET ÇOCUK 4-6 YAŞ EĞİTİM MERKEZİ

Ankara'nın Çankaya ilçesinin Üniversiteler Mahallesi'nde bulunan kurs merkezi, Diyanet İşleri Başkanlığı merkez binası ile aynı parsel içerisinde tam zamanlı olarak eğitim vermektedir. Kurs merkezinde genel olarak, 9 sınıf, 1 dil sınıfı olmak üzere toplam 10 adet sınıf bulunmaktadır. 3 uyku odası, 1 geniş çok amaçlı salonu, 1 masal odası, giriş bölümü, güvenlik/danışma, lavabolar (kız ve erkek olarak ayrılmıştır),

2 adet atölye (fen ve doğa, tamir atölyeleri), bütün çocukların aynı anda yemek yiyebileceği büyüklükte yemekhane, mutfak, müdüriyet, muhasebe, öğretmen odası, toplantı salonu ve depolar mevcuttur. Şu anda eğitim alan 4-5-6 yaş gruplarının sınıfları ayrı ayrı olup toplamda yaklaşık 50 kişidir.

Şekil 6.29: Diyanet Çocuk 4-6 Yaş Eğitim Merkezi zemin kat plan krokisi, Çankaya, ANKARA

Şekil 6.30: Diyanet Çocuk 4-6 Yaş Eğitim Merkezi 1. kat plan krokisi, Çankaya, ANKARA

Resim 6.21: Ana giriş ve çocuk oyun parkı fotoğrafı

Ahşap çitlerle çevrili bahçede patika yürüme yolları yapılmıştır. bahçe içerisinde yürüme akslarını sağlayan bu yollar oyun parkına kadar gitmektedir. Oyun parkının zemini emniyet açısından yumuşak bir malzeme olan modüler kauçuk kaplaması tercih edilmiştir. Olası düşmelere ve darbelere karşı yaralanmaları en aza indirmeyi hedeflemektedir. Bahçenin sınırlarının belli olması, yeşillendirilmiş ve

de ağaçlandırılmış olması da avantajdır. Alanın büyüklüğü çocuk sayısına göre yeterlidir. Bahçede çocukların açık havada oynayabilecekleri kum havuzu eklenebilir.

Resim 6.22: Giriş ve vestiyer alanı fotoğrafı

Giriş kısmında çocukların oturarak dış ayakkabılarını çıkarabilecekleri bir alan mevcuttur. Oturaklar çocukların ölçülerine göre dir. Gelen ziyaretçiler için ise temiz ve kirli galoş sepeti vardır. Hemen arka kısımda ise çocukların vestiyerleri bulunmaktadır. Kendi boyutlarına göre olan dolaplara rahatça erişmektedirler. Her çocuğun dolabında kendi ismi yazmaktadır. Ayrıca kapakların üzerlerinde fotoğrafları da mevcuttur. Giriş kısmında bir de karşılama bankosu mevcuttur.

Resim 6.23: Koridordan görüntüler

Geniş koridorlara sahip eğitim merkezinde koridorlar sadece sirkülasyon alanı olarak kalmamış buraları eğitimin bir parçası haline getirerek kitap köşeleri,

yazı tahtaları gibi işlevsel öğelerle çocukların kullanımına sunulmuştur. Koridorlarda çocuklara ait dolaplar vardır. Gündelik özel eşyalarını (çanta, kıyafet, ayakkabı, oyuncak vs.) koydukları dolapların kapaklarında gene isimleri yazmaktadır. Okulun geneline yayılmış bu dolap vestiyerler sayesinde çocuklar çoğu yeri kendilerine özel hissetmekte ve daha çabuk adapte olabilmektedir. Merdivende kullanılan ağ sayesinde güvenlik önlemi alınmıştır. Basamaklarda halı kullanılarak olası darbelere ya da düşmelere karşı da önlem alınmıştır. Burada duvar tarafında çocukların ölçülerine uygun küpeşte yapılmasında fayda vardır.

Resim 6.24: Farklı sınıf fotoğrafları

Sınıflarda masa düzenleri yuvarlak, tam kapalı U düzen ve yarı kapalı U düzen şeklindedir. Göz temasının öğretmen-öğrenci arasındaki uyumunu ve de çocukların grup çalışmalarına adaptasyonunu sağlamaktadır. Masa sandalyeler ile açık ve kapalı dolaplar çocukların ölçülerine göre yapılmıştır. Sınıf içindeki bu dolaplarda kitap, dosya gibi çeşitli materyallerini koymaktadırlar. Duvarlar mat beyaz renge boyanarak ferah bir ortam oluşturulmaya çalışılmıştır. Doğal ışık pencerelerden yeterli düzeyde alınmaktadır. Gün ışığının fazla olduğu durumlarda perde kapatılmaktadır. Yetersiz olduğu durumlarda ise yapay aydınlatma ile sınıf ortamı yeterli düzeyde aydınlatılmaktadır. Sınıflarda çocukların çalışmalarını astıkları pano da mevcuttur. Zemindeki vinil kaplaması ise plastik esaslı bir malzeme olup çocukların sağlığını tehdit ettiğinden bunun yerine doğal ya da az işlenmiş zemin malzemesinin kullanılmasında yarar vardır.

Resim 6.25: Yemekhane, masal odası ve uyku odasına ait görseller.

Yemekhane tüm çocukların aynı anda yemek yiyebilecekleri büyüklüğe ve donanımına sahiptir. Geniş açıklıklı pencereler sayesinde ortam ferah ve doğal havalandırmaya da sahiptir. Yemekhane iç avluya ve çocuk oyun alanına bakmaktadır. Ancak direk geçiş yoktur. Masa ve sandalyeler doğal ahşaptan çocuk antropometrisine uygun yapılmıştır. Çocukların ellerini yemekten önce ve sonra yıkayabilecekleri lavabolar yukarıdaki planda da görüldüğü gibi yemekhaneye yakındır. Zemin karo seramik olarak döşenmiştir.

Çocuğun ileride okumadan zevk alması ve öğrenmede başarılı olabilmesi için, kitaplarla olabildiğince erken tanışması gerekir. Okul öncesi eğitim kurumlarında okuma ve deneyimleri kazandırmak için ortam hazırlamalı ve çocukları teşvik etmelidir. Buradaki masal odası eğitmenin masal kitabını okurken çocukların birarada masal dinleyebileceği şekilde bir sahne önünde minderlerin konumlandırılmasıyla oluşturulmuştur. Mekân oldukça sade bir şekilde döşenmiştir. Dikkat dağıtacak unsurların çokluğundan kaçınılmıştır.

Kreşte güneydoğu yönünde üç uyku odası bulunmaktadır. Öğrenme mekânlarından ayrı olup ilişkilidir. Tuvaletlere olan mesafesi alanın büyüklüğünden dolayı biraz uzak kalmaktadır.

Resim 6.26: Erkek wc ve çok amaçlı salon (sahne, spor alanı) fotoğrafı

Mekândaki tuvaletler kız ve erkek olarak ayrılmıştır. Erkek tuvalet alanı mavi tonlarında seramikle, kız tuvalet ve lavabo alanı ise pembe renkte döşenmiştir. Lavabolar çocukların boyuna göre yüksek olduğu için, yükseltici tabure ile çocukların musluğa daha rahat ulaşımı sağlanmaktadır. Lavaboların, muslukların, ayna ve peçeteliğin çocukların ölçülerine göre yenilenmesinde fayda vardır. Lavaboların önü en çok ıslanan alan olduğundan, kayma riskini ortadan kaldırmak adına zeminde kaydırmaz, yıkanabilir plastik serilebilir malzeme kullanılmıştır. Klozetler çocukların ölçülerine göre seçilmiştir.

Çocukların grupça gerçekleştirdikleri etkinlikleri sergileyebilecekleri mekân çok amaçlı salondur. Ayrıca belirli günlerde rontların (bir tür dans), gösterilerin, eğlencelerin ve sergilerin düzenlenmesi de bu mekânda gerçekleşir. Hava şartlarının kötü olduğu zamanlarda da portatif bahçe oyuncaklarıyla kapalı bir oyun alanı olarak kullanılabilir. Bu eğitim merkezinde de çok amaçlı salonun bir bölümü spor alanı olarak kullanılmaktadır. Duvar tırmanma merdiveni, minderler ve çeşitli oyun aparatları vardır. Kolonlar olası yaralanma ve darbelere karşı yumuşak malzeme ile kaplanmıştır.

Diyanet Çocuk 4-6 Yaş Eğitim Merkezi iç mekân tasarım ölçütlerinin analizleri ışıklandırma, havalandırma, ısıtma, malzeme kullanımı, renklendirme, biçimlendirme, görsel ve fiziksel boyut maddeleri doğrultusunda ele alınarak; kullanım-etkinlik, tefriş-mekânsal boyut ve nitelik-ilişkiler ilkeleri bağlamında değerlendirilmesi yapılmış ve Çizelge 7.1 de tablolaştırılmıştır.

Çizelge 6.17: Diyanet Çocuk 4-6 Yaş Eğitim Merkezi iç mekân tasarım ölçütlerinin analizleri.

İlkeler Analiz	DİYANET ÇOCUK 4-6 YAŞ EĞİTİM MERKEZİ		
	Kullanım - Etkinlik	Tefriş - Mekânsal Boyut	Nitelik - İlişkiler
Işıklandırma Havalandırma Isıtma	Geniş açıklıklı pencereler kullanılarak, mekânda doğal ışıktan yeterince faydalanılmaktadır. Havalandırma doğal ve yapay menfezler aracılığıyla sağlanmaktadır. Isıtma radyatörlerle sağlanır.	Mekânın büyüklüğüne ve kullanım amacına göre sistemlerinin seçilmesi ve yerleştirilmesi, gerekli olan alanlarda ışıklandırma ile vurgu yapılması, örneğin koridordaki çıtalarda linear LED kullanımı görülmüştür.	Gereksinimlerin doğal ve yapay yollarla giderilmesi, kişi sayısı ve kullanım yerine uygun sistemlerin tercihi görülmektedir.
Malzeme Kullanımı Renklendirme	Çoğunlukla montessori konseptli doğal ahşap mobilyaların kullanımını yanı sıra, sonradan eklenmiş boyalı mobilyalara yer verilmiştir. Sadece koridorlarda sarı ve mavinin kullanımı diğer yerlerde beyaz renk kullanımı mekânı özgür kılmıştır. WC'lerde ise pembe(kız) ve mavi(erkek) renk kullanılarak cinsiyet ayırımına gidilmiştir.	Islak hacimlerde kaymayı önleyici plastik malzeme kullanımı, işlevsel mobilyaların pratik kullanıma yönelik malzeme ve seçimi görülmektedir.	Koridorlardaki canlı renklerin dikkat çekerek odak noktası oluşturması, uygun olmayan hava şartlarında koridorların esnek zamanı zevkli hale dönüşmesini sağlar niteliktedir.
Biçimlendirme Fiziksel Boyut	Çok amaçlı salonun gösteriler dışında, spor salonu olarak da kullanımı, kullanım alanının yeterli olması istenen şekli almasını sağlamaktadır.	Donatıların biçimseli ve boyutları çocuk antropometrisine uygun seçilmiştir. Ancak, Lavabo yüksekliğine portatif çözüm getirilmiştir. Mekânın çocuk sayısına göre geniş olması çocukları hiperaktifliğe yönlendirmekte, kontrol mekanizmasında zorluklara neden olmaktadır	Öğrenme mekânlarının, yemekhanenin, uyku odalarının vb. düzeni görsel algıya hitap eder düzeydedir. Donatı elemanlarında dayanıklılık, konfor ve sağlamlık görülür düzeydedir.

Genel Değerlendirme:

1. Öğrenme mekânlarının bir uzantısı olarak düşünülmesi gereken açık oyun alanlarına direkt ulaşım bu binada gerçekleştirilmemiştir.
2. Mutfakla direkt ilişkili bir servis çıkışı bulunmamaktadır. Binanın ana girişi bu işlev için kullanılmaktadır.
3. Bu eğitim merkezinde doğal ve yapay havalandırma tercih edilmektedir. Bütün mekânlarda, dışarısı ile hava sirkülasyonunun sağlanabileceği pencereler bulunmaktadır.

4. Öğrenme mekânları yeterli gün ışığı almaktadır.
5. Tüm bu belirlemeler sonucunda Diyanet Çocuk 4-6 Yaş Eğitim Merkezi iç mekân tasarım ölçütlerinin, açık oyun alanlarına direkt ulaşım olanaksızlığı hariç, istenilen eğitim sistemine iyi bir şekilde cevap verdiği söylenebilir.

6.2. ZEYNEP SALEH ALP 4-6 YAŞ EĞİTİM MERKEZİ, ÇANKAYA, ANKARA

Ankara'nın Çankaya ilçesinin Çukurambar Mahallesi'nde bulunan kurs merkezi, Zeynep Saleh ALP Cami'sinin alt katında yarı zamanlı olarak eğitim vermektedir. Kurs merkezinde genel olarak, 3 sınıf, oyun odası, çok amaçlı salon, giriş bölümü, tuvalet (ortak), depo, idare ve mutfak mevcuttur. Şu anda eğitim alan 4-5-6 yaş gruplarının sınıfları ayrı ayrı olup toplamda yaklaşık 30 kişidir.

Şekil 6.31: D.İ.B Zeynep Saleh ALP 4-6 Yaş Eğitim Merkezi plan krokisi, Çankaya, ANKARA

Resim 6.27: Bahçe, ana giriş ve rüzgarlık fotoğrafları

Eğitim merkezine giriş trafiğin yoğun olduğu ana yoldan değil de, yan caddeden yapılmaktadır. Burada merdivenlerin olmaması da olumlu yönde katkı sağlar. Bahçe duvarının üzerindeki metal korkuluklar, çocukların ilgisini çekebilecek davetkar renklere sahiptir. Binaya girişte koruma amaçlı, cam bölmeli rüzgarlık oluşturulmak istenmiştir. Ancak bu alan istenilen standartlara göre küçük kalmaktadır (min 4,5mx4,5m). Bahçede olumlu hava şartlarında çocukların oynayabilecekleri oyun park alanı da mevcuttur. Zemininde yapay çim kullanılarak bu alan özelleştirilmiştir.

Resim 6.28: Giriş holü ve koridor fotoğrafları

İdare kısmı giriş holüyle direkt ilişkilidir. Giriş holünün darlığı gelenleri karşılama açısından oldukça yetersiz olup, mekânsal kısıtlamalardan ötürü veliler için oluşturulması gereken bir bekleme alanı bulunmamaktadır. Gerekli görüşmeler yönetici odasında gerçekleşmektedir. Giriş holüne direkt bağlantılı diğer mekân ise mutfaktır. Mutfakta pencere açıklığı bulunmamaktadır. Bu durumda mutfak için çok önemli olan doğal havalandırma ve aydınlatmadan yeterince faydalanılamamaktadır. Giriş holünde çocukların ayakkabılarını koyabilecekleri vestiyer bulunmaktadır.

Ayrıca burada ufak bir oyun alanı yaratılmıştır. Zeminde kullanılan çok renkli ve şekilli malzeme gözü yormakta ve ortamı daha bir karmaşık hale getirmektedir.

Resim 6.29: Tuvalet, depo ve koridor fotoğrafları.

Mekânsal kısıtlamalardan ötürü tuvaletler kız ve erkek çocuklar için ortak kullanıma sunulmaktadır. Kullanım esnasında çocuklar gözetmen eşliğinde olmaktadır. WC önü cam tuğla ile giriş holünden ayrılmıştır. Tuvaletlerde pencere olmadığından doğal ışıktan bu şekilde faydalanmaya çalışılmaktadır. Mekânda yeterince depo olmadığından wc koridorunun bir kısmı bu şekilde değerlendirilmektedir. Deponun açıkta olması hoş olmayan bir görüntü yaratmaktadır. Sınıflara giden koridorlar gün ışığı almamakta bu yüzden sürekli yapayaydınlatma ile aydınlatılmaktadır. Çocuklara özel dolaplar burada yer almaktadır. Zemin için seçilen giriş holünden farklı bir desene sahip olan malzeme gözü yormaktadır.

Resim 6.30: Masalı oyun odası, koridor ve oyun odası fotoğrafları.

Masalı oyun odası daha çok değişik büyüklük ve şekillerde tahtadan bloklar, içi boş kutu bloklar, çok değişik şekil ve biçimlerde tahtadan taşıt araçları, yapboz türünde tahta oyuncaklar, insanlar, hayvanlar gibi oyuncaklarla vakit geçirilen bir alandır. Burada çocukların hayal dünyalarını geliştirmelerine yardımcı olunur. Zemin malzemesinin karışık renklerde olması çocukların yapboz gibi oyuncak parçalarını düşürdüklerinde bulmaları için zorlaştırıcı niteliktedir. Oyun alanı gerekli durumlarda yemek salonu olarak da kullanılmaktadır. Konum itibariyle arada kalan bu mekân doğal ışık ve havalandırmadan yeterince faydalanamamaktadır.

Koridorlarda kapı arkası vestiyer olarak açık askı düşünülmüştür. Boyut olarak çocuklara uygundur fakat yeri itibariyle sıkıntılıdır. Yapısal kısıtlamalar kullanıcıları bu yönde kullanıma yönlendirmektedir.

Kapalı oyun odası masalı oyun odasına bitişiktir. Tercih edilen portatif oyuncaklar gerektiğinde taşınarak farklı faaliyetlerin yapılmasına olanak tanımaktadır. Ancak alanın çok dar oluşu sebebiyle tüm oyuncaklar aynı anda kullanılamamaktadır. Oyun alanı okuldaki tüm çocuklar tarafından eş zamanlı kullanıma müsait değildir. Zeminde halı kullanılmıştır. Doğal aydınlatma ve havalandırmadan faydalanmak adına koridor cephesinde pencere açıklığı bırakılmıştır. Oyun alanlarında doğal havalandırma büyük önem taşır.

Resim 6.31: 6 yaş öğrenme mekânından görüntüler.

Ana cadde yönünde olan sınıfın pencereleri dışardan ve içerden görüşü engelleyecek niteliktedir. Çocukların dış mekân ile olan ilişkisini şeffaflaştırmak eğitimlerine de katkı sağlayacaktır. Pencere boyutları çocukların ölçülerine uygun olmasına rağmen dışarıyı görememeleri dezavantajlı duruma düşürmüştür. Duvarlar ve zemin oldukça yoğun kullanılmıştır. Masaların, dolapların, duvarların ve de zeminin rengarenk oluşu renk karmaşası ve göz yorucu olarak nitelendirilebilir. Mekânların daha sade olmasında fayda vardır. Bir odak noktasını oluşturularak çalışmalar o duvarda sergilenebilir.

Resim 6.32: 4 ve 5 yaş öğrenme mekânları ile koridordan görüntüler.

Öğrenme mekânları yapısal olarak aynı form ve büyüklük ile aynı tipte donanımlara sahiptir. Sadece yaş olarak ayrılmıştır. Sadece 5 yaş sınıfı bahçedeki çocuk oyun parkına bakmaktadır. Ancak direkt geçiş yoktur. Sınıflarda masalar ortada birleştirilmiş grup etkinliklerinde çocukların daha aktif ve gözetmen eşliğinde olması sağlanmıştır. Her çocuğa özel dolap ve çekmece bulunmaktadır. Sınıflarda kitap köşesi, TV, projeksiyon gibi materyaller bulunmaktadır. Ancak çocukların çalışmalarının sergilendiği herhangi bir köşe ya da pano koridorlar veya sınıflarda

görülmemektedir. Duvar renkleri mekânın tamamında baskın olduğundan ve de alanların dar olması sebebiyle çocuklarda farklı tutum ve davranışlara yol açabilir.

Zeynep Saleh Alp 4-6 Yaş Eğitim Merkezi iç mekân tasarım ölçütlerinin analizleri ışıklandırma, havalandırma, ısıtma, malzeme kullanımı, renklendirme, biçimlendirme, görsel ve fiziksel boyut maddeleri doğrultusunda ele alınarak; kullanım-etkinlik, tefriş-mekânsal boyut ve nitelik-ilişkiler ilkeleri bağlamında değerlendirilmesi yapılmış ve Çizelge 7.2 de tablolaştırılmıştır.

Çizelge 6.18: Zeynep Saleh Alp 4-6 Yaş Eğitim Merkezi iç mekân tasarım ölçütlerinin analizleri.

İlkeler	ZEYNEP SALEH ALP 4-6 YAŞ EĞİTİM MERKEZİ		
	Kullanım - Etkinlik	Tefriş - Mekânsal Boyut	Nitelik - İlişkiler
Analiz Işıklandırma Havalandırma Isıtma	Kullanım alanlarından giriş, idare ve öğrenme mekânlarının doğal ışık ve havalandırmadan yararlandığını görmekteyiz. Mutfak ve WC de ise giriş holündeki pencereden bu ihtiyaç giderilmektedir. WC önü seperatör cam tuğla ile yapılarak, doğal ışığın tuvaletlere erişimi sağlanmıştır. Ancak yeterli değildir.	Yapısal kısıtlamalardan ötürü orta alanda kalan oyun mekânlarında doğal aydınlatma ve havalandırmadan mahrum kalmamak adına üst pencere açılarak bu ihtiyaca çözüm üretilmeye çalışılmıştır.	Mekânda yapay havalandırma sistemlerine rastlanılmamıştır. Bu durum uygun olmayan hava koşullarında doğal havalandırmadan da direkt yararlanılamayacağından iç ortam hava kalitesini düşürecektir. Yapay aydınlatmanın zorunlu olarak gün boyu kullanımı enerji tüketimini arttırmaktadır. Radyatörlerin dengesiz dağılımı mekânı homojen şekilde ısınmasını engellemektedir.
Malzeme Kullanımı Renklendirme	Kullanılan malzemelerin ve renklerin çeşitliliği mekânda karmaşıklığa neden olmuştur. Malzeme ve renk seçiminin profesyonel bir destek alınmadan gerçekleştiği görülmektedir.	Yapısal yetersizliğe sahip olan bu eğitim kurumunda yanlış renk ve malzeme kullanımından kaynaklı mekânsal bir takım konforsuzluklar meydana gelmiştir.	Oyun odasının enerji verici bir renk olan turuncu renk; sınıflarda ise neşe verici bir ton olan sarının olması tüm duvarlardan ziyade odak noktası oluşturularak yapılması daha doğru olacaktır.
Biçimlendirme Fiziksel Boyut	Özellikle oyun alanlarının yetersizliği etkinliklerin rahatlıkla yapılmasını engellemektedir.	Fiziki şartları yetersiz olan bu alanda, anlamlı bir tefriş yapılamamakta dolayısıyla eğitimin kalitesi düşmektedir. Mekânların fiziksel şartlarına göre çözüm üretmek gerekmektedir.	Zeminler de kullanılan farklı desen ve renklerdeki malzeme, kullanım niteliğini göz sağlığı ve algısı açısından yormaktadır.

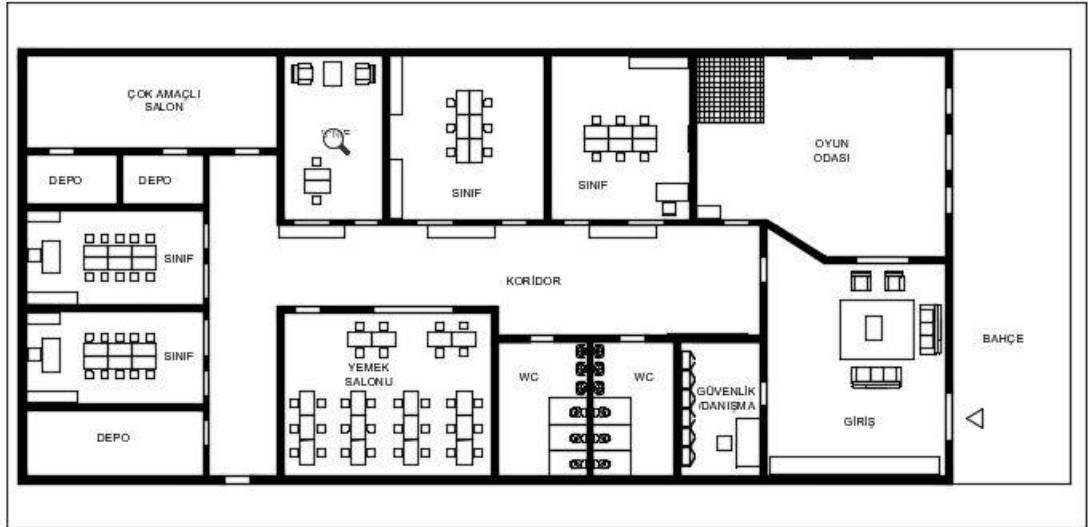
Genel Değerlendirme:

1. Öğrenme mekânlarının bir uzantısı olarak düşünülmesi gereken açık oyun alanlarına direkt ulaşım yapısal zorlamalardan ötürü bu binada gerçekleştirilememiştir.
2. Mutfakla direkt ilişkili bir servis çıkışı bulunmamaktadır. Binanın ana girişi bu işlev için kullanılmaktadır.

3. Bu eğitim merkezinde doğal havalandırma tercih edilmektedir. Ancak bütün mekânlarda, dışarı ile hava sirkülasyonunun sağlanabileceği pencereler bulunmamaktadır.
4. Öğrenme mekânlarının yeterli gün ışığı almasına rağmen, yapısal durumdan ötürü oyun alanları doğal ışığı alamamaktadır.
5. Tüm bu belirlemeler sonucunda Zeynep Saleh Alp 4-6 Yaş Eğitim Merkezi iç mekân tasarım ölçütlerinin yapısal zorlama ve kısıtlamalardan ötürü istenilen eğitim sistemine kısmen cevap verdiği söylenebilir.

6.3. HACI DERVİŞ 4-6 YAŞ EĞİTİM MERKEZİ

Ankara'nın Çankaya ilçesinin Öveçler Mahallesi'nde bulunan kurs merkezi, Hacı Ahmet Ulusoy Cami'sinin alt katında yarı zamanlı eğitim vermektedir. Kurs merkezinde genel olarak, 4 sınıf, 1 geniş oyun salonu, 1 tane birebir eğitim sınıfı, giriş bölümü, güvenlik/danışma, lavabolar (kız ve erkek olarak ayrılmıştır), bütün çocukların aynı anda yemek yiyebileceği büyüklükte yemekhane, çok amaçlı salon ve depolar mevcuttur. Şu anda eğitim alan 4-5-6 yaş gruplarının sınıfları ayrı ayrı olup toplamda yaklaşık 30 kişidir.

Şekil 6.32: Hacı Derviş 4-6 Yaş Eğitim Merkezi, plan krokisi Çankaya, ANKARA

Binanın girişi çocuklar için ayrı tutulmuş olup, giriş kapısının önünde, bahçede kullanılan renkli oyun parkı çocukların ilgisini çekmekte, açık alanda

güvenli bir oyun alanı imkânı sunarak iyi vakit geçirmelerine olanak sağlamaktadır. Burada zemin çocukların oyun oynarken zarar görmemesi için, yumuşak bir malzeme olan kauçuktan yapılmıştır.

Resim 6.33: Oyun parkı, bahçe, giriş, bekleme alanları fotoğrafları

Giriş kısmında ebeveynlerin ve çocukların beklemesi ve dinlenmesi için bekleme alanı mevcuttur. Giriş kapısının önünde çocukların ayakkabılarını giyip çıkarırken oturmaları için oturma birimi vardır. Ayakkabılarını buraya koymaları için, her çocuğa bir dolap ayrılmış olup, üzerinde isim etiketi bulunmaktadır. Bekleme salonundan oyun odasına açılan sabit pencere sayesinde içerisi gözükmektedir.

Resim 6.34: Oyun salonu ve koridor fotoğrafları

Oyun odaları çocuklar için büyük öneme sahiptir. Grup ya da bireysel oyunlar motor gelişim, sosyal gelişim, bedensel ve bilişsel gelişime katkı sağlayarak çocukların oynayarak öğrenmelerini sağlar. Dolayısıyla bu tür mekânların iyi donatılmış olması gerekir. Buradaki oyun odasında minderler, tırmanma duvarı, oyun parkı, top havuzu, masa-sandalye ve oyuncak mutfak köşesi mevcuttur. Zemin yumuşak bir malzemedен yapılmış olup, rengârenk ve karışık desenli olması gözü yormakta ve özellikle yapboz oyuncak parçalarının algı nedeniyle kaybolmasına

neden olmaktadır. Oyun salonunun bahçeye direk açılması önemlidir. Tuvaletlere yakın olması da avantajdır.

Koridorlarda ise her sınıfın girişinde o sınıfa özel sabit bir şekilde konumlandırılan dolap vestiyerler vardır. Ve yine dolapların karışmaması için, çocukların isimleri kapakların üzerinde yazmaktadır. Çocuklar için onların boyuna göre ayarlanmış askı da mevcuttur. Zeminde laminat kullanılması ortama sıcak bir atmosfer katarak, çocukların kendilerini evlerinde gibi sıcak bir atmosferde hissetmesini sağlar. Duvarların ise alt kısmının koyu üst kısmının açık renk boyanması aslında çocuklar açısından duvarları daha yüksek gösterdiğinden tam tersi şeklinde boyanabilirdi. Renk ve duvarlar konusunda bu konuya daha detaylı değinilmiştir. Sınıf camlarının koridorlara açıldığını görmekteyiz. Bu da karşımıza bir dezavantaj olarak çıkmaktadır.

Resim 6.35: Yemekhane, sınıf, erkek wc fotoğrafları

Çocukların yemek ihtiyaçlarını karşılamak ve yaşlılarıyla aynı ortamda yemek yeme disiplinini öğrenmek açısından yemekhanenin önemi büyüktür. Bu eğitim merkezinde yer alan yemekhane yaklaşık 50 kişilik olup tüm sınıftaki çocukların aynı anda yemek yemeleri için uygundur. Masa ve sandalyeler çocukların boyutuna göre tasarlanmıştır. Kırmızı, beyaz ve turuncu renkteki masaların ise çocukların iştahlarını açmadaki etkisi önemlidir.

Sınıflar aynı tipte 4 adet olup yaşa göre ayrılmışlardır. Sınıf organizasyonuna baktığımızda ise, çocukların grup çalışmalarına daha iyi adapte olmak ve öğretmenle iletişimi güçlendirmek adına masaların ortada birleştirildiğini ve etrafında oturulduğunu görmekteyiz. 4-6 yaş gruplarına ait olan bu sınıflarda, çocukların sınıfta yapmış oldukları çalışmalarını duvardaki panoya asarak sergilemektedirler. Psikolojik ve de zihinsel gelişimine katkı sağlayarak, çocuğun ortama adaptasyonu

hızlandırılmış olur. Sınıf içinde ayrıca askılık, kitaplık ve oyuncaklar için dolap da mevcuttur.

Bu yaş grubunda tuvalet ve lavabolar kız-erkek diye ayrılmıştır. Kızların ve erkeklerin lavabo kısımları aynı şekilde tasarlanmış olup, lavabo boyutları ve sabunluklar çocukların boyuna göre ayarlanmıştır. Tuvalet kabinlerinde ise, erkekler için mavi kapı, kızlar için pembe kapı kullanılmıştır. Klozetler de lavabolar gibi çocukların boyutuna göredir. Zeminde ise çocukların kaymamaları için yürüme akslarında halı kullanılmıştır. Halının ıslak kalarak koku yapma ihtimali olduğundan, halı yerine daha farklı malzeme ile önlem alınması (plastik esaslı malzeme) daha doğru bir karar olacaktır.

Hacı Derviş 4-6 Yaş Eğitim Merkezi iç mekân tasarım ölçütlerinin analizleri ışıklandırma, havalandırma, ısıtma, malzeme kullanımı, renklendirme, biçimlendirme, görsel ve fiziksel boyut maddeleri doğrultusunda ele alınarak; kullanım-etkinlik, tefriş-mekânsal boyut ve nitelik-ilişkiler ilkeleri bağlamında değerlendirilmesi yapılmış ve Çizelge 7.3 de tablolaştırılmıştır.

Çizelge 6.19: Hacı Derviş 4-6 Yaş Eğitim Merkezi iç mekân tasarım ölçütlerinin analizleri.

İlkeler Analiz	HACI DERVİŞ 4-6 YAŞ EĞİTİM MERKEZİ		
	Kullanım - Etkinlik	Tefriş - Mekânsal Boyut	Nitelik - İlişkiler
Işıklandırma Havalandırma Isıtma	Mekân genel olarak gün boyu yapay aydınlatma ve havalandırmaya maruz kalmaktadır. Giriş holü ve kapalı oyun parkı doğal ışıktan faydalanabilmiştir. Yapay havalandırmanın ise özellikle wc ve öğrenme mekânlarında yetersiz olduğu söylenebilir. Isıtma radyatörlerle sağlanmaktadır.	Mekânın geneline baktığımızda dış cepheye açılan pencerelerin olmadığı görülmektedir. Koridora bakan duvarlarda pencere açıklığı ile şeffaflık sağlanmaya çalışılmıştır.	Öğrenme mekânlarında doğal bir havalandırmanın ve aydınlatmanın olmayışı ve yapay havalandırmanın da yetersizliği eğitimde ve çocuk sağlığında aksaklıklara yol açabileceği söylenebilir.
Malzeme Kullanımı Renklendirme	Islak hacimlerde kaymayı önlemek adına halı kullanılması, günlük yıkanabilir malzeme olmamasından bakteri oluşumu ve dolayısıyla kokuya sebep olacaktır.	Duvarların alt kısmı yerine üst kısmının renklendirilmesi mekânı çocuk ölçeğine daha yakınlaştıracaktır. Genel olarak mekânda beyaz tercihi görülmektedir.	Çocuk oyun parkında yumuşak malzeme tercihi yaklaşımı görülmektedir. Kapalı oyun alalında ise duvardan duvara halı kullanılmıştır. Halının rengârenk desenli oluşu küçük parçalı oyuncakların yere düştüğünde bulunmasını zorlaştırabilmektedir.
Biçimlendirme Fiziksel Boyut	Mekânsal biçim eğitim merkezi olarak, çocuk kullanıcılarına sadece kapalı oyun alanından açık oyun alanına direkt geçiş imkânı tanımaktadır. Oysaki bizden istenen öğrenme mekânlarının açık oyun alanları ile direkt bağlantılı olmasıdır.	Kullanılan donatı elemanlarının çocuk boyutlarına uygunluğu görülmektedir. Öğrenme mekânlarının büyüklüğü çocuk sayısına göre ideal gözükmemektedir. (Kişi başına 3 m ² alan)	Öğrenme mekânlarında sadelik esastır. Göz yorucu ve dikkat dağıtıcı her türlü nesneden kaçınmak gerekir. Örneğin askılık kullanmak yerine kapalı vestiyer kullanımı önerilebilir.

Genel Değerlendirme:

- Öğrenme mekânlarının bir uzantısı olarak düşünülmesi gereken açık oyun alanlarına direkt ulaşım yapısal zorlamalardan ötürü bu binada gerçekleştirilememiştir.
- Bu eğitim merkezinde doğal havalandırma tercih edilememektedir. Yapısal zorlamalardan dolayı mekânlarda, dışarıyla hava sirkülasyonunun sağlanabileceği pencereler bulunmamaktadır.
- Oyun salonu yeterli gün ışığı almasına rağmen, yapısal durumdan ötürü öğrenme mekânları doğal ışığı alamamaktadır.
- Tüm bu belirlemeler sonucunda Hacı Derviş 4-6 Yaş Eğitim Merkezi iç mekân tasarım ölçütlerinin yapısal zorlama ve kısıtlamalardan ötürü istenilen eğitim sistemine yeterli cevap verdiği söylenemez.

YEDİNCİ BÖLÜM

7. ÖRNEK MODEL KREŞ TASARIMI ve MOBİLYALARI

Yetişkin bir insanın gereksinimleri hiyerarşik bir yapıya sahiptir. Gereksinimlerimiz biyolojik olanlardan başlayarak, güvenlik, ait olma-bağlanma isteği, saygınlık(prestij), kendini kanıtlama(yetenekleri geliştirme) ve entelektüel, duygusal ve estetik doyum olmak üzere en temel olandan yukarı doğru sıralanırlar.

Çocukların gereksinimleri de yetişkinlerinkinden pek farklı değildir. Bu gereksinimleri karşılayacak mekânların tasarlanması için tasarlanma sürecinde bir dizi psiko-sosyal kavramın göz önünde bulundurulması gerekir (Gür, Zorlu, 2002, sy.17). Aşağıda Maslow'un insan gereksinmelerine karşılık gelen psiko-sosyal ve kültürel kavramları Çizelge 8.1 de tablolaştırılmıştır.

Çizelge 7.20:Maslow'un insan gereksinmelerine karşılık gelen psiko-sosyal ve kültürel kavramlar, (Gür, Zorlu, 2002, sy. 17)

GEREKSİNMELER	AÇIKLAMA
Biyolojik Gereksinmeler	Sağlıklı beslenme, iyi ve rahat koşullarda uyuma, temizlik ve bakımın sağlanması, kısacası sağlıklı ve uygun bir ortamda büyüme ve gelişme
Güvenlik Gereksinmesi	Fiziksel güvenlik can- mal güvenliğini kapsar. Can güvenliği, bir mekânın ölüm, yaralanma, yanma, zehirlenme, kırık-çıkık gibi durumlarla sonuçlanan kaza risklerini azaltıcı önlemlerle tasarlanması demektir. Çocuğun sağlıklı bir ömür sürmesi için çevresindeki donatı ve nesnelere çocuğun statik ve dinamik antropometrik ölçülerine uygun olmalıdır. Ayrıca mekânın ısı, nem ve ışıklandırma koşullarının uygunluğu da çocuğun sağlıklı büyümesi için gerekli etmenlerdir.
	Psiko-sosyal güvenliği açısından çocuğun bağlandığı kişilerle ilişkilerinin sürekli ve düzenli olması sağlanmalıdır. İlerleyen yaşlarda örgütlü oyun ortamının çocuğa sağlanması yetişmesinde çok önemlidir.
Ait Olma Gereksinmesi	Çocuğun tamamen kendine ait bir nişi olması, onun kimliğinin gelişmesine ve özsaygısının pekişmesine yardım eder. Ergenlikte çocuğun mekânsal mahremiyete ve egemenlik alanına sahip olması sağlıklı gelişimi için şarttır.
Saygınlık Gereksinmesi	Kimlik- benlik arayışı, mekânı kişiselleştirme özgürlüğü, birey sınıf veya gruba ait statü sembolleri yoluyla kendini dışa vurma, kolay algılanma, imgelebilir olma, akılda kalıcı olma, iz bırakma vb.
Kendini Kanıtlama Gereksinmesi	Çocuğun uygun fiziksel çevreler ve sosyal ortamlarda aile kararlarına, arkadaş toplantılarına, örgütlü etkinliklere katılması kendini kanıtlamasına ortam hazırlayacak sevinç ve endişelerini diğerleriyle paylaşması bilinçaltını rahatlatarak; kendine yeten ve kendisiyle barışık bir birey olmasını kolaylaştıracaktır.
Entelektüel, Duygusal ve Estetik Gereksinmeler	Katıldığı etkinliklerin iyi planlanmış etkinlikler olması halinde çocuk, entelektüel arayışlara girmeye başlayacak, duygusal ve estetik doyum kazanmayı öğrenecek, sağlıklı, özgüvenli ve nitelikli bir birey olma yolunda olumlu adımlar atacaktır.

Çocuk mobilyası için belirlenen ihtiyaç analizleri ve gereksinimleri yukarıda bildirilmiştir. Okul öncesi eğitim kurumlarında kullanılacak mobilyalar iç mekân atmosferinde ve de mekân organizasyonunun algısında en önemli etkenlerden biridir. Bu bağlamda çocukların bu mekânları evi gibi hissetmesinde ya da resmiyetin değil de tam tersine samimiyetin artmasında mobilyalar, dolayısıyla mobilyaların renkleri,

doku ve malzemeleri önemli birer etkidir. Çocuklar, özellikle ana renkleri algılar. Mekânda ana renk olarak kırmızı rengi değerlendirmek özellikle tercih edilmedi. Çünkü çocukların giysilerinde ve oyuncaklarda bu sıcak ana renk zaten var olmaktadır. Mekân renklerle de sükûnet içinde olmalıdır. Ayrıca ulusal ve uluslararası okul öncesi çocuk yuvalarının renkleri incelendiğinde mekân renklerinin özellikle huzur verici karmaşıklık yaratmayan renk ve tonlarda kullanıldığı izlenmiştir. Ayrıca tasarımda etken olan psikolojik, fizyolojik, davranışsal özelliklere de değinilerek aşağıda tablolştırılmıştır (Çizelge 8.2).

Çizelge 7.21: İnsan deneyiminin dört alanı ve bunlara karşılık gelen özellikler
(Prakash ve Fielding, 2005, sy. 8)

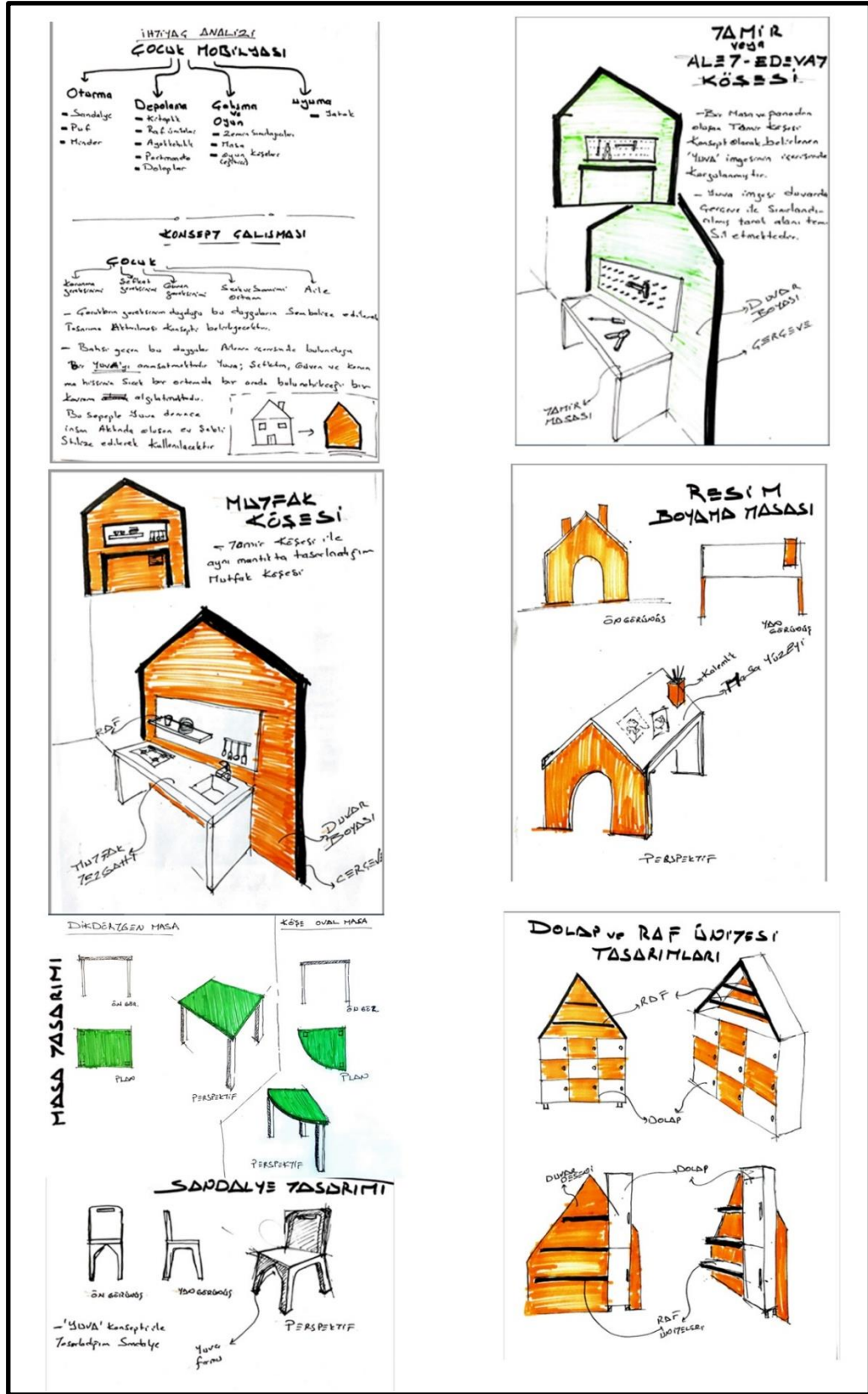
İnsan Âlemleri Varlığının Yaşamındaki Deneyim Planlama ve Tasarım Özellikleri	
Uzaysal	Samimi, Açık, Parlak, Kapalı, Aktif, Sessiz, Bağlı Doğa, Anıtsal, Teknolojik
Psikolojik	Yatıştırıcı, Güvenli, Huşu uyandıran, Neşeli, Oynak, Uyarıcı, Yaratıcı, Yansıtıcı Teşvik, Manevi Canlandırıcı, Bir Topluluk Anlayışı Yaratmak
Fizyolojik	Sıcak, Serin, Rahat, Havadar, Sağlıklı, Hoş Kokulu, Dokulu, Görsel Olarak Hoş
Davranışsal	Bağımsız Çalışma, Ortak Çalışma, Takım Çalışması, Fiziksel Fitness Etkinliği, Araştırma, Yazma, Okuma, Bilgisayar Çalışması, Şan, Dans, Gösteri, Sunma, Büyük Grup Çalışması, Doğa ile İletişim, Tasarım, Yapı, Öğretim, Rahatlatıcı, Yansıtıcı, Oynama

Örnek model kreş tasarımı ve mobilya tasarlanırken ilk aşamada mevcut durum analizlerinin değerlendirilmesi birkaç örnek üzerinden yukarıdaki bölümde yapılmıştır. Bu değerlendirme hem iç mekân genel biçimlenişi hem de mevcuttaki

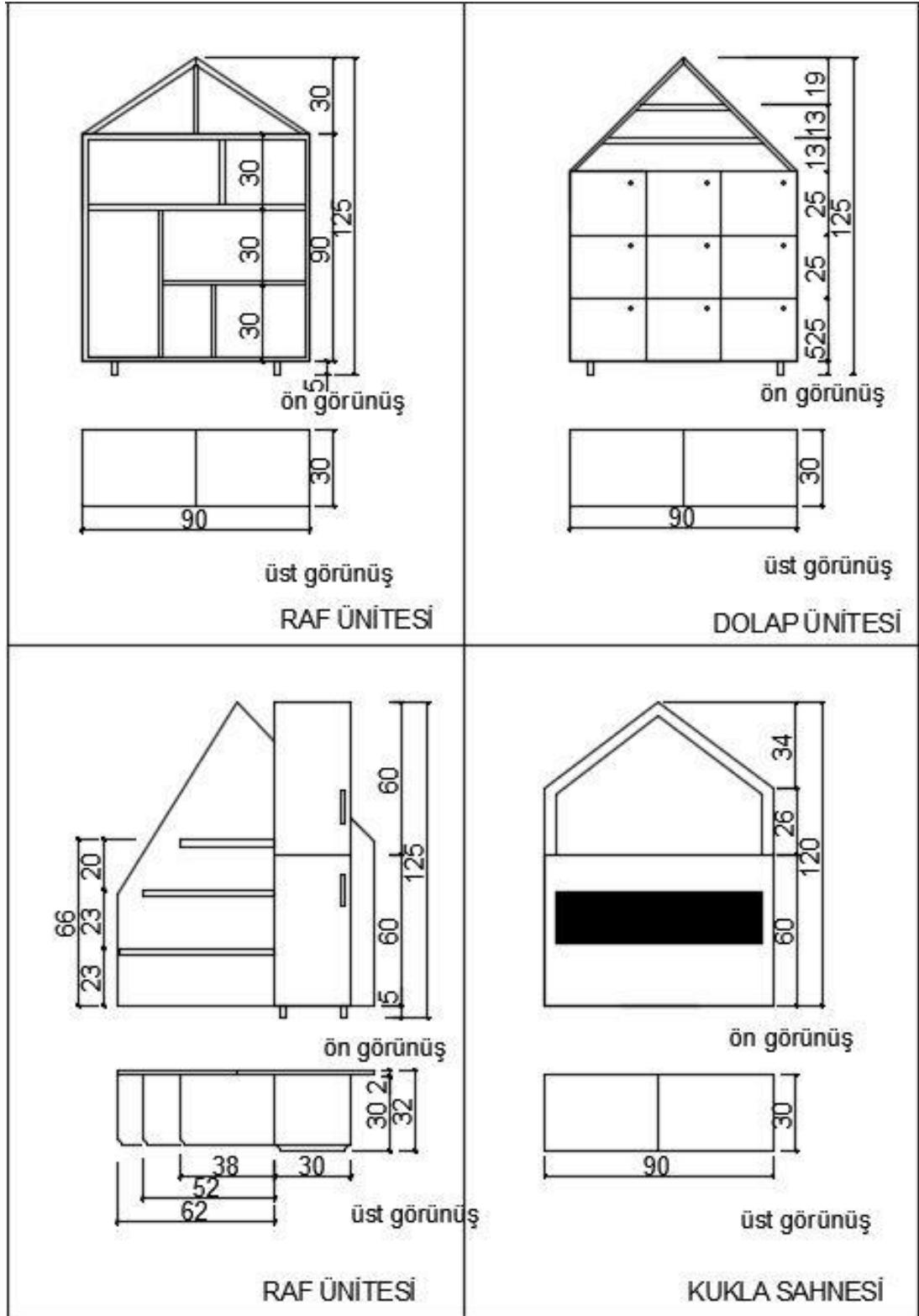
donanım ve mobilyalar olarak iki ölçütte ele alınmıştır. Mekân oluşumlarında ortak bir dilin olmadığı, çeşitliliğin kendi içinde farklı oluşumları gösterdiği belirlenmiştir.

Mevcuttaki mobilya ve donanımların zaman içerisinde birimlerin bağımsız olarak tercih etmeleri ve bu seçimler doğrultusunda alımların gerçekleşmesi ile çeşitlilik olduğu görülmüştür. Çeşitliliğin bir takım avantajları olsa da uç noktadaki farklılığı dezavantaj olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durum D.İ.B 4-6 Yaş Eğitim Kurumları'nda kurumsal farklılık yaratarak kurum kimliğinin belirsizleşmesine yol açmaktadır. Bu nedenle D.İ.B 4-6 Yaş Eğitim Kurumları'nda en azından mobilya ve donanım elemanlarının tasarımı ile kısmen de olsa kurumsal kimliğin oluşturulması ve ön plana çıkarılarak faydalı olması öngörülmüştür.

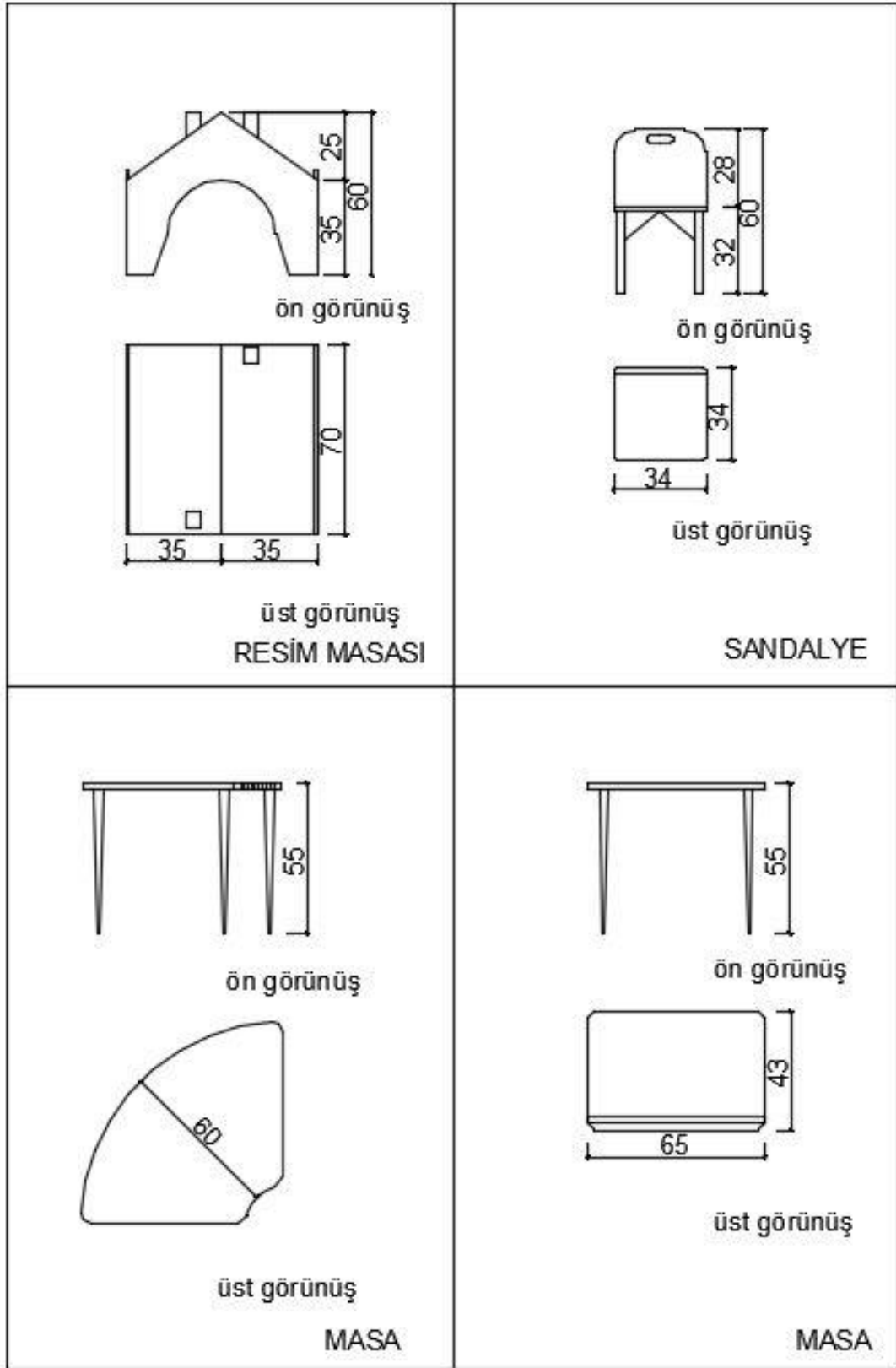
Belirlenen birtakım maddeler çerçevesinde, bu çalışmada D.İ.B 4-6 Yaş Eğitim Kurumları'nın kurumsal kimliğini vurgulayabilecek bir dil birliğinin, iç mekân mobilya ve donanım tasarım aracılığıyla oluşturulması hedeflenmiştir. Bu hedef doğrultusunda kurumlardaki mobilyalar incelenerek ihtiyaçlar belirlenmiştir. Çocuklar için biyolojik, güvenlik, ait olma, saygınlık, duygusal, estetik ve entelektüellik gibi birtakım unsurlar da araştırılarak çocuklar için 'yuva' konseptli mobilya ve mekân tasarım örnekleri oluşturulmuştur. Yapılan mobilya ve mekân tasarımları yalın, estetik doğal, samimi, işlevsel ve sağlam tasarım anlayışıyla yorumlanarak, kullanıcı sayısına göre arttırılıp azaltılabilecek şekilde modüler olarak tasarlanmıştır. Tasarıma ilişkin eskiz ve modelleme çalışmaları, mobilya yerleşim plan örnekleri ile farklı tipte masa kurulumlarına aşağıda yer verilmiştir. Bu çerçevede tüm D.İ.B 4-6 Yaş Eğitim Kurumları'na boyutsal, görsel ve işlevsel olarak adapte olabilecek masa, sandalye, açık /yarı açık/ kapalı dolap raf üniteleri, resim masası, tamir, mutfak ve kukla köşeleri ile bir mobilya serisi tasarlanmıştır.

Şekil 7.33: Öneri mobilya eskiz çalışması, Nurcan Uzut, 2019

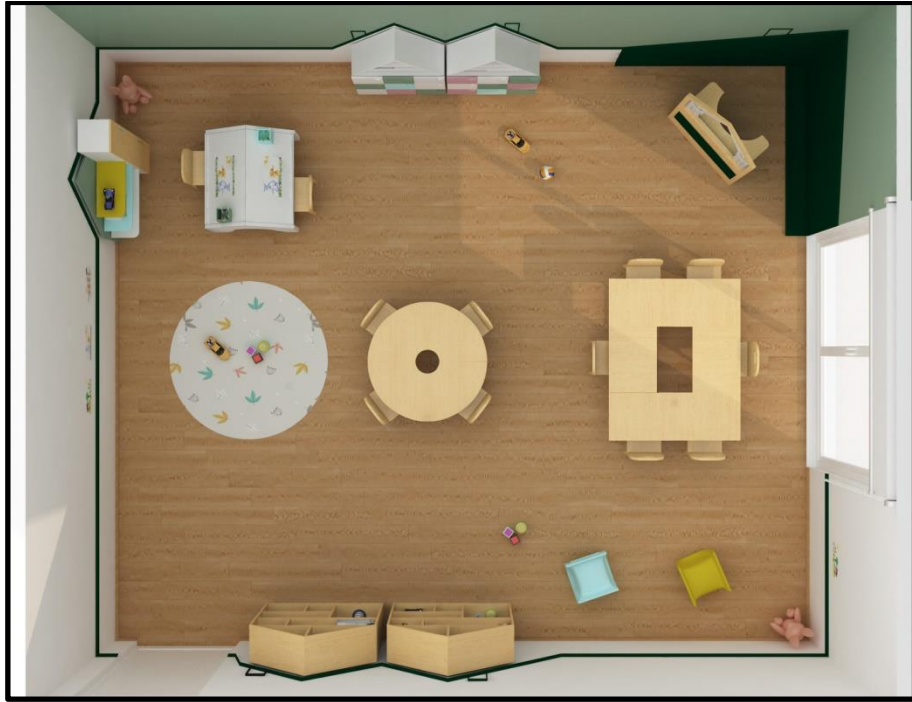
Şekil 7.34: Öneri mobilya ölçüleri-1

Şekil 7.35: Öneri mobilya ölçüleri-2

Resim 7.36: Öneri kreş yerleşim planı-1 (oval 10 kişilik masa düzeni)

Resim 7.37: Öneri kreş yerleşim planı-2 (yuvarlak ve kare 10 kişilik masa düzeni)

Resim 7.38:Öneri kreş yerleşim planı-3 (yuvarlak 10 kişilik masa düzeni)

Resim 7.39: Derslik genel görünüm 1

Resim 7.40: Derslik genel görünüm 2

Resim 7.41: Derslik genel görünüm 3

Resim 7.42: Derslik genel görünüm 4

Kurum kimliğini mekân tasarımı yolu ile sürdürebilmek ve tasarım üzerinden gerçekleştirilen bir araştırmanın elde ettiği sonuçları, iç mekân disiplinini beslediğini görebilmek çalışmanın ana hedefini oluşturmaktadır. Daha öncede belirtildiği gibi, aynı tasarım dilinde mobilya tasarlanmasındaki amaç D.İ.B 4-6 Yaş Eğitim Kurumları'nın kurumsal kimliğini temel biçimleniş ilkeleri ve yeni tasarımlar ile ortaya koyan ve kullanıcı tercihleri ile çeşitlenebilecek olumlu ortamlar oluşturmaktır.

Çocuklar için kullanılacak aşağıda görseli paylaşılan, okul öncesi eğitim öğrencileri için tasarlanmış olan oturma birimi anaokulları, kreşler, yuvalar, çocuk kütüphaneleri, çocuk hastaneleri gibi birçok çocuk mekânlarında rahatlıkla kullanılabilir. Aktif bir koltuktan rahatlıkla döndürülerek sallanan bir tabure elde edilebilir. Çocuklar ata biner gibi oturabilir, eğlenceli bir oyuncuğa dönüştürebilirler.

Resim 7.43:Çocuklar için tasarlanmış oturma birimi örneği, Nurcan Uzut, 2019

Okul öncesi eğitim kurumlarında kullanıcı sayısına göre ihtiyaç duyulan mekânlar çeşitlilik göstermektedir. Bu çeşitliliğin ana sebebi de öğrenci sayılarındaki belirsizliktir. Ortalama olarak 15 ile 100 öğrenci arasında değişen kullanıcı sayısına göre en az ihtiyaç duyulan fonksiyonlar belirlenmiş ve metrekareleri ile kroki olarak aşağıdaki çizelgelerde (çizelge 8.3-8.4) verilmiştir.

Ayrıca Çin'in Wuhan kentinde ortaya çıkan ve tüm dünyayı etkileyen Korona salgını sürecinde gündelik yaşamdaki kısıtlamalar pek çok değişimi de beraberinde getirmiştir. Koronavirüs (Covid-19) salgını nedeniyle alınan tedbirler doğrultusunda, sınıflarda sınıf kontenjanının yarısı kadar sayıda öğrenci bulunması sağlanmalıdır. Ortak kullanım alanlarında aynı anda o alan için belirlenen kontenjanın yarısı kadar öğrenci bulunmalıdır. Öğrencilerin uyku saatinde kampet veya yataklarının arasında en az 1,5 metre mesafe bırakılmalıdır. Okul öncesi eğitim kurumlarında uyulması gereken kuralların tamamına EK B de yer verilmiştir(MEB).

Çizelge 7.22: Öğrenci sayısına göre en az ihtiyaç duyulan alanlar ve metrekaresi-1

ÖĞRENCİ SAYISI	15 - 20 Öğrenci	21 - 40 Öğrenci	41 - 60 Öğrenci
En Az İhtiyaç Duyulan Fonksiyonlar ve Metrekareleri	<p>En az 1 Sınıf 30 m²</p> <p>Hoca Odası 4 m²</p> <p>Lavabo 2 m²</p> <p>Lavabo 3.5 m²</p> <p>wc 1 m²</p> <p>wc 1 m²</p> <p>wc 1 m²</p>	<p>En az 2 Sınıf, En Çok 3 Sınıf 30 m²</p> <p>Hoca Odası 4 m²</p> <p>Lavabo 2 m²</p> <p>5 m²</p> <p>wc 1 m²</p> <p>wc 1 m²</p> <p>wc 1 m²</p> <p>wc 1 m²</p> <p>Engelli wc 3 m²</p> <p>Yemek Salonu 15 m²</p>	<p>En az 3 Sınıf, En Çok 4 Sınıf 30 m²</p> <p>Hoca Odası 8 m²</p> <p>Lavabo 2 m²</p> <p>En az 2 Alan 5 m²</p> <p>wc 1 m²</p> <p>wc 1 m²</p> <p>wc 1 m²</p> <p>wc 1 m²</p> <p>Engelli wc 3 m²</p> <p>En az 1 Alan Bahçe 30 m²</p> <p>En az 1 Oda Yemek Salonu 30 m²</p> <p>yemekhane lavabo 6 m²</p>

Çizelge 7.23: Öğrenci sayısına göre en az ihtiyaç duyulan alanlar ve metrekareleri-2

ÖĞRENCİ SAYISI	61 - 80 Öğrenci	81 - 100 Öğrenci
En Az İhtiyaç Duyulan Fonksiyonlar ve Metrekareleri	<p>En az 4 Sınıf, En Çok 5 Sınıf</p> <p>30 m²</p>	<p>En az 4 Sınıf, En Çok 5 Sınıf</p> <p>30 m²</p>
	<p>Hoca Odası 8 m²</p> <p>Lavabo 2 m²</p>	<p>Hoca Odası 8 m²</p> <p>Lavabo 2 m²</p>
	<p>En az 3 Alan</p> <p>5 m²</p> <p>wc 1 m² wc 1 m² wc 1 m² wc 1 m²</p> <p>Engelli wc 3 m²</p>	<p>En az 3 Alan</p> <p>5 m²</p> <p>wc 1 m² wc 1 m² wc 1 m² wc 1 m²</p> <p>Engelli wc 3 m²</p>
	<p>En az 1 Alan</p> <p>Bahçe 30 m²</p>	<p>En az 1 Alan</p> <p>Bahçe 45 m²</p>
	<p>Opsiyonlu</p> <p>Etkinlik Sınıf 30 m²</p>	<p>Opsiyonlu</p> <p>Etkinlik Sınıf 30 m²</p>
	<p>En az 1 Oda</p> <p>Yemek Salonu ve lavabosu 50 m²</p>	<p>En az 1 Oda</p> <p>Yemek Salonu ve lavabosu 50 m²</p>
	<p>Opsiyonlu</p> <p>Etkinlik Sınıf 30 m²</p>	<p>En az 1 Alan</p> <p>Uyku Odası 30 m²</p>

SONUÇ VE ÖNERİLER

Diyanet İşleri Başkanlığı 4-6 yaş eğitim merkezlerinde binaların baştan amaca uygun olarak tasarlanması, dış kabuk ve çevre ile ilişkinin düşünülmesi, dış mekân kurgusunun da yapılması, kuşkusuz en doğru olanıdır. Ancak bunu sağlamak her koşulda mümkün olmayabilir. Bu yüzden iç mekân oluşumlarında aynı tasarım dilinin en azından mobilya ve donatılar ile sağlanmasının faydalı olacağı öngörülmektedir. Ortak bir dil kullanarak kurumsallaşma yolunda önemli bir adım atılmış olacaktır.

Bu amaçla çalışmada, henüz yeni sayılabilecek olan Diyanet İşleri Başkanlığı 4-6 yaş eğitim merkezlerinin bazılarının iç mekânlarında, donanım elemanlarında ve fiziki şartlarında gözlem yapılmıştır. Henüz kuruluş aşamasında sayılabilecek, birkaç yıllık olan bu kursların bundan sonra böyle devam etmemesi, tasarım yollu bir süreç girilmesi gerektiği öngörülmektedir. Kurumsal kimliği sağlamanın yollarından biri mobilya tasarımı olarak sunulmuştur. Tüm 4-6 yaş eğitim merkezlerinde yalın, işlevsel, doğal, sağlam, estetik ve samimi mobilya tasarımı ile benzer iç mekân tasarımının tercihi savunulmuştur. Mobilyada modülerlik, bu tarz çoklu kullanımlı alanlarda ihtiyaca daha çabuk cevap verdiği için kullanıcıları pozitif yönde etkilemekte ve tercih etmelerinde ana etken olmaktadır. Mobilyadaki bu esneklik sayesinde, ortamın ihtiyacına, kişi sayısına, kullanım amacına göre kullanıcı tercihleri ile çeşitlenebilecek olumlu ortamlar oluşturulacaktır.

Eğitim ortamının en mükemmel ve dikkate değer unsurları öğretmenler olsa da, öğrencilerin eğitim aldıkları fiziki çevre ve donanımları benzer derecede önem taşımaktadır. Çünkü tamamen boş bir mekânda eğitim verildiğinde öğrencilerin hayal güçlerinin gelişmeyeceği ve hatta eğitim esnasında ayrıca çocuklar için özel hazırlanacak oyunsal öğretim nesnelere olmadan düşünme melekelerinin iyi derecede işlerlik kazanamayacakları bu araştırma temelinde ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda ideal bir eğitim ortamı aşağıdaki şekilde özetlenebilir.

- Eğitim ortamlarında güvenlik ölçütü çocukları olumsuz durumlardan korumak adına birinci öncelik olmalıdır. Güvenlikli ortamların temelde fiziksel ve ruhsal olmak üzere iki türünün de ihmal edilmemesi gereklidir.
- Eğitim merkezlerinin mimari yapısı iklim, coğrafi bölge vb. ölçütler dikkate alınarak tasarlanmalıdır.
- Eğitim mekânlarındaki beklentilerin ilkesel özelliklerinin temelinde, ortamı kullanacak çocukların yaşı, çocuk sayısı, programın gereklilikleri dikkate alınmalıdır. Özellikle de çocukların birbirleriyle uyum içinde oynaması ve çalışması, onların sosyal davranışlarını geliştireceği nedenle mekân donanımları tam da bu özelliklere göre tasarlanmalıdır.
- Eğitim mekânları tasarlamak konusu özellikle çağdaş nitelikleri barındırmalıdır. Ama her ülkenin kendine özgü kültürü diğer ülkelerden oldukça fark yaratıyor ve bu farklarla uluslararası düzeyde kültür kimliği oluşuyorsa, o ülkenin çocuklarının eğitiminde de bu kültürel fark göz ardı edilmemeli ve eğitim mekânlarına ve donanımlarına yansıtılmalıdır. Örneğin Türk Kültürü'nün misafirperverliği, yuvalarda ve oyun ortamlarında “misafircilik” oyununun oynanması için bir ortamın hazırlanmasına yol açabilir.
- Okul öncesi kurumlarında bahçe çok önem taşır. Bu bakış açısı ile ideal bir bahçe, araştırmalara göre okul binasının kapladığı alanın iki katı büyüklükte olmalıdır. Bahçedeki oyun alanlarından tuvaletlere ve sınıflara çok kolay ulaşılabilmelidir. Aslında, sonradan düşünülerek mevcut binaların içinde herhangi bir köşede dönüştürülerek meydana getirilmiş ya da kullanıma açılmış yuvalarda bahçe olanakları bile olamamaktadır. Bu konu daha çok büyükşehirlerin kalabalık ortamları için geçerlidir. Ancak yeni inşa edilecek ve bahçe olanağı ihmal edilmeyecek yuvalarda, çocukların koşup oynayacağı çimenli alanlar, bisiklete binme yolları, onların fiziksel niteliklerini geliştirecek tırmanma, atlama, denge kurma, sallanma gibi ortamların mutlaka tasarlanması önem taşımaktadır. Hatta

üstü gerektiğinde kapatılabilen kum havuzları onların hayal güçlerinin gelişimi adına fevkalade özellikli bir ortam olur.

- Okul öncesi eğitim binası, eğer yeni inşa edilecekse, bahçesi düzenlenirken, doğal gün ışığından yeterince faydalanmasını sağlayacak şekilde planlanmalıdır.
- Rampalar üst kotlara rahatça ve sakince ulaşımı sağlar, bu yüzden çocuklar için eğlenceli de olan rampalar, mümkün oldukça merdivenlerden daha çok tercih edilmelidir. İç ve dış mekânda doğru oranda (%8) eğimle kullanılmalıdır.
- 4-6 yaş eğitim merkezlerinin mekânsal ilişkileri ve detayları önceden planlanmalıdır. Örneğin, çocukların oyun ve eğitim alanları bahçe ve lavabolarla direkt ilişkilendirilmelidir. Çünkü o yaşlardaki çocuklar oyun oynarken tuvalet ihtiyacının farkına çoğu zaman varamazlar ya da geç varırlar. Tuvaletlerin yakın olması ayrıca eğitmen kontrolü için de önem taşır.
- Okul öncesi eğitimde fiziksel çevre eğitimin kalitesini artırmaya yönelik olmalıdır. Velilerin, personelin ve çocukların konforu, sağlık ve güvenliği sağlanarak, hoş giden ve benimsenmiş, iyi organize edilmiş ve teçhizatlı ortamlarla eğitimin kalitesi yükseltilebilir.
- Okul öncesi eğitim kurumlarının iç mekânları, öncelikle çocuk için güvenli, rahat oyun ortamları içeren, çocukların hem fiziksel ve hem de ruhsal gelişimlerinde faydalı olacak, hatta iyi alışkanlıklar geliştirebilecekleri tarzda düzenli, her şeyi kolay algılayabilecekleri şekilde aydınlık ve dikkat çekici, onların minik ruhlarında dinginlik oluşturabilecek ve mutluluk sağlayabilecek düzeyde güzel kokan ortamların yaratılması ve müzikle iç içe dingin ve aynı zamanda canlı mekânlar tasarlanmalıdır. Böyle oyunla öğrenme mekânları algısal boyutta sade ve gösterişten uzakta, buna rağmen işlevsellikleri eksiksiz olmalıdır.
- Çocuk oyun ve öğrenme mekânlarının aynı zamanda esnek planlanmaları son derece önem taşımaktadır. Bu esneklik hem çocukların farklı

aktiviteleri için gerekli ve hem de farklı kimlikteki çocukların farklı davranışlarını karşılayabilmek adına onları mutlu edecek nitelikte olmalıdır. Aynı zamanda sağlanabilecek esneklik mekânı monotonluktan da kurtaracaktır.

- Çocuk yuvalarının tasarımları profesyonel olmayan kişilere bırakılmamalıdır. Çünkü çocukların gözle görünmeyen, ama ancak büyüdüklerinde fark edilebilecek olan gelişim eksikliklerini gidermek bilinçli tasarımcıların programlanması ile daha çocukluk dönemlerinde mümkündür. Çocuklar için donanımlar ilgi odaklarına ve düzenli gelişimlerine göre dönüştürebilecek nitelikli olmalıdır.
- Sınıflarda, diğer sınıfların ve sınıf içinde birbirlerinin konuşma, bağırma, yüksek sesli şarkılar söyleme vb. ortamlar için ses yalıtımlarının da dikkate alınması zorunludur.
- Çocuk yuvaları ya da eğitim alanlarının çocukların sınıf içindeki sayılarının orantılı olması önem taşımaktadır. Öğrenci sayısının artması, öğrenci başına düşen fiziksel ortam metrekareleri azalacağı nedenle, artan sayıdaki öğrenciler için ayrı sınıflar oluşturulması gerekli olmaktadır. Çünkü çocuklar arasındaki ilişkilerin olumsuz etkilenmemesi için m² alanların küçülmemesi gereklidir.
- Çocuk oyun ve eğitim yuvalarının gerçekten esnek tasarlanması, değiştirilebilir, dönüştürülebilir olması ve araştırmaların belirlediği öğretim modellerine uygun olarak planlanması ve tasarlanması son derece önemlidir.
- Okul öncesi yuvalar ya da eğitim kurumlarının tasarlanması yapılırken, çocukların oyun esnasında, diğer çocuklarla iletişim içinde, hep birlikte gruplar halinde oynama ve öğrenme sırasında vb. aktivitelerde, çocukların kullanımına sunulacak metrekare alanlar araştırmalar tarafından belirlenmiştir. Bu belirlemeler uzun yılların gözlemleri, çocukların davranışları, oyunları, mutlulukları, sağlıklı olmaları ve huzurlu

öğrenmeleri üzerine gelişmiştir. Buna göre çocuk başına düşen en az alan 1.5 m² alandır.

- Çocuklar parçadan ziyade bütünü algıladıklarından, ayrıntısı olmayan çeşitli şekiller, öncelikle algıladıklarından dolayı da özellikle ana renkler, uyarıcı olma veya konsantrasyon gerektirme ihtiyacına göre sıcak veya soğuk renkler tasarım yapılırken dikkate alınmalıdır.
- Kendilerine güven ve saygılarının gelişmesini sağlayacak çocuk boyutlarına uygun öge ve mekânlar geliştirilmelidir.
- Çocuk yuvalarının iç mekân havalandırması aydınlatılması ve iklimlendirmesi öncelikle genel sağlık koşulları dikkate alınarak gerçekleştirilmelidir. Ayrı ayrı grupların oynadığı ve öğrendiği mekânlar, güney yönüne yönlendirilmeli, yeterince havadar, aydınlık, temiz ve nem oranı gerektiği kadar olmalıdır.
- Çocukların anaokullarının ya da bebeklerin kreşlerinin gereksiz, fazla hava akımlarından arındırılmış olması, çocukları sağlıklarını ve öğrenmelerini ve bebeklerin dolaysız sağlıklarını etkilemektedir. Hatta olumsuz olan, daha ileride bir durumla çocuk ve bebeklerin bazı rahatsızlıklarının ortaya çıkmasına bile neden olabilecek durumlar oluşabilir. Çünkü çocuklar ve bebekler hava kirliliğine karşı daha hassastırlar. Çünkü 6-8 yaşına kadar akciğer gelişimlerinin devam ettiği araştırmalar doğrultusunda saptanmıştır. Çok hareketli ve canlı olduklarından çocukların dakikadaki solunum sayıları, yetişkinlere göre daha hızlı ve fazladır. Bu nedenle kirli ortamlarda daha fazla toksik madde soluyabilirler ve sağlıkları daha fazla zarar görür.
- Sonradan okul öncesi çocuklar için anaokuluna dönüştürülecek yapılarda planlama aşamasında fiziksel çevre koşullarına yönelik olarak daha da çok dikkat edilmesi ve daha iyi önlemler alınması gerekmektedir. Çünkü var olan binanın ve mekânlarının fiziksel çevre olanaklarının uygun olup olmadığı bilinmemekte ve zorunlu olarak kullanılmak istenmektedir. Bu

nedenle bu türlü uygulama durumlarında fiziksel koşulların defalarca gözden geçirilmesi ve test edilmesi son derece önemlidir.

- Türkiye’de okul öncesi kurumları fazla sayıdadır. Çünkü çocuk sayısı oldukça fazladır. Buna karşılık standartların durumuna göre geliştirme ve denetim mekanizmasının olmayışı kontrol etme özelliklerini yetersiz kılmaktadır. Sadece çok bilinçli mimar ve içmimarların tasarımları doğru çözümlere ve sonuçlara ulaşabilmektedir. Buna göre, çocukların okul öncesi eğitim kurumlarında en doğru ve en mükemmel olarak eğitilmeleri için belki de geliştirilmiş standartların varlığı ve denetim mekanizmalarının kurulmuş olması gerekmektedir. Çocuklar Türkiye’nin geleceğidir. Bu nedenle okul öncesi kurumların daha da önemle geliştirilmesi gereklidir.

KAYNAKLAR

- Açııcı, F., K., Kulak, F.,** (2015). 4. Ulusal İç Mimarlık Sempozyumu, Mekân Tasarımında Disiplinlerarası Yaklaşımlar, Bildiri Kitabı, Mekânın Psikolojisi Üzerinde En Etkin Rol Oynayan Öğe: Renk, MSGSÜ, İstanbul, 312
- Altınoluk, Ü.,** (1998). Binaların Yeniden Kullanımı, Yapı-Endüstri Merkezi Yayınları, İstanbul, 23
- Altıparmakoğlu, G., Gürani, F., Y.,** (2016). İç Ve Dış Arasındaki Çeper Temalı Ulusal Mekân Tasarımı Sempozyumu Bildiri Kitabı, Avlu Mekânının Eğitim Yapıları Üzerinden Analizi: Adana Örneği, 61
- Aydın, N.,** (2018). Çocuk Kullanımına Yönelik Mobilya Tasarım Ölçütleri, İstanbul Ticaret Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 29-30
- Baran, M., Yılmaz, A., Yıldırım, M.,** (2007). Okul Öncesi Eğitimin Önemi Ve Okul Öncesi Eğitim Yapılarındaki Kullanıcı Gereksinimleri Diyarbakır Huzurevleri Anaokulu Örneği, Ziya Gökalp Dergisi 8, Dicle Üniversitesi Yayınları, 27-44
- Barbaroğlu, A.,** (2018). Eğitim Ortamları Açısından Okul Öncesi Eğitim Kurumları, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı 18, 1314-1318
- Bayazitoğlu, B.,** (2009). İnsan-Mekân Etkileşimi, Mart Matbaacılık Sanatları, İstanbul, 58-61
- Bilgiç, D., E.,** (2015). Kent Konutlarında Çocuk Odası Mekân Tasarımı ve Mobilyası, Türkiye Alim Kitapları, Saarbrücken, 4-15
- Brooker, G., Stone, S.,** (2011). İç Mekân Tasarımı Nedir?, Yapı-Endüstri Merkezi Yayınları, İstanbul, 42-45

- Brooker, G., Stone, S.,** (2012). İç Mimarlıkta Biçim + Yapı, Literatür Yayınları, İstanbul, 145-171
- Burdurlu, E., Kılıç, Y., İlçe A.C., Elibol G.C., Yener, G.,** (2004), Okul Öncesi Çocuk Mobilyaları ile ilgili Ebeveyn Görüşleri ve Öngörülen Mobilya Tasarım Ölçütleri, Teknoloji, Cilt 7, Sayı 1, Ankara.(sy. 19,34, 140,141,145)
- Çukur, D., Delice, E.G.,** (2011). Erken Çocukluk Döneminde Görsel Algı Gelişimine Uygun Mekân Tasarımı, Aile ve Toplum Eğitim-Kültür ve Araştırma Dergisi, Ankara, 31-38
- Darçın, P., Balanlı, A.,** (2012). Yapılarda Doğal Havalandırmanın Sağlanmasına Yönelik İlkeler, Makale, Tesisat Mühendisliği, Sayı 128, Mart/Nisan, sy.34
- Day, C.,** (2007). Environment And Children, Passive Lessons From The Everyday Environment, Imprint Of Elsevier, USA, 4-15,71-118-260
- Deniz, M.,E.,** (2012). Erken Çocukluk Döneminde Gelişim, Maya Akademi, Ankara, 371-380
- Doğan, K., R., Küçükköseler, T.,** (2015). Çocuk Ergonomisi ve Çocuk Mobilyası, 3. Ulusal Mobilya Kongresi Bildiri Kitabı, Selçuk Üniversitesi, Konya, 26
- Elibol, C., Kılıç, Y., Burdurlu, E.,** (2006). Okul Öncesi Çocuk Oyuncaklarında Malzeme Kullanımı ve 4-6 Yaş Çocuklarının Renk Tercihleri, Aile ve Toplum Eğitim-Kültür ve Araştırma Dergisi, 40-57
- Ertaş, Ş., & Özdemir, İ., M.,** (2014). Çocuk-Spor-Mekân Ve Ergonomi, Akademisyen Kitabevi, Ankara, 37-64
- Frayling, C.,** (1993). Research in Art and Design, Royal Collage of Arts Research Papers, Londra
- Güler, Ç.,** (2001). Ergonomiye Giriş (Ders Notları), Ankara Tabip Odası, Ankara.
- Gür, Ş. O., Zorlu, T.,** (2002). Çocuk Mekânları, YEM Yayınları, İstanbul,15-42

- Hasol, D.**, (2005). Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü, YEM Yayın, İstanbul, 313
- Hastürk, E.Y.**, (2006). Ankara İlinde Bulunan 7-12 Yaş Arası Çocuklarda Antropometrik Değerlerin Belirlenmesi ve Bu Ölçülerin Çocuk Odası Mobilyasına Uygulanması, Hacettepe Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, Ankara, sy.96
- Karahan, A.**, (2011). Gri Suyun Değerlendirilmesi, Makale
- Karaküçük, S., A.**, (2008). Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Fiziksel/Mekânsal Koşulların İncelenmesi: Sivas İli Örneği, C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi Aralık Cilt: 32 No:2. 310,311
- Kıldan, O. A.**, (2007). Okulöncesi Eğitim Ortamları, Kastamonu Eğitim Dergisi, Kastamonu, 501-507
- Koçak, N.**, (2001). Erken Çocukluk Döneminde Eğitim ve Türkiye’de Erken Çocukluk Eğitiminin Durumu, 151, Milli Eğitim Dergisi, Ankara.
- Kurt, Ö.**, (2016). İlkokul Mekânlarının Çocuk Gelişimi Ve Mekân Algısına Etkilerinin Değerlendirmesi, Anadolu Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir, 11-12
- Lueder, R., ve Rice, V.J.B.**, (2008). Ergonomics for Children, Tolyor & Francis, Newyork, 50
- Merriam, S., B., Tisdell, E., J.**, (2015). Qualitative Research: A Guide to Design and Implementation, John Wiley & Sons, New York.
- Milli Eğitim Bakanlığı**, (2016). Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Standartları Klavuz Kitabı, 96-101
- Millî Eğitim Bakanlığı**, (2014). Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği, Resmî Gazete Tarihi: 26.07.2014 Resmî Gazete Sayısı: 29072
- Millî Eğitim Bakanlığı**, (2013). Çocuk Sağlığı ve Güvenliği, Ankara
- Ministry of Education, Culture, Sports, Science and Technology**, (2010). A Collection of Exemplary Design of Kindergarten Facilities, Japan. 4

- Moore, G., T., Sugiyama, T.,** (2007). Çocuklar, Gençlik ve Çevre 17 (4), Çocukların Fiziksel Çevre Derecelendirme Ölçeği (CPERS): Erken Çocukluk Eğitim Tesislerinin Fiziksel Ortamını Değerlendirmede Güvenilirlik ve Geçerlilik, Çevre, Davranış ve Toplum Araştırma Grubu Sydney Üniversitesi, Avustralya. 30
- Oğuzkan, Ş., Demiral, Ö., ve Tür, G.,** (1999). Okul Öncesinde Yaratıcı Çocuk Etkinlikleri, Ya-Pa Yayınları, İstanbul
- Ömeroğlu, E.,** (2000). Okul Öncesi Eğitim Kurumlarının Fiziksel ve Eğitsel Ortamları, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir
- Özdenk, Ç.,** (2007). 6 Yaş Grubu Öğrencilerinin Psikomotor Gelişimlerinin Sağlanmasında Oyunun Yeri ve Önemi, Fırat Üniversitesi , Yüksek Lisans Tezi, Elazığ.(sy.54)
- Özsırkıntı, K., H.,** (2009). ‘20. yy Mimarisinde Form Ve Renk Kavramlarının Mekâna Etkisinin Mimari Akımlar Çerçevesinde Analizi’, MSGSÜ, FBE, Sanatta Yeterlilik Tezi, İstanbul.(sy.72)
- Özsoy, Ş., K.,** (2015). 4. Ulusal İç Mimarlık Sempozyumu, Mekân Tasarımında Disiplinlerarası Yaklaşımlar, Bildiri Kitabı, Psikolojik Unsurların Okul Öncesi Kurumlarının İç Mekân Tasarımına Etkisi, MSGSÜ, İstanbul.(sy.333)
- Öztürk, M., O.,** (2001). Ruh Sağlığı ve Bozuklukları, Feryal Matbaası, Ankara. 84-101
- Paktaş, M., G.,** (2015). 4. Ulusal İç Mimarlık Sempozyumu, Mekân Tasarımında Disiplinlerarası Yaklaşımlar, Bildiri Kitabı, Mayıs, MSGSÜ, İstanbul.(sy.24)
- Piaget, J.,** (1962). Play, Dreams and Imitation in Childhood -Explanation of Play, Psychology Published, DOI:10.1037/h0052104,
- Poyraz, H., ve Dere, H.,** (2003). Okul Öncesi Eğitimin İlke ve Yöntemleri, Anı Yayıncılık, Ankara

- Prakash, N., Fielding, R.,** (2005). The Language of School Design, Design Patterns for 21st Century Schools, Designshare. 8
- Reitan J., B., Lloyd, P., Bohemia, E., Nielsen, L., M., Digranes, I., Lutnæs E.,** (editors), (2013). Proceedings of the 2nd International Conference for Design Education Researchers,, Oslo, Norway. 1859
- Santrock, J., W., (Çev. Yüksel, G.)** (2014). Yaşam Boyu Gelişim (Gelişim Psikolojisi), Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara. 210-266
- Sev, A.,** (2009). Sürdürülebilir Mimarlık, Yapı-Endüstri Merkezi Yayınları, İstanbul. 63-68
- Shaffer,D., R., Kipp, K.,** (2010). Developmental Psychology: Childhood and Adolescence, Eighth Edition, Wadsworth, Cengage Learning, USA.550-551
- Soysal, Ş., Bodur, Ş.,** (2005). STED (Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi), Cilt 14, Sayı 7,Ankara. 4
- Surur, A., S., Bilgiç, D., E.,** (2016). The Effect of the Education Systems Applied in Pre-School Educational Institutions on the Place Formation and Essays on the Place Design Provided by Reggio Emilia Education System, Cilt Vol. 11 - Sayı No. 1
- Şahin, B., E., Dostoğlu, N.,** (2015). Okul Binaları Tasarımında Sürdürülebilirlik, Uludağ Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Dergisi, Cilt 20, Sayı 1. 77-82
- Talu, N.,** (2016). Gündelik Yaşamda Oyun ve Oyuncak Tasarımı için Şeylerin Uysallığı, UTAK Sorumluluk, Bağlam, Deneyim ve Tasarım Bildiri Kitabı, Ankara.639
- Taşcıoğlu, M.,** (2013). Bir Görsel iletişim Platformu Olarak Mekân, Yapı-Endüstri Merkezi Yayınları, İstanbul. 31

- Tayo, O., Olurinola, O.,** (2015). Colour in Learning: It's Effect on the Retention Rate of Graduate, Journal of Education and Practice, Vol.6, No.14, Department of Science and Technology Education, Olabisi Onabanjo University, Ago-Iwoye, Nigeria. 1-2
- Topan, A.,** (2019). Okul Öncesi Dönemde (3-6 Yaş) Büyüme Gelişme, Ders Notları.(sy.38)
- Üstün, G., E., Tırpancı, A.,** (2015). Gri Suyun Arıtımı Ve Yeniden Kullanımı, Uludağ Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Dergisi, Cilt 20, Sayı 2. 119
- Yavuzer, H.,** (1998). Çocuk Psikolojisi, Remzi Kitabevi, İstanbul. 17
- Yavuzer, H.,** (2016). Çocuk Psikolojisi, Remzi Kitabevi, İstanbul. 84-187
- Yıldız, F., Ü., Şener, T.,** (2003). Okulöncesi Dönemde Yaratıcılık Eğitimi, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara. 32
- Yılmaz, G.,** (1994). Okul Öncesi Eğitim Yapıları, Çocuğun Fizyolojik ve Psikolojik Özelliklerinin Tasarıma Etkileri, Yıldız Teknik Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul. 13-19

İNTERNET KAYNAKLARI

- URL-1 <<http://i-cluedesign.com/project/>>, erişim tarihi 29.02.2019.
- URL-2 <<http://www.coroflot.com/yanatzanov/ModUMe>>, erişim tarihi 27.02.2019.
- URL-3 <<http://hukukmusavirligi.diyenet.gov.tr/Detay/76/kur'an-kurslar%C4%B1-uygulama-esaslar%C4%B1>>, erişim tarihi 04.06.2020.
- URL-4 <<http://highfro.com/frobel-egitim-yaklasimi/>>, erişim tarihi 03.04.2020.
- URL-5 <www.ekipnormarazon.com>, erişim tarihi 17.02.2020.
- URL-6
<https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/276711/Building_Bulletin_101_ventilation_of_school_buildings.doc>, erişim tarihi 12.03.2020.
- URL-7 <<https://www.ekoyapidergisi.org/1758-egitim-yapilarinin-tasariminda-surdurulebilirliğin-temel-ilkeleri.html>>, erişim tarihi 10.03.2020.

URL-8 <<https://afilii.com/en/yawood-play-furniture-rocking-horse-by-argo4studio/>>, erişim tarihi 25.02.2020.

URL-9 <<http://parkzon.com.tr/anaokulu1563989504>>, erişim tarihi 15.11.2019.

URL-10 <<https://www.watercare.co.nz/Help-and-advice/Watercare-Education-Programme/Stormwater-and-wastewater>>, erişim tarihi 08.12.2019.

URL-11 <<https://tr.pinterest.com/pin/97390410666109643/?lp=true>>, erişim tarihi 10.10.2019.

URL-12 <<https://www.pinterest.de/pin/669136457119882181/>>, erişim tarihi 10.10.2019.

URL-13 <<https://tr.pinterest.com/pin/373235887838588170/>>, erişim tarihi 10.10.2019.

URL-14 <<https://www.aydinlatma.org/led-ampul-kac-m2-odayi-aydinlatir.html>>, erişim tarihi 02.09.2019.

URL-15 <<http://www.mimaristudio.com/portfolio/daily-child-care-facility/>>, erişim tarihi 03.09.2019.

URL-16 <<https://www.dexigner.com/news/32868>>, erişim tarihi 14.02.2020.

URL-17 <<https://www.dexigner.com/news/32848>>, erişim tarihi 18.02.2020.

URL-18 <<https://www.cocukgelisim.com/gelisimtablosu.htm>>, erişim tarihi 20.09.2019.

URL-19 <<https://www.sozkimin.com/friedrich-frobel-kimdir-sozleri-ve-hayati-1231.html>>, erişim tarihi 05.04.2020

EKLER

EK A.

4-6 YAŞ GRUBU KUR'AN KURSLARI FİZİKİ MEKÂN VE DONANIM ŞARTLARI

4-6 yaş grubu çocukların yaş ve gelişim özelliklerine uygun olarak tasarlanan ortamların çocukların eğitim kalitesini yükselttiği ve onlara olumlu davranış özellikleri kazandırmada etkili olduğu tespit edilmiştir. Bu sebeple Başkanlığımızca 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarının fiziki mekânlarında bulunması gereken nitelikler yeniden değerlendirilerek belirlenmiştir.

Bu itibarla; 4-6 yaş grubu Kur'an kursu mekânlarının belirlenmesinde, donanım malzemelerinin seçilmesinde ve tefrişatının yapılmasında aşağıdaki ölçütlere riayet edilecektir.

1. 4-6 yaş grubu sınıflara 48 ayını tamamlayan ve 72 ayını doldurmamayan çocukların kaydı yapılır.

2. Taleplerin çok olması halinde öncelik okula başlama yaşına en yakın olup daha önce 4-6 yaş Kur'an kursu eğitimi almamış olanlara verilir.

3. 4-6 yaş grubuna yönelik eğitim verilen mekânların özellikleri, bulunması gereken bölümler, donanım malzemelerinin seçilmesinde ve tefrişatının yapılmasında aşağıdaki ölçütlere riayet edilir.

a) Bina Özellikleri

1. Binanın yapımında ve tefrişatında kullanılan materyaller doğal malzemelerden seçilir.

2. Bina girişi, çocukların rahat bir şekilde giriş-çıkışlarına imkân tanıyan ve velilerin bekleme salonu olarak da kullanabileceği şekilde düzenlenir.

3. Çocukların kullandığı odaların kapıları içeriden dışarıya açılır şekilde düzenlenir.

4. Bina balkonsuz ya da balkonları kullanıma kapalı olacak biçimde, pencereler çocukların tırmanıp açamayacağı ve dışarı sarkamayacağı bir şekilde planlanır, bütün elektrik kabloları gizlenir, çocuklar için güvenli prizler kullanılır ve erişemeyeceği (en az 1,5m) yükseklikte olur.

5. Binanın dışında veya içinde bulunan merdiven basamakları yüksek ve dar olmayacak bir ölçüde, tırabzanlar çocuklara göre düzenlenir, tırmanma veya düşme olasılıkları dikkate alınarak gerekli önlemleri ihtiva eden şekilde yapılır.

b) Bulunması Gereken Bölümler

1. Derslik

Derslikler aşağıdaki ölçütlere göre düzenlenir:

- a) Dersliklerin bodrumlarda yer almaması,
- b) Öğrenci başına en az 2 m² alan olması,
- c) Dersliklerin, çocukların hem bireysel hem de grup halinde hareket edebilmesini sağlayacak biçimde düzenlenmesi,
- d) Zeminde çocukların düşmeleri halinde tehlike oluşturmayacak, yumuşak, kaygan olmayan, sabit, kolay temizlenebilen yer döşemeleri kullanılması,
- e) Duvarların ses geçirmeyecek özellikte olması,
- f) Tavan yüksekliğinin 3 m'den az olmaması,
- g) Pencerelerin yerden yüksekliği çocukların çevreyi görebilecekleri şekilde ayarlanması,
- h) Güneş ışığından en yüksek düzeyde istifadeye imkân tanıyan düzenlemelerin yapılması.

2. Oyun/Hobi Alanı-Bahçe

Oyun/Hobi Alanı-Bahçesi aşağıdaki ölçütlere göre düzenlenir:

- a) Öğrenci başına en az 2,5 m² alan olması,
- b) Bahçe çevresinin duvar veya benzeri bir yapı ile ayrılması,
- c) Bahçede yeteri miktarda toprak ve çim alanı bulunması,

- d) Bahçede bitki yetiştirme alanı, ağaçlar, kum havuzları olması,
- e) Bahçenin çocukların fiziksel gelişimlerini olumlu etkileyecek park oyuncakları, denge alanları, tırmanma araçları vb. ile desteklenmesi,
- f) İklimsel şartlar düşünülerek soğuk havalar için bina içinde kapalı oyun alanları oluşturulması,
- g) Zeminin, çocukların düşmeleri halinde tehlike oluşturmayacak şekilde yumuşak özellikte olması,
- h) Bahçe veya bina içinde bitki ve hayvan bakımı gibi hobilerin uygulanabileceği uygun alanlar oluşturulması.

3. Kitaplık

Kitaplık aşağıdaki ölçütlere göre düzenlenir:

- a) Kitaplıkların sabitlenmesi,
- b) Kitaplığın çocukların görme alanı içinde düzenlenmesi,
- c) Kitaplığın yerden yüksekliğinin çocukların kolaylıkla alabilecekleri yükseklikte (88-92 cm arası) olması.

4. Uygulama Salonu/Çok Amaçlı Salon

Uygulama Salonu/Çok Amaçlı salonu aşağıdaki ölçütlere göre düzenlenir:

- a) En az iki adet 4- 6 yaş sınıfı olan Kur'an kurslarında oluşturulması,
- b) Her öğrenciye en az 2 m² alan düşmesi,
- c) Etkinliklerin yapıldığı atölyelerin oluşturulması.

5. Mutfak/Yemek alanı

Mutfak/Yemek alanı aşağıdaki ölçütlere göre düzenlenir:

- a) Lavabolara yakın yerlerde yapılması,
- b) Havalandırma ve yangın tertibatı bulunması.

6. Tuvaletler

Tuvaletler aşağıdaki ölçütlere göre düzenlenir:

- a) Lavabo ve WC'lerin çocukların bedensel ve fiziki yapılarına uygun düzenlenmesi,
- b) Kız erkek WC'lerinin ayrı olması,
- c) Her klozet arasında bölücü duvar olması,
- d) Lavabo en-boy 28-45 cm, yükseklik 50-60 cm; musluk 65-70 cm; klozet yükseklik 35 cm; WC kabinleri en 70-90 cm; bölücü duvarlar ise 130-150 cm arası olması,
- e) Her 12 çocuğa 1 lavabo ve klozet düşecek şekilde düzenlenmesi,
- f) Lavabo ve WC'ler sınıflara yakın alanlarda olması,
- g) Personel WC'sinin ayrı bölümde yer alması.

7. Donatım Malzemeleri

Donatım malzemeleri aşağıdaki ölçütlere göre düzenlenir:

- a) Sandalye genel yüksekliğinin 50-60 cm; oturma genişliğinin 30-36 cm; oturma yeri derinliğinin 30-34 cm; oturma yüksekliğinin 29-33 cm arası olması,
- b) Masa yüksekliğinin 50-55 cm; genişliğinin 60-65 cm; daire masa çapının 100-120 cm arası olması,
- c) Türk Standartları Enstitüsünce onaylanmış oyuncaklar kullanılması,
- d) Kullanılan malzemelerin kimyasal içermemesi, doğal ve yerel olmasına dikkat edilmesi,

8. Tefrişat

- a) Ayakkabı ve giysi dolapları öğrenci ve personel için ayrı ayrı düzenlenmesi,
- b) Çocukların dolap yükseklikleri 120-145 cm aralığında onların rahatça ulaşabileceği seviyede olması,
- c) Dolaplar duvara sabitlenmesi,
- d) Bina boyasında doğal aydınlanmaya engel olmayacak tonlar tercih edilmesi,

EK B.

TIBBİ MASKE KULLANIMI, HİJYEN VE SOSYAL MESAFENİN KORUNMASI İLE İLGİLİ TEDBİRLERE EK OLARAK ÖZEL OKUL ÖNCESİ EĞİTİM KURUMLARINDA UYULACAK KURALLAR

Genel Düzenlemeler

1. Okullar açılmadan önce okullarda kullanılacak alanlar belirlenmelidir. Bu alanlarda doğal havalandırma koşullarının sağlandığından emin olunmalıdır.

2. Sosyal mesafe kuralı ile ilgili yönlendirme ve işaretleme gereken alanlar tespit edilerek işaretlenmelidir.

3. Görünür yerlere Covid-19 önlemleri ile ilgili bilgilendirici afişler (el yıkama, tıbbi maske kullanımı, okul içinde uyulması gereken kurallar vb.) asılmalıdır.

4. Su ve sabuna erişim olmayan alanlarda dezenfeksiyon için kullanılacak el dezenfektanı yeterli değilse artırılmalıdır.

5. Birden fazla işlemde kullanılacak malzemeler kullanım öncesinde dezenfekte veya sterilize edilmelidir.

6. Asansörleri kullanılması planlanan okullarda sosyal mesafe kurallarına uygun kullanım sağlanmalı (kişi sayısı sınırlandırılmalı) asansör giriş ve içerisinde yeni kullanım kuralları tabelalar ile bildirilmelidir.

7. Şüpheli vaka tanımına uyan personel ya da öğrenci tespit edilmesi halinde her okul için önceden tespit edilmiş bir izole oda nakil öncesinde kullanılmak üzere ayarlanmalıdır.

8. Okullarda öğrenci kabulüne uygun güvenlik ve hijyen koşulları sağlanmalı, okullar hizmete başlamadan önce tamamen dezenfekte edilmeli ve bu işleme ilişkin belgeler il müdürlüklerine teslim edilmelidir.

9. Okuldaki tüm ortamların planlanan çerçevede periyodik olarak dezenfekte edilmesi sağlanmalıdır.

10. Okula kayıtlı bulunan öğrencilerin hizmet almaya devam edip etmeyeceği ve hizmet alacakların hangi tarihten itibaren devam edeceği tespit edilmelidir.

11. Sınıflarda sınıf kontenjanının yarısı kadar sayıda öğrenci bulunması sağlanmalıdır.

12. Ortak kullanım alanlarında aynı anda o alan için belirlenen kontenjanın yarısı kadar öğrenci bulunmalıdır.

13. Öğrencilerin uyku saatinde kampet veya yataklarının arasında en az 1,5 metre mesafe bırakılmalıdır.

14. Her gün tüm yaşam alanlarında aynı öğrenciler bir arada olmalıdır. Gruplar arası geçişe izin verilmemeli ve gruplardan sorumlu personelin diğer gruplarla temas etmemesi sağlanmalıdır.

15. Okuldaki tüm hizmet alanlarında sosyal mesafe kuralına dikkat edilmelidir.

16. Özellikle eller ile sık dokunulan yüzeylerin (kapı kolları, aydınlatma düğmeleri gibi) ve ortak kullanım alanlarındaki tuvalet ve lavaboların temizliği günde en az iki kez yapılmalıdır.

17. Faaliyetlerde kullanılan oyuncak gibi araç gereçler her akşam sağlık birimlerince uygun bulunan dezenfektan malzemeleri ile temizlenmelidir.

18. Sınıf temizlenirken eldiven kullanılmalı ve odanın temizliğinden hemen sonra eldiven çıkarılmalı ve çöp kutusuna atılmalıdır. Eldiven çıkarıldıktan sonra eller su ve sabunla yıkanmalı veya el antiseptiği ile ovalanmalıdır.

19. Her odanın temizlik bezleri ayrı olmalıdır.

20. Sınıflar 40 dakikada bir havalandırılmalıdır.

21. Mutfak araç-gereçleri her kullanım sonrasında su ve deterjanla yıkanmalı ve sonraki kullanımına kadar temiz bir ortamda saklanmalıdır.

22. Yapılan tüm dezenfeksiyon işlemleri ile kullanılan malzemeler kayıt altına alınmalıdır.

23. Gruplar dönüşümlü olarak bahçeye çıkarılmalı ve grup odaları temizlenmelidir.

24. Kurumlarda klima ve her türlü iklimlendirme sistemleri kullanılmamalı, kullanılması durumunda ise periyodik olarak dezenfekte edilmeli, filtreleri temizlenmeli veya değiştirilmelidir.

25. Çöpler hijyen kurallarına göre saklanmalı ve atılmalıdır.

26. Kullanılan tıbbi tıbbi maske ve eldivenlerin atık kutularına atılmasının ve bu malzemelerin tıbbi atık olarak imha edilmesi sağlanmalı, çöp kovalarının üzeri kapalı tutulmalıdır.

27. Okullara evlerden oyuncak ve kitap gibi malzemeler kabul edilmemelidir.

28. Kayıt kabul işlemleri okulda öğrencilere hizmet verilmeyen zamanlarda yapılmalıdır.

29. Veli toplantıları ile okul içinde veya dışında yabancı kişilerin katılımı ile yapılacak organizasyonlara ara verilmelidir.

30. Velilerin çocuklarını bırakır ve alırken sosyal mesafeye uymaları amacı ile okul girişine belirleyici işaretler konulmalıdır.

31. Sivil savunma planlarına Covid-19'a ilişkin güncellemeler eklenmeli ve il müdürlüklerine bildirilmelidir.

